

**RANGTASVIR FANINI O‘QITISHDA
INNOVATSION YONDASHUVLAR ORQALI
TA’LIM JARAYONINI FAOLLASHTIRISH
IMKONIYATLARI**

MONOGRAFIYA

Muratov Xusan Xolmuratovich

Xalilov Lenar Shevketovich

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA’LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

CHIRCHIQ DAVLAT PEDAGOGIKA UNIVERSITETI

**SAN’ATSHUNOSLIK FAKULTETI
“TASVIRIY SAN’AT VA DIZAYN KAFEDRASI”**

**MURATOV XUSAN XOLMURATOVICH
XALILOV LENAR SHEVKETOVICH**

**RANGTASVIR FANINI O‘QITISHDA
INNOVATSION YONDASHUVLAR ORQALI
TA’LIM JARAYONINI FAOLLASHTIRISH
IMKONIYATLARI**

Monografiya

**ZEBO PRINT
CHIRCHIQ 2025**

UO‘K 75.02;378

KBK 85.14;85.15

M-87

Muratov Xusan Xolmuratovich, Xalilov Lenar Shevketovich. Rangtasvir fanini o‘qitishda innovatsion yondashuvlar orqali ta’lim jarayonini faollashtirish imkoniyatlari [Monografiya]: – T.: “ZEBO PRINT” – 2025. -104 bet.

Taqrizchilar:

***B.B.Baymetov** – Chirchiq davlat pedagogika universiteti Tasviriy san’at va dizayn kafedrası professori, p.f.n.*

***O‘.N.Nurtoyev** – Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti Tasviriy san’at kafedrası professori, p.f.n.*

Monografiya Chirchiq davlat pedagogika universiteti ilmiy texnik kengashining 2025-yil 2-fevraldagi 9-sonli yig‘ilishi qarori bilan nashrga tavsiya etilgan.

ISBN 978-9910-646-84-3

© Muratov X.X, Xalilov L.Sh 2025

© “Zebo print”, 2025

Annotatsiya

Ushbu monografiya O'zbekiston Respublikasi oliy ta'lim muassasalarida Rangtasvir fanini o'qitishda innovatsion yondashuvlar orqali ta'lim jarayonini faollashtirish imkoniyatlariga bag'ishlangan. Unda Rangtasvir ta'limida innovatsion metodlarni qo'llashning nazariy asoslari yoritilib, ilg'or xorijiy davlatlar tajribasi tahlil qilingan.

Monografiya Tasviriy san'at va muhandislik grafikasi ta'lim yo'nalishi bakalavriat va magistratura bosqichida tahsil olayotgan talabalar, shuningdek soha bo'yicha ilmiy tadqiqot olib borayotgan izlanuvchilar uchun mo'ljallangan.

Аннотация

Данная монография посвящена возможностям активизации образовательного процесса посредством инновационных подходов в преподавании живописи в высших учебных заведениях Республики Узбекистан. В ней освещены теоретические основы применения инновационных методов в живописном образовании, проанализирован опыт передовых зарубежных стран.

Монография предназначена для студентов, обучающихся в бакалавриате и магистратуре по направлению «Изобразительное искусство и инженерная графика», а также для исследователей, проводящих научные исследования в этой области.

Abstract

This monograph is dedicated to the possibilities of activating the educational process through innovative approaches to teaching painting in higher education institutions of the Republic of Uzbekistan. It covers the theoretical foundations of applying innovative methods in painting education and analyzes the experience of leading foreign countries.

The monograph is intended for undergraduate and graduate students studying in the field of Fine Arts and Engineering Graphics, as well as for researchers conducting scientific research in this field.

KIRISH

O‘zbekiston ta’lim tizimida innovatsion texnologiyalar va yangi yondashuvlarni kiritish, nafaqat o‘quv jarayonini optimallashtirish, balki ta’limdagi adolatli imkoniyatlarni ta’minlashda ham muhim ahamiyat kasb etmoqda. Raqamli vositalar va onlayn platformalar orqali chekka hududlarda yashovchi talabalar ham poytaxtdagi yirik ta’lim muassasalari bilan teng sharoitlarda bilim olish imkoniyatiga ega bo‘lmoqdalar¹. Bu esa, o‘z navbatida, ta’limdagi ijtimoiy tenglikni mustahkamlashga xizmat qiladi va har bir talabaning shaxsiy salohiyatini yuzaga chiqarish imkonini beradi.

Yana bir muhim jarayon, o‘quv dasturlarining globallashtirishga mos keladigan darajada qayta ko‘rib chiqilishi va integratsiyalashuv jarayonlaridir. Milliy o‘quv dasturlari xalqaro ta’lim standartlariga moslashtirilmoqda, natijada, o‘zbek talabalari jahon bozorida raqobatbardosh malaka va ko‘nikmalarga ega bo‘lib chiqishmoqda. Ushbu jarayon talabalarni faqatgina o‘z sohalarida yetuk mutaxassis bo‘lishlariga yordam berib qolmay, balki ularga jahon miqyosida muvaffaqiyat qozonish uchun zarur bo‘lgan aniq bilim va ko‘nikmalarni taqdim etadi. Bundan tashqari, jamiyatdagi o‘zgaruvchan mehnat bozori talablariga mos bilim va ko‘nikmalar bilan qurollantirish ham ta’lim tizimining dolzarb vazifalaridan biriga aylandi. Ta’lim muassasalari talabalarga amaliyot va nazariyani birlashtirgan muhit yaratib, ularni ma’lum bir kasbga tayyorlash bilan bir qatorda, ularning moslashuvchanligini va muammolarni yechish qobiliyatini oshirishga alohida e’tibor qaratmoqdalar. Bunday yondashuv talabalarining faqat bugungi kun uchun emas, balki kelajakdagi ehtiyojlar uchun ham tayyor bo‘lishiga yordam beradi. Shu tariqa, O‘zbekistonning ta’lim tizimidagi o‘zgarishlar milliy an’analarni saqlab qolgan holda, xalqaro tajribani o‘zaro integratsiya qilishni maqsad qilgan. Bu jarayon ta’lim sifatini oshirish, talabalarni global miqyosda

¹“Raqamli O‘zbekiston—2030” strategiyasini rejalashtirish va uni samarali amalga oshirish chora-tadbirlari to‘g‘risida O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining PF-6079-son Farmoni. 5.10.2020-yil. <https://lex.uz/docs/-5030957>

muvaffaqiyatli bo'lishlarini ta'minlash, va umuman jamiyatning intellektual va madaniy darajasini yuksaltirishga qaratilgan. O'z navbatida, bu millatning farovonligi va taraqqiyotini ta'minlash uchun mustahkam asos yaratadi.

Rangtasvir fani ham O'zbekiston ta'lim tizimidagi yangi yondashuvlarni qo'lga kiritmoqda. Zamonaviy texnologiyalar va metodologiyalar yordamida bu fan nafaqat an'anaviy san'atni o'rganish, balki raqamli dizayn, grafik illyustratsiya va multimedia san'ati kabi zamonaviy yo'nalishlarda rivojlanishga imkon bermoqda. Talabalar tasvirlashning yangi usullarini o'zlashtirish bilan birga, o'z ijodiy salohiyatini kashf etishga, shaxsiy uslublarini rivojlantirishga va san'at orqali o'z g'oyalarini ifoda etishga imkoniyat topmoqdalar². Innovatsion texnologiyalar va interaktiv usullar rangtasvir fanini o'zlashtirishni yanada qiziqarli va samarali qiladi. Masalan, virtual reallik (VR) texnologiyalari orqali talabalar dunyoning mashhur san'at asarlarini ko'zdan kechirishi, ularning yaratilish jarayonlarini kuzatishi va ularning uslublarini o'z ishlariga tatbiq qila olishi mumkin. Shu tariqa, san'at ta'limi nafaqat badiiy bilimlarni oshirish, balki texnologik ko'nikmalarni ham shakllantirishga yo'naltirilmoqda.

Rangtasvir dasturlari xalqaro ta'lim tizimidagi standartga yaqinlashtirilgani tufayli, o'zbek talabalari global san'at maydonida ham o'z salohiyatlarini ko'rsatish uchun yaxshi imkoniyatlarga ega bo'lishadi. Bu esa, nafaqat milliy bozor uchun, balki xalqaro darajada ham raqobatbardosh kadrlarga bo'lgan ehtiyojni qondirishga hissa qo'shadi. O'zbekiston ta'lim tizimidagi bunday yangilanishlar jamiyat taraqqiyoti uchun katta ahamiyat kasb etadi. Ta'lim sifatining oshishi va diversifikatsiya qilish orqali yangi avlod jamiyatda o'z o'rnini topa oladi, millatning intellektual va madaniy darajasini mustahkamlaydi. Bu jarayon, o'z navbatida, davlatning kelajakda global sahnada muvaffaqiyatli kurash olib borishi uchun zarur bo'lgan yetakchi kadrlarni tayyorlaydi va jahon madaniyatida o'zbek san'ati va ta'limining o'ziga xos

² <https://art-academy.uz/>

o'rnini yaratishga xizmat qiladi. Rangtasvir fanida ranglar bilan ishlashda innovatsion yondashuvlar nafaqat talabalarning texnik bilimlarini kengaytiradi, balki ularda chuqurroq estetik anglashni ham rivojlantiradi³. Bo'yoqlar va texnikalar yordamida psixologik to'siqlarni yengib o'tish mumkin — bu jarayon talabalar uchun rangning turli xil ma'nolarini tushunishga yordam beradi. Ranglar o'z-o'zini ifoda etishning kuchli vositasi sifatida, talabalarning ichki his-tuyg'ularini yuzaga chiqarishga imkoniyat yaratadi. Shu tariqa, o'qituvchilar Rangtasvir orqali talabalarning o'ziga ishonchini oshirishlari va ijodiy ifoda qilish qobiliyatlarini mustahkamlashlari mumkin.

Maqsadimiz ta'lim jarayonida innovatsion yondashuvlarni joriy etish orqali talabalarni faol ishtirok etishga jalb qilish va ularning bilim darajasini oshirishdir. Ushbu yondashuvlar yordamida talabalarning estetik didini rivojlantirish, ijodiy fikrlash qobiliyatlarini kuchaytirish va ularning tasviriy san'atga bo'lgan qiziqishini oshirish ko'zda tutiladi. Innovatsion uslub va metodlar yordamida o'quv jarayonini yanada samarali qilish, zamonaviy pedagogika texnologiyalarini ta'lim tizimiga integratsiya qilish bugungi kunning muhim vazifalaridan biriga aylangan.

Talabalarga tasviriy san'atning nazariy va amaliy jihatlarini innovatsion pedagogik usullar asosida yetkazish vazifalarimizdan biridir. Bu borada, axborot-kommunikatsion texnologiyalarni o'quv jarayoniga tatbiq etish, interaktiv darslarni tashkil etish va vizual materiallardan samarali foydalanish orqali talabalarning ta'lim olishini qiziqarli va mazmunli qilish maqsad qilinadi. Bundan tashqari, aynan tasviriy san'at o'qituvchilari uchun ishlab chiqilgan metodik tavsiyalar moslashuvchan va ilg'or ta'lim muhitini yaratishga yo'naltirilgan bo'lib, o'quv jarayonida ijodkorlik va mustaqil fikrlashni rag'batlantiradi.

Bo'lajak tasviriy san'at o'qituvchilari uchun metodik tavsiyalar turli ta'lim shakllarini o'z ichiga olgan holda chuqurroq bilim olishni ta'minlaydi. Jumladan, amaliy mashg'ulotlar orqali

³Birren, F. (2018). Color Psychology and Color Therapy: A Factual Study of the Influence of Color on Human Life. McGraw-Hill.

talabalarni ijodiy jarayonlarga jalb etish, ularni san'at asarlari bilan tanishtirish, va turli madaniy kontekstlarda san'at turlarini o'rganishga yo'l ko'rsatish muhim ahamiyat kasb etadi. Bularning barchasi o'qituvchining faol metodik yondashuvi va talabalarni ilhomlantirish imkoniyatlarini oshiradi, shuningdek, mustaqil o'rganish, individual ijodkorlikni rag'batlantiradi. Innovatsion yondashuvlar asosida tashkillashtirilgan o'quv jarayoni orqali tasviriy san'at o'qituvchilarining nafaqat nazariy, balki amaliy ko'nikmalarini ham mustahkamlash imkoniyati yuzaga keladi. Shu tariqa, ularning kasbiy tajribasi boyitilib, pedagogik faoliyatda samaradorlik oshiriladi. Bu o'z navbatida ta'lim sifatiga va talabalarning ijtimoiy-madaniy muhitda o'z o'rnini topa olishiga sezilarli darajada ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Innovatsion yondashuvlar asosida tashkillashtirilgan o'quv jarayoni ta'lim sohasida zamonaviy pedagogik texnologiyalarni qo'llash va ularni amaliy qobiliyatlar bilan boyitish uchun muhim imkoniyatlar yaratadi⁴. Tasviriy san'at o'qituvchilari uchun bu jarayon, nafaqat nazariy bilimlarni mukammallashtirish, balki zamonaviy uslublar va texnikalarni amaliyotda qo'llash orqali ularning kasbiy mahoratini oshirish uchun ham alohida ahamiyat kasb etadi. Masalan, yangi texnologiyalardan foydalangan holda multimediali darslarni tashkil etish, dizayn va grafika bo'yicha raqamli dasturlarni o'rgatish kabi faoliyatlar o'qituvchilar uchun qiziqarli va foydali bo'lishi mumkin. Bunday yondashuvlar natijasida kasbiy tajriba boyitiladi, va bu o'z navbatida pedagogik faoliyatda yuqori natijalarga erishishga olib keladi. O'quv jarayoni davomida innovatsion texnologiyalarni tatbiq etish orqali o'qituvchilar va talabalar o'rtasidagi interaktiv muloqot kuchayadi, bu esa talabalarning darslarga bo'lgan qiziqishini orttiradi hamda ularning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishga yordam beradi. O'qituvchilar o'z tajribalariga tayangan holda, individual yondashuvlar orqali har bir talabaning qobiliyatlarini aniqlash va rivojlantirishda faol

⁴2022 — 2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni, 28.01.2022 yildagi PF-60-son. <https://lex.uz/uz/docs/-5841063>.

rol o'ynaydilar. Bunday metodlarning ta'lim sifatiga ta'siri sezilarli darajada bo'lib, talabalarning o'z o'rnini jamiyatda topa olishi uchun zarur bo'lgan ijtimoiy va madaniy ko'nikmalarni rivojlantirishda yordam beradi. Innovatsion yondashuvlar orqali shakllantirilgan o'quv jarayonlari natijasida talabalar nafaqat bilimlarga, balki o'z-o'zini anglash, jamoada ishlash, ijodkorlik va tanqidiy fikrlash ko'nikmalariga ham ega bo'ladilar. Bu esa ularning kelajakdagi muvaffaqiyatlarini ta'minlash uchun muhim omil hisoblanadi.

I BOB. TA'LIMDA INNOVATSION YONDASHUVLARNING NAZARIY ASOSLARI VA AHAMIYATI

1.1. Innovatsion yondashuv tushunchasi va uni pedagogik faoliyatga tatbiq qilish.

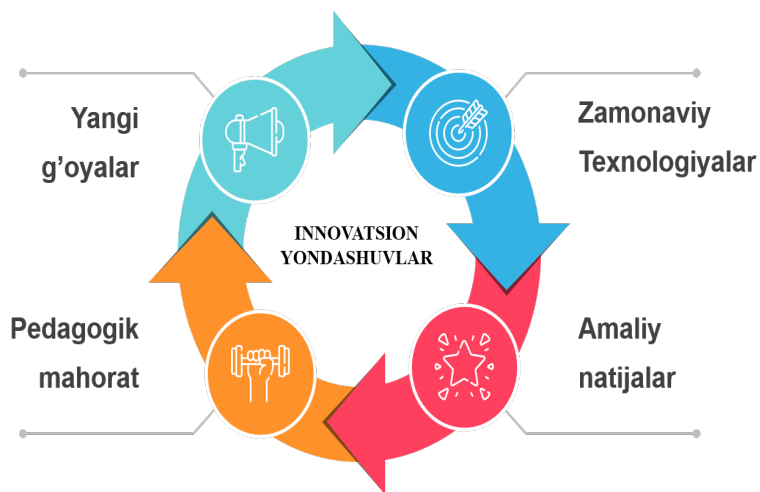
Innovatsion yondashuv tushunchasi zamonaviy dunyoda juda muhim ahamiyat kasb etadi, chunki u o'zgaruvchan sharoitlarga moslashish va yangi yechimlar topish jarayonini anglatadi. Bu tushuncha odatda o'zgarishlar, rivojlanish va yangi texnologiyalar yoki usullarni integratsiya qilishni nazarda tutadi. Innovatsion yondashuvni turli sohalarda, jumladan, pedagogik faoliyatda qo'llash mumkin va aynan shu sohaga tatbiq etilishi ko'plab afzalliklarga ega.

Pedagogik faoliyatda innovatsion yondashuv ta'lim jarayonlarini yangilash, ta'lim-tarbiya usullarini zamonaviylashtirishga yordam beradi. Bu yondashuvning asosiy maqsadi talabalarni mustaqil fikrlashga, muammo yechish ko'nikmalariga va ijodiy yondashuvga o'rgatishdan iboratdir. An'anaviy ta'lim tarixan ko'pincha ma'lumotlarni yod olish va takrorlashga yo'naltirilgan edi. Innovatsion yondashuv esa bu metoddan chetlanib, bilimlarni amalda qo'llashga katta e'tibor qaratadi. Bunday yondashuvning afzalligi shundaki, u talabalarni mavzularni chuqurroq tushunishga yordam beradi va real hayotda duch keladigan muammolarni amaliy yo'l bilan yechishga o'rgatadi. Innovatsion pedagogik strategiyalarni ishlab chiqishda texnologiyalardan foydalanish alohida o'rin tutadi. Masalan, multimediya vositalari, virtual va kengaytirilgan reallik, onlayn ta'lim platformalari va boshqa ko'plab innovatsion vositalardan foydalanish ta'lim jarayonini xayajonliroq va samaraliroq qiladi. Dasturiy ta'minotlar va onlayn manbalar o'qituvchilarga materiallarni boyitish, talabalarni qiziqtirish va ularning diqqatini jalb qilish imkonini beradi. Shu tariqa, raqamli texnologiyalarni ta'lim jarayonlariga integratsiya qilish nafaqat o'qituvchilar, balki talabalar uchun ham ko'proq imkoniyatlar yaratadi. Yana bir muhim innovatsion yondashuv bu kollaborativ o'qish jarayonini tashkil

qilishdir. Kollaborativ o'quv muhitida talabalarga birgalikda ishlash, muloqot qilish va bir-birining fikrlarini tinglash imkoni beriladi. Bunday usul talabalarga jamoa sifatida ishlash, muammolarni birgalikda hal qilish va har kimning hissasini qadrlashni o'rgatadi. Kollaborativ strategiyalar, shuningdek, muayyan mavzularni keng doiradagi nuqtai nazarlardan o'rganishga yordam beradi, bu esa talabalarga yanada chuqurroq tushunishni ta'minlaydi. Innovatsion yondashuvlar, shuningdek, ta'lim va tarbiyani shaxsga yo'naltirilgan qilishi mumkin. Bu yondashuv har bir talabaning alohida ehtiyojlarini hisobga olishni va ta'lim jarayonini moslashtirishni o'z ichiga oladi. Shaxsga yo'naltirilgan ta'lim yondashuvi o'qituvchilarga talabalar bilan individual tarzda ishlash, ularning kuchli va zaif tomonlarini aniqlash va ularga mos keladigan o'quv rejalarini ishlab chiqish imkonini beradi. Shu tariqa, har bir talaba o'z potentsialini to'liq namoyon qilish imkoniyatiga ega bo'ladi. Barqaror rivojlanish maqsadlarini qo'llab-quvvatlash innovatsion yondashuvning yana bir muhim qismidir. Barqaror rivojlanish prinsiplari asosan ekologik, iqtisodiy va ijtimoiy masalalarni birgalikda hal qilishni o'z ichiga oladi. Ta'lim jarayonida bu prinsiplarga muvofiq ravishda turli masalalarni talabalarga yetkazish ularni mas'uliyatli, ongli va barqaror rivojlanishga hissa qo'shadigan fuqarolar sifatida tarbiyalashga yordam beradi. Bu yondashuv, ayniqsa, bugungi kunda global muammolar, iqlim o'zgarishi va boshqa ekologik masalalar matnida nihoyatda dolzarbdir. Innovatsiyalarni ta'lim tizimiga integratsiya qilishda o'qituvchilarning o'zi ham doimiy o'rganish va rivojlanish jarayonida bo'lishlari zarur.

Pedagoglarning kasbiy rivojlanishi, yangi o'qitish metodlarini o'zlashtirish va foydali innovatsiyalarni izlab topishi ta'lim sifatini oshirishning asosiy omillaridan biri hisoblanadi. Shu ma'noda, doimiy o'qituvchilarni qayta tayyorlash va kasbiy rivojlanish dasturlari tashkil etilishi o'ta muhimdir. Shu bilan birga, innovatsion yondashuvlarni amalga oshirishda duch keladigan qiyinchiliklar ham mavjud. Masalan, resurs yetishmasligi, texnologik yetishmovchiliklar va an'anaviy qarashlarga qat'iy o'rganilganlik

kabi to‘siqlar innovatsiyalarning barqaror rivojlanishiga to‘sqinlik qilishi mumkin. Shu sababli, joriy etilayotgan yangi yondashuvlar uchun zaruriy resurslarni ta‘minlash, xodimlarni tegishli tayyorlash va talabalarga zamonaviy texnologiyalar bilan ishlash imkonini yaratish zarurdir. Natijada, innovatsion yondashuvlar pedagogik faoliyatda keng imkoniyatlar ochib beradi. Ushbu yondashuvlar ta‘lim jarayonlarini yangi pog‘onaga olib chiqadi, talabalarni zamon talabiga mos ravishda tayyorlashda yordam beradi va ta‘lim-tarbiya sifatini oshiradi. Buning uchun ta‘lim muassasalari, hukumatlar va jamiyat birgalikda harakat qilishlari va oldinda turgan qiyinchiliklarni yengish uchun chora-tadbirlar ko‘rishlari lozim. Faqat shunda biz kelajak avlodni zamonaviy dunyo talablariga mos tarzda tarbiya qilishimiz mumkin bo‘ladi.

1-rasm. Innovatsion yondashuvlar

Innovatsion yondashuv tushunchasi zamonaviy dunyoda tobora ko‘proq ahamiyat kasb etmoqda, chunki texnologiyalar, ilm-fan va ijtimoiy jarayonlar tez sur‘atlarda rivojlanib bormoqda. Bu tushuncha odatda yangi, ilg‘or va samarali usullarni izlash va qo‘llash orqali muammolarni hal qilish yoki maqsadlarga erishishni anglatadi. Ta‘lim sohasida innovatsion yondashuvni

amalga oshirish, ayniqsa, muhim hisoblanadi, chunki u nafaqat bilim berish, balki ijodkorlikni rivojlantirish va talabalarda mustaqil fikrlashni rag'batlantiradi. Innovatsion yondashuvning ta'lim sohasida qo'llanilishi nafaqat o'quv jarayonini samarali va qiziqarli qiladi, balki talabalarining o'z-o'zini rivojlantirishga bo'lgan ishtiyoqini ham oshiradi. Bunda zamonaviy texnologiyalar va raqamli resurslardan foydalanish muhim rol o'ynaydi. Masalan, virtual va kengaytirilgan haqiqat texnologiyalari yordamida talabalar nazariy bilimlarni amaliyotda qo'llash imkoniyatiga ega bo'ladilar. Shuningdek, onlayn platformalar va masofaviy ta'lim vositalari orqali ta'lim oluvchilar global miqyosda o'z sohasidagi yetakchi mutaxassislar bilan muloqot qilish imkoniyatiga ega bo'ladilar. Biroq, innovatsion yondashuvlarni amalga oshirishda pedagoglarning professional tayyorgarlik darajasi muhim hisoblanadi. O'qituvchilar zamonaviy texnologiyalardan foydalanishni o'rganishi va o'quv materiallarini yangi formatda taqdim etish usullarini rivojlantirishi kerak. Ular o'quv dasturlarini loyihalashda ijodkorlik va kritik fikrlashni rag'batlantiruvchi uslublarni qo'llashlari lozim. Shu tariqa, o'quv jarayoni o'qituvchi va talaba o'rtasidagi hamkorlikka asoslangan yaqin muloqotni ta'minlashi kerak bo'ladi, bu esa ta'lim samaradorligini oshiradi. Innovatsion yondashuvlar faqat texnik vositalarning joriy etilishi bilan cheklanmasligi kerak. Ijtimoiy-emosional o'rganish usullarini qo'llash ham talabalar ongini kengaytirishga yordam beradi. Masalan, guruhda ishlash va loyiha asosida ta'lim berish talabalarining jamoada ishlash ko'nikmalarini rivojlantiradi va muloqot qobiliyatlarini oshiradi. Bunday yondashuvlar talabalarga bugungi kunda turli kompleks muammolarni hal qilishda kreativlik va jamoaviylikni birlashtirish imkonini beradi, bu esa kelajakdagi muvaffaqiyat uchun zarurdir. Innovatsion yondashuvlar ta'lim tizimida inklyuziv ta'limni ham rivojlantirish imkonini beradi. Inklyuziv ta'lim talabalarni qat'i nazar, ularning jismoniy yoki aqliy cheklovlari bo'lsa ham, bir xil sifatli ta'lim olishini ta'minlaydi. Zamonaviy texnologiyalar va raqamli resurslar yordamida maxsus

ehtiyojlar bilan ta'minlangan talabalar uchun qo'shimcha o'quv materiallar va qulay vositalar yaratilishi mumkin. Masalan, nutqdan tekstga aylantiruvchi dasturlar yoki kiritma vositalari har bir talabaning ta'lim jarayonida faol ishtirok etishini oshiradi. Bu hamjamiyatda ijtimoiy barqarorlikni ta'minlashga va mehribonlik va tushunchani rivojlantirishga yordam beradi. Bundan tashqari, ta'lim jarayonida geymifikatsiya texnologiyalarini qo'llash orqali talabalarning ishtirokini kuchaytirish mumkin. O'yin elementlari yordamida o'quv jarayonini qiziqarli va maqsadli qilish talabalarning rag'batini oshiradi. Taklif etilgan topshiriqlar va vazifalarni o'yin shaklida taqdim etish orqali talabalarning diqqatini muayyan maqsadga yo'naltirish, ularni o'zgaruvchan va ko'p qirrali muammolarni hal qilishga jalb etish mumkin. Shuningdek, geymifikatsiya orqali raqobat muhitini yaratish, o'zaro yordamni rag'batlantirish va bilimlarni yanada chuqurroq o'zlashtirishni ta'minlash mumkin. Innovatsion yondashuvlarning yana bir muhim jihati – raqamli kirish mavjudligi va raqamli savodxonlikni oshirishdir. Talabalarni zamonaviy raqamli texnologiyalardan to'g'ri va samarali foydalanishga o'rgatish orqali ularning texnologiyaga bo'lgan ishonchi va ko'nikmalari oshadi. Bu narsa ularni kelajakda o'z kasbiy hayotida yangi texnologiyalarni tezda o'zlashtirishga va ular bilan ijodiy ishlashga tayyorlaydi. Shu tariqa, raqamli savodxonlik ta'lim jarayonining ajralmas qismiga aylanadi, va undan foydalanish faqat ta'lim maqsadlarida emas, balki kunlik hayotda ham talabalarga katta yordam beradi.

O'zbekistondagi pedagogik faoliyatda innovatsion yondashuvni tatbiq qilishning zaruriyati zamonaviy bilimlarga bo'lgan talab va ta'lim tizimini xalqaro standartlarga muvofiq rivojlantirishdan kelib chiqadi. Buning uchun esa bir qator strategiya va metodlarni ishlab chiqish va amaliyotga tatbiq etish zarur. Eng avvalo, ta'lim jarayoniga ilg'or texnologiyalarni tatbiq etish juda muhimdir. Masofaviy ta'lim platformalari va raqamli resurslardan foydalanish orqali talabalar uchun turli xil bilim o'zlashtirish imkoniyatlari yaratiladi. O'qituvchilarning axborot

texnologiyalaridan samarali foydalanishni o'rganishi va ulardan kundalik dars jarayonlarida foydalanishni qo'llab-quvvatlash kerak. Ta'lim muassasalarining moddiy-texnik bazasini rivojlantirish orqali innovatsion yondashuvlar tatbiqini quvvatlash mumkin. Shu bilan birga, o'quv dasturlarini qayta ko'rib chiqish va o'zgaruvchan dunyo talablariga moslashtirish ham zaruratdir.

Yana bir muhim jihat - bu o'qituvchilarning kasbiy rivojlanishini qo'llab-quvvatlashdir. Innovatsion yondashuv samaradorligi o'qituvchilarning malakasiga va zamonaviy ta'lim trendlarini tushunishiga bevosita bog'liq. Shu sababli, o'qituvchilar uchun turli professional rivojlanish dasturlari, seminarlar va treninglar tashkil etish lozim. Bunday dasturlar o'qituvchilarni yangi texnologiyalar va pedagogik metodologiyalar bilan tanishtirishga yordam beradi. Zamonaviy ta'lim jarayoni o'qituvchidan doimiy ravishda o'z ustida ishlash, yangi bilim va ko'nikmalarni o'zlashtirishni talab qiladi. Natijada, o'qituvchilar talabalarning ehtiyojlarini yaxshiroq tushunib, ularga mos yondashuvlarni joriy etish imkoniga ega bo'ladilar. Bundan tashqari, professional rivojlanish dasturlari o'qituvchilarga o'z malakalarini oshirish va boshqa o'qituvchilar bilan tajriba almashish imkonini yaratadi. Shuningdek, o'qituvchilarning kasbiy rivojlanish dasturlarini amalga oshirishda, turli xalqaro tajribalarni o'rganish va ularni yo'naltirish muhim ahamiyat kasb etadi. Yirik xalqaro tashkilotlar tomonidan tashkil etilgan konferentsiyalar va treninglar, mahalliy o'qituvchilar uchun juda foydali bo'lishi mumkin. Bu nafaqat xalqaro standartlarni o'rganish, balki ularni o'z ta'lim muassasalarida integratsiya qilish imkonini ham beradi. Natijada, o'qituvchilar o'z kasbiy doiralarida nafaqat regional, balki global konkurenos avantajlarga ega bo'ladilar. Professional rivojlanish jarayoni o'qituvchilarning o'ziga ishonchini oshiradi va ularni o'qitish jarayonida yangicha yondashuvlardan foydalanishga ilhomlantiradi. Shu bilan birga, bunday dasturlar o'qituvchilarga murabbiylik va rahbarlik qobiliyatlarini rivojlantirishga yordam beradi, bu esa o'z navbatida ta'lim sifatini yanada yaxshilaydi.

Ta'lim sohasida etakchi bo'lish uchun, o'qituvchilar doimiy ravishda o'z bilimlarini yangilab turishlari va yangi metodlarni sinchkovlik bilan o'rganishlari zarur. Aqlli va malakali o'qituvchilar esa, o'z talabalarining muvaffaqiyatlariga to'g'ridan-to'g'ri ta'sir ko'rsatadi. Bundan tashqari, zamonaviy texnologiyalarni ta'lim jarayoniga tatbiq etish o'qituvchilarga effektiv dars rejalari tuzish va talabalarning individual ehtiyojlarini hisobga olish imkonini beradi. Masalan, onlayn platformalar orqali foydalaniladigan adaptiv o'rganish texnologiyalari dars jarayonini yanada moslashtirilgan va shaxsiylashtirilgan qiladi. Bu esa, o'z navbatida, har bir talabaning individuelle rivojlanishi uchun muhim ahamiyatga ega. Shuningdek, ta'limda virtual va kengaytirilgan reallikdan foydalanish orqali talabalarni yanada qiziqitiruvchi va interaktiv ta'lim muhiti yaratish mumkin. Innovatsion pedagogik metodologiyalarni qullash orqali o'qituvchilar o'z talabalarini ijodiy fikrlashga, tanqidiy tahlilga va muammo yechishga o'rgatishga qodir bo'ladilar. Bu talabalar kelajakda muvaffaqiyatli bo'lishlari uchun zarur bo'lgan eng asosiy ko'nikmalar sirasiga kiradi. O'zaro hamkorlikda ishlash metodlari va loyihaviy o'qitish kabi metodologiyalar talabalarni jamoa bo'lib ishlashga va o'zaro tajriba almashishga undaydi, bu esa ijtimoiy va kommunikativ malakalarni rivojlantirishga xizmat qiladi. Ta'lim sohasidagi malaka oshirish jarayonlari nafaqat o'qituvchilarning o'zlari uchun, balki butun ta'lim tizimi uchun katta foyda keltiradi. Chunki malakali va bilimdon o'qituvchilar ta'lim sifatini oshiradi, bu esa talabalarning o'qish jarayonidagi muvaffaqiyatlarini ta'minlaydi. Shuning uchun, barcha darajadagi ta'lim muassasalari o'qituvchilarining kasbiy rivojlanishiga e'tibor qaratishi, ularni yangi bilim va texnologiyalar bilan tanishtirish uchun tegishli dasturlarni ishlab chiqishi va amalga oshirishi lozim. Ta'lim tizimidagi doimiy rivojlanish o'z navbatida jamiyatning umumiy intellektual va ijtimoiy taraqqiyoti uchun mustahkam poydevor yaratadi. Bugungi kunda ta'lim jarayoniga joriy etilgan o'zgarishlar va texnologiyalar talabalarning bilim olish tarzini tubdan o'zgartirmoqda. Raqamli ta'lim sharoitida talabalarning

diqqat-e'tiborini juda ko'p narsalar chalg'itishi mumkin, va shu sababli, ta'lim metodlari ham muvofiq tarzda yangilanishi lozim. Shu nuqtai nazardan, zamonaviy texnologiyalar bilan to'ldirilgan darsliklar, audio va video materiallar, hamda onlayn interaktiv darslar talabalarning diqqat-e'tiborini jalb etishga va ularning bilimlarini mustahkamlashga yordam beradi. Bularga qo'shimcha ravishda, o'qituvchilar ham o'z faoliyatlarida innovatsion texnologiyalardan foydalanishni o'rganishlari kerak, chunki bu ularga ta'limni yanada samarali qilishda yordam beradi. Yana bir jihat shuki, xalqaro ta'lim treklari va dasturlari bilan tanishish o'qituvchilar va talabalar uchun yangi imkoniyatlarni ochadi. Masalan, xalqaro miqyosda tan olingan onlayn kurslar va sertifikatlar orqali o'qituvchilar o'z malakalarini oshirishlari va yangi pedagogik yondashuvlarni o'rganishlari mumkin. Bu esa ta'lim tizimining global rivojlanish tendensiyalariga muvofiq kelishini ta'minlaydi. Shu bilan birga, talabalar uchun xorijiy tillarni o'rganish, global muammolarni tahlil qilish va xalqaro tajribalarni o'zlashtirish imkoniyati oshadi, bu esa ularning ta'limda va keyinchalik karyera yo'lida muvaffaqiyat qozonishiga xizmat qiladi. Ta'lim tizimida zamonaviy texnologiyalar va innovatsion metodologiyalarni muvaffaqiyatli joriy etish uchun ular haqida jamiyatda keng tushuncha hosil qilish zarur. Buning uchun ta'lim sohasida axborot kampaniyalari o'tkazish, seminarlar va mahorat darslari tashkil etish kabi tadbirlar muhim rol o'ynaydi. Shuningdek, ota-onalar va jamiyatning barcha qatlamlari ishtirokida ta'limning yangi shakllarini qo'llab-quvvatlash, talabalar rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatishda muhimdir. Bu barcha taraflar o'rtasidagi uzviy hamkorlik ta'limning sifatini oshirish va uzluksiz rivojlanishiga hissa qo'shadi.

Yana bir istiqbolli yo'nalish - bu ta'lim jarayonida interfaol metodlardan foydalanishdir. An'anaviy yodlashga asoslangan yondashuvdan o'tib, talabalarining mustaqil fikrlash va ijodiy ko'nikmalarini rivojlantirishni maqsad qilib qo'yish kerak. Buning uchun talabalarining o'zaro munozara, jamoaviy loyiha ishlarida

ishtirok etishi va real hayotdagi muammolarni hal qilishga yordam berish lozim. Shuningdek, talabalarning individual ehtiyojlarini e'tiborga oladigan va ularga moslashadigan ta'lim berishni tashkil etish ham dolzarbdir. Differensiallashgan va personallashtirilgan ta'lim yondashuvlari har bir talabaning qobiliyat va imkoniyatlarini hisobga olish imkonini beradi. Hatto ta'lim jarayonidagi baholash tizimini ham innovatsion yondashuv asosida qayta ko'rib chiqish zarur. Talabalar bilimni nafaqat test yoki yozma ishlar orqali, balki dasturlar va loyihalar orqali ham baholash, real amaliy natijalarni ko'rsatishga urinish bilan amalga oshirish samaradorroq bo'lishi mumkin. Innovatsion yondashuvlarni tatbiq etishda milliy o'ziga xoslik va qadriyatlarni saqlab qolish ham muhimdir. Ta'lim jarayoni o'zbek xalqining madaniyati va tarixi bilan uyg'unlashgan bo'lishi kerak, chunki bu talabalarda milliy g'urur va o'zlikni anglashi hamda anglay olishiga yordam beradi. Ta'lim jarayonida innovatsion yondashuvlarni kengaytirish va ularni qo'llash orqali biz talabalarning nafaqat bilim darajalarini oshirish, balki ularning ijtimoiy va shaxsiy ko'nikmalarini ham rivojlantirishga erishamiz. Avvalo, interfaol metodlardan foydalanish talabalarning darslarda faol ishtirok etishini ta'minlaydi. Bu esa ularni bilim olish jarayonining markaziga qo'yadi va o'rganish jarayonini yanada qiziqarli va samarali qiladi. Qiziqish uyg'otadigan yoki muammoli vaziyatlarga asoslangan o'quv yondashuvlari talabalarda analitik fikrlash va tanqidiy tahlil qilish ko'nikmalarini rivojlantiradi.

Bundan tashqari, zamonaviy texnologiyalarning ta'limga tatbiq etilishi ham jarayonni yangilashda muhim rol o'ynaydi. Masalan, raqamli o'quv platformalari va masofaviy ta'lim vositalari yordamida talabalarga yangi bilimlarni interaktiv va moslashuvchan usulda yetkazish mumkin. Ushbu texnologiyalar orqali talabalar darslarni o'zlariga qulay vaqtda va joyda o'rganish imkoniga ega bo'ladilar. Birgalikda tahsil olish va hamkorlikda ishlashga asoslangan loyihalar jamoada ishlash qobiliyatlarini oshiradi. Talabalar turli xil guruh loyihalariga jalb qilinganida, ular turli nuqtai nazarlarni ko'rib chiqishni va muammolarni yechishda

birgalikda ishlashni o'rganadilar. Dasturlar va loyihalar orqali baholash esa ularda nazariy bilimlarni amaliy jihatdan qo'llash ko'nikmalarini rivojlantiradi.

Mahalliy tarix va madaniyat bilan uyirdosh bo'lgan ta'lim mazmuni orqali talabalar o'zlarining milliy to'plamlarini chuqurroq hisetib, global dunyoda o'z o'rnini anglashi mumkin. Shu yo'nalishda dars mavzulari o'zbek xalqining buyuk shaxslari hayoti va ijodi, mahalliy an'analar, tarix va madaniyat bilan bog'langan holda o'tilishi odamlarning milliy ongini mustahkamlaydi va ularni o'z tabiatini hurmat qilishga undaydi. Shunday qilib, ta'lim jarayonini modernizatsiya qilish jamiyatning uzluksiz ravishdagi taraqqiyotini ta'minlashda, yoshlarning zamonaviy dunyoda muvaffaqiyatga erishishi uchun zarur bo'lgan ko'nikma va malakalarini egallashida muhim bosqich hisoblanadi. Faqat texnologiyalarni tatbiq etish emas, balki o'qitish jarayonining har bir bosqichida talabalarining qobiliyat va ehtiyojlariga moslashtirilgan strategiyalarni ishlab chiqish, o'qituvchilarning o'zlari ham yangiliklarga ochiq bo'lib, doimiy rivojlanish ustida ishlash ko'nikmalarini rivojlantirishlari zarur. Innovatsion yondashuvlar va texnologiyalarni ta'lim jarayoniga tatbiq etishda o'qituvchilar va ta'lim muassasalari rahbarlari uchun ham alohida o'rnak bo'lish zarur. Ular nafaqat ta'lim jarayonini boshqarish, balki yangiliklarni tatbiq etishda ham faol ishtirok etishlari kerak. Bu borada doimiy ravishda malaka oshirish kurslarida qatnashish, tajribali mutaxassislar bilan fikr almashish va yangi bilimlarni o'rganishga harakat qilish muhim ahamiyat kasb etadi. Chunki faqatgina bilimli va malakali o'qituvchi talabalarga innovatsion metodlar orqali bilim berishda muvaffaqiyat qozona oladi.

Ta'lim jarayonini modernizatsiya qilishda ijtimoiy-iqtisodiy omillarning hisobga olinishi ham muhimdir. Mahalliy sharoitlar va ehtiyojlar o'rganilib, ta'lim jarayoni shu asosda shakllantirilishi zarur. Bu, o'z navbatida, mahalliy bozor talablariga mos bo'lgan kadrlarni tayyorlashga yordam beradi. Masalan, texnik sohalarda zamonaviy mehnat bozorida talab yuqori bo'lgan bilim va

ko'nikmalarni o'rgatish orqali talabalar kelajak kasblariga tayyorlanadi. Shu bilan birga, mahalliy loyihalar va ishlab chiqarish quvvatlari bilan hamkorlik qilish masalasi ham dolzarbdir, chunki bu orqali yoshlar hali o'qish jarayonida amaliy tajriba orttirishlari mumkin bo'ladi.

Yana bir muhim jihat bu - yoshlarni faqatgina bilim berish orqali emas, balki ularning shaxsiy va ijtimoiy ko'nikmalarini rivojlantirishga qaratilgan iqtisodiy dasturlar va loyihalarni qo'llashdir. Ushbu nuqtai nazardan, har bir ta'lim muassasasi o'quv dasturlariga ijtimoiy mas'uliyat, shaxsiy moliya, tadbirkorlik va liderlik kabi mavzularni kiritishi kerak. Bu esa talabalarni nafaqat ish beruvchilarga, balki ijodiy va innovatsion fikrlovchi, o'z g'oyalarini amalga oshira oladigan shaxs sifatida yetishishiga katta yordam beradi. Ta'lim jarayonida bunday yondashuvlar yoshlarning dunyoqarashi va qobiliyatlarini kengaytirib, ularning jamiyatda faol ishtirok etishi uchun zamin yaratadi.

1.2. Rangtasvirfanida innovatsion metodlardan foydalanish imkoniyatlari.

Rangtasvirfanida innovatsion metodlardan foydalanish imkoniyatlari keng ko'lamli va bu sohada ko'plab yangi g'oyalar va amaliyotlar rivojlanmoqda. Bu jarayon ranglarning inson ongi va hissiyotlariga ta'sirini chuqurroq o'rganish, zamonaviy texnologiyalarni qo'llash va yangi materiallar bilan tajribalar o'tkazish orqali amalga oshmoqda. Quyida Rangtasvirfanida innovatsion metodlardan foydalanish imkoniyatlari to'g'risida batafsil ma'lumot beriladi:

1. Rang va texnologiyalarning integratsiyasi. Raqamli tasvirlar va grafik dizayn bugungi texnologiyalarning eng yorqin yutuqlaridan biri bo'lib, ular san'at va texnologiyaning o'zaro uyg'unlashuvi natijasida yuzaga keladi. Bu yo'nalish insoniyatning ijodiy kuchini yangi bosqichga olib chiqadi, chunki raqamli vositalar yordamida boshqa hech qanday muhitda erishib bo'lmaydigan imkoniyatlar ochiladi. Avvalambor, raqamli tasvirlar va grafik dizayn bizga ranglar, shakllar, va teksturalar bilan erkin o'ynash

imkonini beradi. Adobe Photoshop, Illustrator kabi dasturlar dizaynerlarga eski an'anaviy uslublarni zamonaviy texnologiyalar bilan uyg'unlashtirgan holda, yangi va noyob asarlar yaratishga sharoit yaratadi. Har bir pikselni boshqarish imkoniyati orqa fon, chiroq va soya kabi elementlarni aniq sozlashtirishga yordam beradi. Grafik dizaynda tipografiya juda muhim rol o'ynaydi. Harflarning o'lchami, turi, va joylashuvi asarning umumiy his-tuyg'usiga bevosita ta'sir qiladi. Kerning, traking kabi dizayn vositalari orqali matnning o'qilishi va estetik ko'rinishini yanada yaxshilash mumkin. Matn va tasvirlarning uyg'unligi orqali murakkab g'oyalarni soddalashish va ularga yangi ma'no berish mumkin. Posterlar, logotiplar va reklama materiallarida bu prinsiplar keng qo'llaniladi. Vizualar va matnlar o'rtasidagi o'zaro aloqalar brendning o'ziga xosligini aks ettiradi va auditoriya bilan muvaffaqiyatli aloqa o'rnatishda muhim ahamiyat kasb etadi. Raqamli tasvirlarda 3D modellash imkoniyatlari ham keng qo'llaniladi. Uch o'lchamli grafikalar filmlar, video o'yinlar va virtual reallik ilovalarida katta rol o'ynaydi. Raqamli muhitda yaratilib, tahrir qilingan elementlar faqat tasvirda emas, balki real hayotda ham qo'llanilishi mumkin, masalan, 3D printerlar yordamida. Shu tarzda, grafik dizayn raqamli dunyodan chiqib, real hayotga kirib keladi. Platformalar va formatlarning xilma-xilligi dizaynerlar va rasomlar uchun ham yangi imkoniyatlar, ham qiyinchiliklar yaratadi. Fayl formatlari va ularning turli platformalarda qanday ko'rinishga ega bo'lishi muallifning ishini keng auditoriyada qabul qilinishi va to'g'ri aks ettirilishi uchun muhimdir. Raqamli dizaynning yana bir ajoyib tomoni - bu ijodiy jarayonning son-sanoqsiz marta takrorlanishi va moslashuvchanligi. Har qanday tasvirni osonlik bilan tahrir qilish, o'zgartirish va yangilash mumkin, bu esa dizaynerlarga yangi yangiliklarni sinab ko'rish imkonini beradi. Shuningdek, bugungi kunda internetning rivojlanganligi natijasida onlayn darslar va turli forumlar orqali dizayn ilmini o'rganish imkoniyati ham kengaygan.

2. Psixologik yondashuvlar. Ranglar sezgi va hissiyotlarni rag'batlantiradi. Ular vizual signallar sifatida miyada ma'lum bir

kayfiyatni yoki hissiy holatni shakllantirishi mumkin. Misol uchun, qizil rang ko‘pincha ehtiros, energiya va hatto tahdidni ifodalaydi, bu esa yurak urishini tezlashtirishi va diqqatni jalb qilishi mumkin. Ushbu psixologik reaksiyalar odamning ongi va kayfiyatiga ko‘ra o‘zgarib turadi.

Qizil. Qizil rang odatda kuchli, energiya yoki agressiyani ifodalaydi. U tez-tez diqqatni jalb qilish uchun ishlatiladi va ijobiy nuqtai nazarda kuch yoki ehtirosni tasvirlashi mumkin. Boshqa tomondan, gijgijlash yoki xavfni bildiradigan ogohlantirish signallari sifatida ham paydo bo‘lishi mumkin.

Oq. Oq rang tozalik, sodda va begunohlik bilan bog‘lanadi. Bu odatda tinchlantiruvchi ta’sir ko‘rsatadi va tibbiyot yoki sog‘liqni saqlash muhitlarda keng qo‘llaniladi. Shu bilan birga, ba’zi madaniyatlarda oqlik sovuqlik yoki emotsional uzoqlikni ham ifodalaydi.

Ko‘k. Ko‘k, tinchlik va xotirjamlikni ifodalaydi. Tabiatan tinchlantiruvchi rang bo‘lib, undan ofis muhirlari va dam olish xonalarida foydalanish orqali stressni kamaytirish maqsadiga asoslanadi. Ko‘k, shuningdek, ishonch va tasallining ramzi hisoblanadi.

Sariq. Sariq rang odatda baxt, quvonch va energiya bilan bog‘lanadi. U ijobiy his-tuyg‘ular uyg‘otishga yordam beradi, lekin haddan tashqari yorug‘ yoki to‘q sariq-yashil qismi bilan birlashib ogohlantiruvchi ta’sir ko‘rsatishi mumkin, bu esa ba’zida stressni kuchaytirishi mumkin.

Yashil. Yashil rang tabiatni, taraqqiyot va yangi boshlanishlarni tasvirlaydi. Shu bilan bir qatorda, u tinchlantiruvchi va osoyishta his-tuyg‘ularni uyg‘otadi va ko‘pincha stressni kamaytirish uchun interyer dizaynda qo‘llaniladi. Yashil rang odatda o‘shishni va yangi imkoniyatlarni ifodalaydi. To‘q ranglar va ularning psixologik yondashuvlari ranglar dunyosidagi nozik o‘zgarishlarni aniqlash imkonini beradi. Masalan, binafsharang chuqur, sirli va ruhiy mulohazalarni aks ettiradi. Bu rang san‘at va madaniyatda ilhom beruvchi kuch sifatida qabul qilinadi, shuningdek, ichki dunyo

bilan bog‘lanish uchun foydalaniladi. Binafsha rangning ohanglari insonni chuqur fikrlashga undashi va ruhiy xotirjamlikka chorlashi mumkin. Shu bilan birga, u ijodkorlikni rag‘batlantiruvchi va fantaziyani rivojlantiruvchi vosita sifatida xizmat qilishi mumkin. To‘q jigarrang, tabiiy va erkinlik hissini yaratib, insonni ildizlariga qaytaradi. Bu rang odatda ishonch va muvozanat bilan bog‘lanadi, hamda bardosh va tajribani ifodalaydi. Boshqa tomondan, jigarrangning to‘q ohanglari ba’zida g‘ashlik yoki salbiy his-tuyg‘ularni chaqirishi mumkin, lekin uyni interyerida u qulaylik va barqarorlikni taqdim etadi. Jigarrang rang tabiiy materiallar va tabiiy strukturalarni eslatuvchi his-hayajonlarni uyg‘otishi mumkin. Siyoh rang esa sirli va chuqur his-tuyg‘ularning injilari sifatida ko‘riladi. Bu rangning o‘ziga xosligi o‘zini ko‘rinishidan tashqariga, chuqurlik va tafakkurga undaydi. Siyoh rang insonning o‘z ongiga qarab borishiga va yashirin ma’nolarni izlashiga imkon beradi. Bu ranga bo‘lgan qiziqish kengayadigan fantaziyalar va ichki izlanishlar bilan bog‘liq bo‘lishi mumkin, bu yana bir marta o‘ziga xoslik va sirlar bilan to‘lgan rang sifatida uni tasvirlaydi.

Ranglarning boshqa xususiyatlari, masalan, meva ranglari, quvonch va hayotiylikni aks ettiradi. Olma qizil, apelsin sariq yoki limon yashil kabi ranglar insonni yoshlik va kuchli hayotiy energiya bilan to‘ldirishi mumkin. Ushbu ranglar insonni tabiatidan kelib chiquvchi ijobiy hissiyotlar bilan bog‘laydi. Ranglarning psixologik ta’siri foydalanuvchi esa hissiyot va kayfiyatni boshqarish uchun qanchalik puxta o‘ylangan bo‘lsa, shunchalik unutilmas va o‘zini ifoda etadigan davomli ta’sir ko‘rsatishi mumkin.

3. Ranglar psixologiyasining amaliy tatbiqi. Ta’lim jarayoni, talabalarning diqqatini va qiziqishini oshirishda innovatsion yondashuvlarga muhtoj. Ushbu jarayonda ranglar juda muhim rol o‘ynaydi. Ranglar, inson ruhiyatiga ta’sir etuvchi kuchli vositadir. Ular nafaqat muhitni go‘zallashtiradi, balki talabalarning fikrlash tarziga, xotirasiga va motivatsiyasiga ham ijobiy ta’sir ko‘rsatadi. Ranglarning ta’siri o‘quv jarayonida qanday ishlatilishi mumkinligini ko‘rib chiqamiz. Masalan, o‘qituvchi darsni o‘tar

ekan, ma'lum bir materialni muhimligini ta'kidlab, talabalarga rangli markerlar yoki qog'ozlardan foydalanishni taklif qilishi mumkin. Bu esa talabalarining e'tiborini jalb qiladi va ularga ta'lim jarayonini ko'proq ijodiy, qiziqarli va jonli his qilishlariga yordam beradi. Ranglar, ko'rinish va o'qish jarayonini yanada hayajonlantiradi. Talabalarga ranglar yordamida ma'lumotlarni tasniflash va tizimlashtirishda yordam berish ham mumkin. Masalan, talabalar biror ma'lumotni ranglar bilan kodlash orqali, o'zlarining fikrlashlarini yanada chuqurlashtirishlari mumkin. Har bir rang, muayyan bir kategoriyaning ifodalashi mumkin - masalan, ko'k rang – bilimlar, yashil rang – ijodkorlik va qizil rang – muhim qadriyatlar. Ushbu yondashuv nafaqat talabalarining xotirasini kuchaytiradi, balki ularning fikrlash va ta'sir ko'rsatish qobiliyatlarini ham oshiradi.

Ranglar yordamida talabalar o'z-o'zini ifodalash imkoniyatiga ega bo'lishadi. Agar talabalar hayotiy vaziyatlarni ranglar bilan ifodalay olsalar, bu ularning o'z fikrlarini yaxshi tushunishlariga, shuningdek, boshqa talabalarining fikrlarini ham qabul qilishlariga yordam beradi. Ranglar orqali o'zaro muloqot, gruppalar ishlari tashkil etish va tezkor fikr almashinuvi yanada samaraliroq bo'ladi. Bu esa, talabalarining o'zaro aloqalarini yaxshilab, jamiyatda yashash ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi. O'quv jarayonida ranglar, shuningdek, motivatsiyaning oshirishiga ham xizmat qiladi. Ranglar orqali talabalarining qiziqishlari va ehtiyojlari ko'zga tashlanadi, bu esa o'qish motivatsiyasini oshirishga yordam beradi. O'qituvchilar talabalarga ranglarni emotsional ifodalash vositasi sifatida foydalanishga taklif qilsalar, bu o'z-o'ziga bo'lgan ishonchni oshiradi va ularni bilim olishga bo'lgan qiziqishlarini kuchaytiradi. Tadqiqotlarda ko'rsatilishicha, ranglar talabalarining xotirasini yaxshilashda muhim rol o'ynaydi. Ranglar yordamida taqdim etilgan ma'lumotlar ko'proq yodda qoladi. Talabalarining xotirasini kuchaytirish orqali, ularning ta'lim jarayonidagi muvaffaqiyatlarini oshirish mumkin. Ular rangli diagrammalar, grafikalar va boshqa vizual materiallar yordamida

murakkab vazifani osonroq tushunishlari mumkin. Shu bilan birga, ranglar, murakkab bilimlarni tushuntirishda talabalarni jalb qiladi va e'tiborni jalb qiladi. O'qituvchilar, ranglarning ta'sirini doimiy ravishda kuzatishlari zarur. Talabalarning individual xususiyatlari va qiziqishlari ranglar bilan qanday bog'liqligini o'rganish, ta'lim jarayonining yanada samarali bo'lishini ta'minlaydi. Har bir talaba ranglarga turlicha reaksiyalarni ko'rsatishi, shuning uchun o'qituvchilar o'z darslarini shaxsiylashtirishlari zarur. Uni ranglar bilan to'ldirish orqali, talabalarga o'z shaxsiy tajribalari bilan bog'liq ma'lumotlarni yaxshiroq anglash imkonini beradi.

Ranglar ta'lim jarayonida juda muhim vosita bo'lib, ular nafaqat talabalarni ilm olishga undaydi, balki ularni ijodiy fikrlashga ham jalb qiladi. Ranglar va ijodkorlik orasidagi bog'liqlikni ko'rib chiqadigan bo'lsak, ular yangi g'oyalar, tushunchalar va muammolarni hal qilishga yordam beradi. Ranglarning ijodiy jarayonga ta'siri, talabalarga o'z fikrlarini kengroq va batafsilroq ifoda etish imkoniyatini beradi. Bu esa, o'z navbatida, ularning mavzular bo'yicha mustaqil fikrlashlarini rivojlantiradi va ularga muhim qarorlarni mustaqil ravishda qabul qilishda ko'maklashadi. Ranglar yordamida taqdim etilgan o'rganish materiallari talabalarni yanada faol va qiziqarli o'rganish jarayoniga jalb qilishi mumkin. Masalan, biologiya darsida rangli diagrammalar yoki tarix darsida rangli xaritalar yordamida ma'lumotlarni taqdim etish, talabalarga ularni tushunish va eslab qolishni osonlashtiradi. Rang-barang dars jarayonlari talabalarning ta'lim oluvchi muhiti bilan o'zaro bog'lanishini kuchaytiradi, bu esa ularning loyihalarga, guruh ishi va munozaralarga faollik bilan ishtirok etishlarini ta'minlaydi. Shuning uchun, ranglarni darslar davomida to'g'ri va o'rinli kombinatsiya qilish muhimdir.

O'qituvchilar uchun, ranglarni samarali qo'llash strategiyasini rivojlantirish muhim ahamiyatga ega. Ranglar yordamida nafaqat ma'lumotni eslab qolish osonroq bo'ladi, balki talabalarning hissiy muhitiga ham tasir ko'rsatish mumkin. Har bir talabaning ranglarga bo'lgan individualligi va talablari har xil bo'lganligi sababli,

o'qituvchilar ularga rangli dars materiallarini taqdim etishda shaxsiy yondashuvlar qo'llashlari kerak. Shu tarzda, talabalar o'zlari uchun qiziqarli va motivatsiyalovchi muhitda bilim olishga muvaffaq bo'ladilar.

Xulosa qilib aytganda, ranglar ta'lim jarayonida kuchli vosita sifatida xizmat qiladi va o'qituvchilar o'z darslarida ulardan foydalangan holda, talabalarning ta'lim sifati va samaradorligini oshirishlari mumkin. Ranglarning talabalar ruhiyatiga bo'lgan ta'siri, ularning ijodiy va intellektual rivojlanishida juda muhim rol o'ynaydi. Shuning uchun, ranglarni ta'lim jarayoniga kiritish, uni boyitadi va talabalarning qobiliyat va iste'dodlarini maksimal darajada rivojlantirishga yordam beradi.

1.3. O'zbekistonda va xorijiy davlatlar ta'limi tajribalarida innovatsion ta'lim.

O'zbekistonda va xorijda innovatsion ta'lim tajribalari so'nggi yillarda juda ko'p muhokama qilinmoqda. Bu jarayon bir qancha sabablar bilan bog'liq bo'lib, ularning eng muhimlaridan biri global raqobatning keskinlashuvidir. Rivojlanayotgan mamlakatlar, jumladan, O'zbekiston, ta'lim tizimining sifatini oshirish va raqobatbardosh kadrlar tayyorlash maqsadida innovatsion yondashuvlarni joriy etishga alohida e'tibor qaratmoqda. Maxsus texnologiyalar, raqamli o'quv materiallari va masofaviy ta'lim imkoniyatlari kabi vositalar orqali talabalarning bilim olishini yengillashtiruvchi zamonaviy metodlar keng qo'llanilmoqda. Boshqa mamlakatlardagi tajribalarni o'rganish O'zbekiston uchun ayniqsa muhimdir. Finlandiyada ta'lim jarayoni individual yondashuv va talabalarning qiziqishlarini o'rganishga asoslangan. Bu erda o'qituvchilar talabalarga o'z mustaqil fikrlarini shakllantirishlariga yordam beruvchi dars usullaridan foydalanadilar. Ushbu yondashuv yoshlar orasida ijodkorlik va muammolarni hal etish ko'nikmalarini rivojlantiradi. Singapur esa STEM fanlariga alohida e'tibor berish orqali talabalarning ilmiy-texnik salohiyatini oshirishga qaratilgan maxsus dasturlarni taqdim etadi. Bu tajribalar O'zbekistonda ta'lim jarayonining yaxshilanishi

uchun foydali g'oya va amaliyotni belgilashga ko'maklashishi mumkin.

O'zbekistonda ham oxirgi yillarda innovatsion ta'lim uchun bir qator islohotlar amalga oshirilib kelmoqda. Ulardan biri maktab va oliy ta'lim tizimlariga zamonaviy texnologiyalarni joriy etishdir. Aviatsiya, axborot texnologiyalari va energetika kabi yo'nalishlarda xalqaro standartlarga mos muhandis kadrlar tayyorlash, ushbu islohotlarning bir qismidir. Bundan tashqari, o'zlashtirilgan bilimlarni amaliyot bilan mustahkamlash maqsadida yirik korxonalar bilan hamkorlikda o'quv dasturlarini ishlab chiqish tajribasi keng tus olmoqda. Bularning barchasi, asosan, yoshlarning innovatsion fikrlash qobiliyatini oshirishga va bozor ehtiyojlariga mos kadrlarni tayyorlashga qaratilgan choralardir. Bundan tashqari, O'zbekistonda innovatsion ta'limni rivojlantirishda davlat va xususiy sektorning hamkorligi ham muhim ahamiyat kasb etmoqda. Xususiy sektor talaba va o'qituvchilar uchun zamonaviy dasturiy ta'minot va resurslarni taqdim etish orqali ta'lim jarayonini samaraliroq qilishga yordam bermoqda. Shuningdek, mamlakatdagi IT kompaniyalari va startaplar bilan hamkorlikda, qo'shimcha ta'lim dasturlari va treninglar tashkil etilmoqda, bu esa yoshlar uchun amalda qo'llaniladigan yangi ko'nikmalarni o'rganishlariga va rivojlanish imkoniyatlarini kengaytirishga xizmat qilmoqda. Ta'limdagi innovatsiyalar, shuningdek, pedagogik kadrlarning malakasini oshirishni ham o'z ichiga oladi. Mamlakatda ta'lim beruvchilarni zamonaviy o'qitish usullari va texnologiyalardan foydalanishga o'rgatish maqsadida, ko'plab seminarlar, treninglar va ilmiy konferensiyalar o'tkazilmoqda. Ayniqsa, raqamli vositalardan foydalanish, distant o'qitish metodikasi va talabalarni baholashning yangi usullari bo'yicha malaka oshirishga e'tibor kuchaytirilgan. Bu pedagoglar uchun nafaqat o'z ishlarida samaradorlikni oshirish, balki global ta'lim maydonida raqobatbardoshlikni ta'minlash imkonini bermoqda. Shuningdek, innovatsion ta'lim metodlarini rivojlantirishda xalqaro tashkilotlar va davlatlararo hamkorlik loyihalari ham alohida o'rin tutadi. Turli grant dasturlari orqali xorijiy

oliy o'quv yurtlari va ilmiy markazlar bilan amalga oshirilayotgan o'zaro almashinuv dasturlari, mutaxassislar tayyorlash va xalqaro tajribani o'rganishga zamin yaratmoqda. Bunday tashabbuslar O'zbekiston ta'lim tizimining globallashtirishda barkamolligini ta'minlash va eng yaxshi tajribalarni o'zlashtirishiga yordam beradi. Natijada, mamlakatda yuqori malakali, raqobatbardosh va global talabga mos kadrlar yetishtirish imkoniyatlari kengayadi.

O'zbekistonda innovatsion ta'lim tajribalarining turlari ko'plab yo'nalishlar va usullar bilan namoyon bo'lib, zamonaviy ta'lim dasturlarini rivojlantirishda muhim rol o'ynamoqda. Birinchi navbatda, texnologiyalar integratsiyasi yaxshilangan bilim va ko'nikmalarni shakllantirishda asosiy omil hisoblanadi. Masalan, dasturlash va robototexnika to'garaklari, talabalarga cod mahsulotlarini ishlab chiqish va robotlarni boshqarishning ilk qadamlarini o'rgatmoqda. Bu qadar amaliy mashg'ulotlar talabalarning ijodiy tafakkurlash qobiliyatlarini rivojlantirishga hamda ilmiy-texnikaviy sohaga qiziqishini oshirishga xizmat qiladi. Bundan tashqari, ta'lim jarayoniga inkluziv yondashuvlarni kiritish orqali har bir bolaning individual ehtiyojlariga moslashtirilgan ta'lim tashkil etilmoqda. Maxsus o'quv dasturlari va qo'llanmalardan foydalangan holda, turli xil imkoniyati cheklangan bolalar ham teng huquqli ta'lim olish imkoniga ega bo'lishmoqda. Bunday tajribalar, ijtimoiy integratsiyani mustahkamlashga yo'naltirilgan bo'lib, ta'lim tizimida diversifikatsiyani ham ta'minlaydi. Shu bilan birga, masofaviy va gibrid ta'limning, ya'ni onlayn va an'anaviy o'qitish shakllarining birlashishi ham innovatsion usullar qatoridan joy oldi. Ayniqsa, pandemiya sharoitida ko'p maktablar va universitetlar masofaviy ta'limga o'tdi, bu esa zamonaviy axborot texnologiyalaridan foydalanishni tezlashtirdi. Shunday qilib, talabalarga global ta'lim resurslariga erkin kirish imkoniyati yaratildi va ularga chuqurroq mustaqil o'rganish imkoniyati taqdim etildi. Ta'limdagi bunday yangilanishlar milliy darajada qo'llab-quvvatlanmoqda, va shu sababli, pedagoglar va ma'murlar bilim almashish hamda innovatsiyalarni hayotga tatbiq etishda faol

ishtirok etishmoqda. Yurtimizda ta'lim sohasidagi bu kabi ilg'or tajribalar, kelajak avlodni yanada zamonaviy va mehnat bozorida raqobatbardosh qilib tarbiyalash maqsadida, doimiy ravishda takomillashtirilib borgan juda muhimdir.

O'zbekistonda innovatsion ta'lim tajribalarining joriy etilishi mamlakatni zamonaviy talablarga mos ravishda rivojlantirishda muhim o'rin tutadi. Bugungi kunda ta'lim tizimi dunyo bo'yicha yangiliklarga, zamonaviy fan-texnika yutuqlariga asoslanib, kelajak avlodlar uchun yuqori sifatli ta'lim imkoniyatlarini yaratishni maqsad qilgan. Shunday yangiliklardan biri - S.T.E.A.M. (Fan, Texnologiya, Muhandislik, San'at va Matematika) ta'limi bo'lib, bu yo'nalish talabalarga nazariy bilimlar bilan birgalikda amaliy ko'nikmalarni ham rivojlantirish imkoniyatini taqdim etadi. Bu usul talabalarda muammolarni hal qilish ko'nikmalarini oshirish, ijodkorlik va innovatsion fikrlashni rivojlantirishga ko'maklashadi. S.T.E.A.M. ta'limi shuningdek, bir-biriga bog'liq fanlararo yondashuvni targ'ib qiladi, bu esa talabalarga real hayotdagi muammolarni yaxlit va kengroq nuqtai nazardan ko'rishga imkon beradi. Bunda fanlararo o'zaro aloqalar, masalan, muhandislik dizaynini san'at orqali o'rganish yoki matematik hodisalarni texnologiyalar orqali tasavvur qilish, talabalarning tushunchalarini kengaytiradi hamda fikrlash qobiliyatlarini mustahkamlaydi. Shunday qilib, S.T.E.A.M. ta'limi nafaqat texnik ko'nikmalarni oshiradi, balki ko'p qirrali va moslashuvchan o'quv tajribasini taqdim etadi. Yana bir muhim omadli yutuqlardan biri shundaki, S.T.E.A.M. yondashuvi talabalarga ijodiy inson sifatida o'sishda yordam beradi. Bu usul orqali talabalar yaratish va tadqiqot qilish jarayonida qiziqarli muammolarni ko'rib chiqish imkoniyatiga ega bo'ladilar. Bu orqali ular yangi g'oyalar ishlab chiqish, yangicha qarashni shakllantirish va amalda qo'llash ko'nikmalarini rivojlantiradilar. Natijada, ijodkorlikni qo'llab-quvvatlovchi muhitda tarbiyalangan yoshlar kelajakda bir qator muhim masalalarga ishonchli yechimlar taklif qila olishadi. Bu ta'lim tizimi, shuningdek, kelajakka mo'ljallangan kadrlarni tayyorlash yo'lida ham muhim harakat bo'lmoqda. XXI

asrda iqtisodiyot raqobati va texnologik taraqqiyot uzoq muddatli muvaffaqiyatga erishish uchun yangicha yondashuvni talab qiladi. Shuning uchun, S.T.E.A.M. tizimi talabalarga kelajakda raqamli va global dunyoda muvaffaqiyatli bo'lishlari uchun zarur ko'nikmalarni beradi. Natijada, ushbu yondashuv nafaqat talabalarni, balki kengroq ijtimoiy-iqtisodiy muhitni ham ijobiy o'zgartirish potentsialiga ega. S.T.E.A.M. ta'limi pedagoglar uchun ham yangi imkoniyatlar eshigini ochadi. O'quv metodologiyalarini innovatsion vositalar bilan boyitish, shuningdek, ta'lim jarayonida hamkorlik va o'zaro aloqa qilish usullarini kuchaytirish orqali, pedagoglar o'z malakalarini doimiy ravishda oshirib boradilar. Bu esa, o'z navbatida, talabalarning rivojlanish jarayonini yanada samarali qilish va ta'lim sifatini yuqori darajada saqlashda muhim o'rin tutadi. Shu sababli, S.T.E.A.M. ta'limi nafaqat talabalar, balki o'qituvchilar uchun ham kutilgan natijalarga erishish uchun yangi ufqlarni ochadi.

Interfaol usullar ta'lim jarayonida talabalar va o'qituvchilar orasida faol munosabatni ta'minlashda muhim vosita hisoblanadi. Ushbu usullar talabalarning faol qatnashuvini rag'batlantirib, ularni mustaqil va tanqidiy fikrlashga undaydi. Masalan, munozaralar o'tkazish, guruhlarda ishlash yoki taqdimot tayyorlash kabi usullar ta'lim jarayonini yanada ommabop va samarali qiladi. Natijada talabalar nafaqat nazariy bilimlarni egallab qolmay, balki ular amaliyotda qanday qo'llanishini ham tushunib olishadi. Bu esa, kelajakda malakali kadrlarni tayyorlashga xizmat qiladi. Bundan tashqari, interfaol usullar talabalarni jamoa bo'lib ishlash ko'nikmalarini rivojlantirishga ham yordam beradi. Jamoaviy faoliyatlar orqali talabalar bir-biridan o'rganish imkoni topadilar va bu, o'z navbatida, ularning ijtimoiy ko'nikmalarini mustahkamlaydi. Shu bilan birga, o'qituvchilar ham talabalarning qiziqishlarini va o'rganish usullarini yaxshiroq tushunishga erishadilar. Bu esa, o'quv jarayonidagi individual yondashuvni yaxshilash imkoniyatini yaratadi. Interfaol usullar, shuningdek, muammolarni hal etish qobiliyatini oshirishga ham ijobiy ta'sir

ko'rsatadi. Talabalar haqiqiy hayotdagi vaziyatlar bilan ishlash orqali muammolarga yechim izlashda ijodkorlik va tanqidiy fikrlash qobiliyatlarini rivojlantiradilar. Masalan, loyiha ishlari yoki laboratoriya mashg'ulotlari jarayonida ular o'z bilimlarini real hayotiy muammolarni hal qilishda qanday qo'llashni o'rganadilar. Bu esa, ularning tayyorgarlik darajasini oshirib, ularga yanada mustahkam nazariy va amaliy bilimlar bazasini taqdim etadi. Shuningdek, o'quv jarayonida interfaol usullardan foydalanish motivatsiyani oshirishga xizmat qiladi. Talabalar darslarda faol ishtirok etish orqali o'z o'rganish jarayonlariga qiziqishi ortadi va ularning muvaffaqiyati oshadi. Qiziqarli va boyitilgan ta'lim shakllari orqali har bir talaba ta'lim jarayonining faol qatnashchisiga aylanish imkoniga ega bo'ladi. Natijada ular nafaqat o'zlari uchun, balki jamiyat uchun ham qadrlı kadrler sifatida shakllanadilar. Interfaol usullarni tatbiq etishda o'qituvchilar nafaqat texnik jihatlarini, balki emotsional va psixologik omillarni ham hisobga olishlari lozim. Talabalarni dars davomida ishtirok etishga rag'batlantirish uchun qulay va qo'llab-quvvatlovchi muhit yaratish zarur. Bu esa talabalarni o'zlarini erkin ifoda etishga va bilimlarini baham ko'rishga undaydi. O'zaro hurmat va hamkorlik tamoyillari asosida tashkil etilgan ta'lim jarayoni talabalarning o'zlariga bo'lgan ishonchini oshiradi va ularni yanada faol bo'lishga undaydi. O'quv jarayonida interfaol usullarni qo'llashning yana bir afzalligi - u o'z ichiga turli xil ta'lim texnologiyalarini qo'shish imkonini beradi. Masalan, multimedia vositalari, simulyatsiyalar va virtual laboratoriyalar talabalarga mavzularni yanada chuqurroq va interfaol tarzda o'rganishga yordam beradi. Bunday yondashuv, ayniqsa, texnik va tabiiy fanlar bo'yicha o'qitishda samarali bo'lib, talabalarning mavzuga nisbatan qiziqishini saqlab qolish va ularning bilimini kuchaytirishga xizmat qiladi.

Shunisi ahamiyatliki, interfaol usullar o'quv jarayonida o'z-o'zini baholash va boshqalarni baholash ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi. Loyiha ishlari yoki guruhlarda bajariladigan topshiriqlar orqali talabalar bir-birlarining ishlari

haqida fikr bildirish, tanqidiy tahlil qilish va konstruktiv fikrlar berish imkoniga ega bo'ladilar. Bu esa, o'z navbatida, ularning tanqidiy fikrlash qobiliyatlarini oshiradi va kelajakda ilmiy yoki kasbiy faoliyatlarida muhim ahamiyat kasb etadi. Oxirgi o'rinda, interfaol usullarni qo'llash yaqindan aloqalar va hamkorlik uchun qulay sharoitlar yaratadi. O'qituvchilar va talabalar o'rtasida samarali muloqot yo'lga qo'yilib, dars jarayoni yanada samarali bo'ladi. Bu usul talabalarning fikrlarini ochiq o'rtoqlashishiga, ularning ta'lim jarayonidagi ishtirokini oshiradi va bu orqali ta'lim sifatini oshirishga yordam beradi. Natijada, bunday yondashuv avlodni bilimli, ijodkor va qobiliyatli yetakchilar sifatida tarbiyalashga xizmat qiladi.

Ta'limning yana bir innovatsion ko'rinishi — keys (case study) usulidir. Bu usul talabalarga real hayotdan namunalar asosida o'z bilim va ko'nikmalarini sinovdan o'tkazish imkoniyatini beradi. Keys usuli talabalarni muammolarni tahlil qilish, qaror qabul qilish va natijalarni baholash qobiliyatlarini rivojlantirishga undaydi. Talabalar mana shu jarayonda o'z roli va mas'uliyatini his etib, kelajakda duch keladigan vaziyatlarga oldindan tayyorlanib boradi. Natijada ta'lim jarayoni yanada interaktiv shaklga kirib, talaba va o'qituvchi orasidagi hamkorlik kuchayadi va ta'lim samaradorligi oshadi. Innovatsion ta'lim tajribalaridan yana biri muammoli ta'lim (problem-based learning) usulidir. Bu usul talabalarga murakkab va real muammolarni hal qilish orqali o'rganishni imkoniyatini taqdim etadi. Ushbu yondashuv talabalarni muammolarni aniqlash va tahlil qilish, axborot izlash va qo'llash hamda ijodiy va tanqidiy fikrlash kabi ko'nikmalarni rivojlantirishga yo'naltiradi. Muammoli ta'lim talabalarning faolligini oshirib, ularni bir-biriga yangi yondashuvlar taklif etishga undaydi va mustaqil o'rganishga bo'lgan ishtiyoqni qo'zg'atadi. Ta'lim jarayonida keys (case study) usuli tobora ko'proq e'tibor qozonmoqda. Ushbu usul talabalarga nazariy bilimlarni amaliyot bilan bog'lash imkonini beradi. Keys metodi, asosan, aniq bir voqea yoki muammoga doir vaziyatlarni tahlil qilish orqali, talabalarni mustaqil fikrlashga, muammolarni hal qilishda kreativ

yondashishga va jamoaviy ishlashga o'rgatadi. Bu usul yordamida talabalar haqiqiy hayotiy vaziyatlarda qarorlar qabul qilish va muammolarni yechish malakasini shakllantirish imkoniyatiga ega bo'ladilar. Keys usulining asosiy afzalliklaridan biri — talabalarda imkoniyat va tajribalarni tahlil qilish, turli perspektivalarni ko'rib chiqish ko'nikmasini shakllantirishdir. Cho'ng solishtirishlar va qizg'in bahslar talabalarni mustaqil ravishda jamoaviy qaror qabul qilish, o'zaro fikr almashish orqali kelishuvga erishishga rag'batlantiradi. Shuningdek, ularning muloqot va taqdimot qilish mahoratini kuchaytirishga xizmat qiladi. Shu tarzda, keys usuli o'quv jarayonini jonlantirib, muhokamalar asosida talabalarni faol qatnashishga undaydi. Ushbu usuldan foydalanish uchun ta'lim muassasalari ilg'or keys taqdimotchilarini jalb qilib, ushbu texnologiyani o'z dasturlari tarkibiga kiritishlari muhimdir. Keyslar tayyorlash va ularning tahlili jarayonida talabalarga imkoniyat berish orqali, ularning analitik va strategik fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirish mumkin. Ta'lim jarayonida bunday amaliyotlar orqali talabalarning nafaqat nazariy bilimlari mustahkamlanadi, balki hayotiy situatsiyalarda duch kelishi mumkin bo'lgan to'siqlarni muvaffaqiyatli yengishlari uchun zarur bo'lgan ko'nikmalar ham shakllanadi.

Xalqaro tajribalar shuni ko'rsatadiki, innovatsion ta'lim yondashuvlarini muvaffaqiyatli tatbiq etish uchun zamonaviy texnologiyalar bilan jihozlangan ta'lim muhitini yaratish muhim ahamiyatga ega. Axborot texnologiyalari va raqamli vositalar ta'lim jarayonini yengillashtiradi, talabalarni kuzatib borishga, natijalarni tahlil qilishga va o'zgaruvchan ehtiyojlarni moslashtirishga imkon beradi. Masofaviy ta'lim va o'quv platformalari orqali talabalar va o'qituvchilar global darajada bilim almashish imkoniyatiga ega bo'ladilar, bu esa ta'lim sifati va samaradorligini sezilarli darajada oshiradi. Kelajakda innovatsion ta'lim yondashuvlarini yanada rivojlantirish uchun O'zbekistonda ta'lim siyosatini yanada qo'llab-quvvatlash, o'qituvchilarning malakasini oshirish va tajriba almashish imkoniyatlarini kengaytirish lozim. Shu maqsadda,

ta'lim muassasalari va tadbirlar o'tkazish orqali o'qituvchilar va talabalar o'rtasida muloqotni mustahkamlash, innovatsion g'oyalarni real turmushga joriy etishda muhim rol o'ynaydi. Bu nafaqat mamlakatning kelajakdagi iqtisodiy rivojlanishiga xizmat qiladi, balki yoshlarga zamonaviy va global standartlarga mos keladigan ta'lim olish imkoniyatlarini ham kafolatlaydi.

Xorijda innovatsion ta'lim tajribalari globallashtirish jarayonlari ta'sirida tobora dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Turli davlatlarning ta'lim tizimlari o'rtasida tajriba almashinuvi va ilmiy-texnologik taraqqiyot natijalaridan unumli foydalanish imkoniyati ochilmoqda. Shu jarayonda Finlyandiya, Singapur, va Janubiy Koreya kabi davlatlar ta'lim tizimidagi innovatsion tajribalari bilan diqqatga sazovor bo'lib, ular ta'lim berishning yangi metodologiyalari va texnologiyalarini joriy etish orqali jahontan o'smir qiymatli ma'lumoti ta'lim tizimini qanday sifatli oshirish mumkinligini namoyish etmoqdalar. Finlyandiya, masalan, dunyoda o'zining fleksibil o'quv dasturlari, amaliy ilmiy tadqiqotlarga asoslangan ta'lim yondashuvlari bilan tanilgan. Finlyandiya ta'lim tizimida talabalarning qiziquvchanligini oshirishiga xizmat qiluvchi innovativ metodlarni keng qo'llanilib, mustaqil o'rganishga rag'batlantiriladi. Ta'lim jarayonida texnologiyalardan foydalanish talabalarga nafaqat nazariy bilimlarni, balki ularni amaliy hayotda qo'llash ko'nikmalarini ham o'rganish imkoniyatini beradi.

Singapur esa ta'lim sohasida hamjihatlik va mas'uliyat tuyg'ularini targ'ib etishga qaratilgan yondashuvi bilan mashhur. Bu yerda ta'lim jarayoni o'qituvchi va talaba o'rtasida faol muloqotlarni qo'llab-quvvatlash, ko'proq interaktivlikni joriy etishga qaratilgan. Singapurning ta'lim tizimi innovatsion yondashuv orqali talabalarga mustaqil fikrlash va jamoaviy muammolarni hal qilish ko'nikmalarini rivojlantirishga urg'u beradi. Bu esa talabalarda o'z-o'ziga ishonch va ijodiy tafakkurni shakllantirishga xizmat qilmoqda.

Boshqa tomondan, Janubiy Koreya texnologik innovatsiyalarni ta'lim jarayonlariga joriy qilishda yetakchi o'rinni

egallab, zamonaviy ta'lim infratuzilmasini rivojlantirish orqali jahon olamida o'zining mavqeyini mustahkamlashga erishmoqda. Bu mamlakatda axborot texnologiyalaridan faol foydalanish, raqamli ta'lim platformalari orqali ta'lim olish imkoniyatlarini kengaytirish kuzatilmoqda. Janubiy Koreya tajribasi shuni ko'rsatadiki, ta'lim berish jarayonida ilg'or texnologiyalarni qo'llash nafaqat talabalarning bilim olish samaradorligini oshiradi, balki ularni global mehnat bozori talablariga mos innovative yetuk mutaxassislar sifatida tayyorlashga ham yordam beradi.

Aralash talim so'nggi yillarda butun dunyo bo'ylab katta e'tibor qozongan ta'lim usullaridan biri sifatida tan olinmoqda. Bu ta'lim shakli an'anaviy va raqamli o'rganish usullarining optimal aralashuvini ifodalaydi. An'anaviy sinfxona ta'limi va onlayn o'qitishni birlashtirib, talabalarga yanada moslashuvchan va shaxsiylashtirilgan o'quv tajribasi taqdim etadi. Ushbu yondashuv ta'limning samaradorligini oshirish, talabalarning qiziqishi va qat'iyatini kuchaytirishga qaratilgan.

Aralash talimning eng muhim afzalliklaridan biri talabalarning har xil o'quv uslublariga moslashish imkoniyatini berishidir. Ba'zilar vizual materiallar orqali yaxshi o'rganishsa, boshqalar eshitish yoki amaliy mashg'ulotlar orqali materialni tushunishga yaqin bo'ladi. Aralash talim bu farqlarni hisobga olib, turli xil pedagogik vositalarni sinxron hamda asinxron formatlarda qo'llash orqali yanada qamrovli o'quv jarayonini taqdim etadi. Shuningdek, aralash ta'lim o'qituvchilarga individual talabalarga ko'proq e'tibor qaratish imkoniyatini beradi, bu esa har bir talabaning o'ziga xos o'quv ehtiyojlarini qondirishda muhim rol o'ynaydi. Bundan tashqari, aralash ta'limda talabalarning o'z-o'zini boshqarish va o'z vaqtini rejalashtirish qobiliyatlarini rivojlantirish katta ahamiyatga ega. An'anaviy sinfxonada o'qituvchi nazorati ostida o'rganishga o'rgangan talabalar uchun bu oson bo'lmasligi mumkin. Shu sababli, aralash ta'lim jarayonida talabalarni mustaqil o'qishga, o'z-o'zini rag'batlantirishga o'rgatish kerak bo'ladi. Bu esa o'z navbatida ularda vaqt boshqaruvi, muammolarni hal

qilish va ijodiy fikrlash kabi muhim ko‘nikmalarni rivojlantiradi. Ushbu ko‘nikmalar nafaqat akademik, balki professional hayotda ham foydali bo‘ladi. Shuningdek, aralash ta‘lim vositalaridan oqilona foydalanish o‘quv resurslarining ko‘payishiga olib keladi. Masalan, bo‘limlar va mavzular bo‘yicha tayyorlangan video darslar, interaktiv mashg‘ulotlar va onlayn muhokamalar, talabalarga materialni kengroq o‘rganish imkonini yaratadi. Bu resurslar talabalar uchun qo‘shimcha o‘qish imkoniyatlarini ochib beradi va o‘quv jarayonini boyitadi. O‘qituvchilar bu resurslardan foydalanib, mavzuga chuqurroq kirishish va talabalarning qiziqishini oshirishlari mumkin.

Aralash ta‘limning davlat va jamiyat uchun yana bir muhim ahamiyati shundaki, bu yondashuv o‘quv jarayonini keng ommalashtirish imkonini beradi. Ta‘lim olishda geosiyosiy manzillar va moddiy imkoniyatlardagi farqlarni kamaytirish uchun aralash ta‘lim muhim vosita bo‘lishi mumkin. Bu, ayniqsa, chekka hududlarda va kam rivojlangan mamlakatlarda ta‘lim olish imkoniyatlarini yaxshilashda qo‘l keladi. Onlayn darslar va resurslar yordamida talabalarga dunyoning istalgan chekkasidan sifatli ta‘lim olish imkoniyatini yaratib, bilim olishni yanada ommalashtirish mumkin. Xulosa qilib aytganda, aralash ta‘lim samarali qo‘llanilsa, global ta‘lim tizimida katta ijobiy o‘zgarishlarni amalga oshirish imkonini beradi. Bu yondashuv nafaqat talabalar uchun, balki o‘qituvchilar va ta‘lim muassasalari uchun ham yangi imkoniyatlar ochadi. Shuning uchun, aralash ta‘limning muvaffaqiyatli amalga oshirilishi uchun o‘qituvchilar, talaba, ta‘lim tizimi va texnologiya mutaxassisleri, shuningdek davlat va xususiy sektor vakillari birgalikda ishlashi lozim. Bu hamkorlik kelajakda yanada keng qamrovli, inkluziv va sifatli ta‘lim tizimini yaratishga xizmat qiladi. Biroq, aralash talimni tatbiq etishda turli qiyinchiliklar ham mavjud. Masalan, o‘quv platformalarining texnologik infratuzilmasini rivojlantirish va o‘qituvchilarni yangi texnologiyalarga o‘rgatish talab etiladi. Bugungi kunda ko‘plab maktablar va universitetlar bunday imkoniyatlarga ega emas, shuning uchun malakali

mutaxassislarni tayyorlash va moddiy-texnik bazani yaratishga ehtiyoj bor. Shuningdek, aralash talim samarali bo'lishi uchun o'quv rejalari va o'quv dasturlarining qayta ko'rib chiqilishi lozim, bu esa ta'lim tizimiga qo'shimcha bosim qo'yadi. Shu tufayli, aralash talimni muvaffaqiyatli amalga oshirish uchun davlat va xususiy sektorlar o'rtasida yaqin hamkorlikni yo'lga qo'yish lozim bo'ladi. Aralash ta'limni muvaffaqiyatli joriy etish uchun, davlat va xususiy sektorlar o'rtasida hamkorlikning samarali modeli ishlab chiqilishi lozim. Bu jarayonda har ikki tomon manfaatlarini hisobga oluvchi va umumiy maqsadlarga erishish uchun resurslarni birlashtiruvchi mexanizmlar yaratilishi kerak. Davlat tomonidan aralash ta'lim jarayonlarini quvvatlashga mo'ljallangan xavfsiz va yuqori sifatli onlayn platformalar yaratish uchun investitsiyalarni jalb qilish, xususiy sektor bilan kelishib, yangi texnologik yechimlarni amalga oshirish muhimdir. Kelajakda aralash ta'limning muvaffaqiyatli amalga oshirilishi nafaqat texnologik rivojlanishga, balki ijtimoiy tenglikni ta'minlashga ham xizmat qiladi. Qishloq joylarida va imkoniyatlari cheklangan oila farzandlari uchun sifatli ta'limga yetib borish imkoniyati paydo bo'ladi.

II BOB. INNOVATSION TA'LIMDA PSIXOLOGIK JIHATLAR VA TALABALARDA IJODIY FIKRLASHNING RIVOJLANISHI

2.1. Ta'lim jarayonida ijodiy fikrlash va psixologik motivatsiyaning o'rni.

Ta'lim jarayonida ijodiy fikrlash va psixologik motivatsiyaning o'rni bebaho. Ijodiy fikrlash kishiga faqatgina o'rganganlarini yodlash bilan cheklanib qolmasdan, balki yangi g'oyalarni kashf qilish, qarama-qarshi masalalarni hal qilish va o'z shaxsiy izlanishlarini amalga oshirish imkoniyatini beradi. Bu jarayon o'rganishni qiziqarli va mazmunli qiladi, natijada talabalarning bilim olishga bo'lgan intilishi ortadi. Shuningdek, ijodiy fikrlash jarayonida motivatsiya ham muhim o'rin tutadi. Psixologik motivatsiya talabada bilim olish jarayonini nafaqat majburiyat sifatida, balki shaxsiy o'sish va rivojlanish imkoniyati sifatida ko'rishga yordam beradi. Psixologik motivatsiyaning kuchiga tayanib, o'qituvchilar va pedagoglar talabalarni o'z-o'zini anglab yetishga, o'z qobiliyatlarini kashf qilishga undashlari mumkin. Bu jarayonda pedagog faqat ma'lumot yetkazuvchi sifatida emas, balki talabalarni qo'llab-quvvatlovchi, ularning maqsadlarini ro'yobga chiqarishda yo'naltiruvchi sifatida maydonga tushadi. Shunday qilib, talabalar nafaqat intellektual darajada, balki ruhiy jihatdan ham mustahkamlanadi; ularning o'z imkoniyatlariga bo'lgan ishonchi oshadi va bu ularning kelajakdagi muvaffaqiyatlarini kafolatlaydi. Bundan tashqari, ta'lim jarayonida ijodiy fikrlash va motivatsiyani uyg'unlashtirish yosh avlod vakillarida tanqidiy fikrlash qobiliyatini rivojlantirishiga ko'mak beradi. Ular ma'lumotlarni faqat yodlab olishga emas, balki chuqur tahlil qilishga, xulosalar chiqarishga va natijada mustaqil qarorlar qabul qilishga intiladilar. Bu esa jamiyat uchun faqat manfaat keltiradigan, faol va yetuk shaxslarni tarbiyalashga yordam beradi. Ta'lim tizimining kelajagi, albatta, ijodiy fikrlash va motivatsiyaning sifati va samaradorligiga bog'liqdir. Shuning uchun ham, ta'lim tizimiga innovatsiyalar joriy etish mavzusi davlat va jamoat

tashkilotlarining diqqat markazida bo'lishi lozim. Har qalay, xalqimizning ta'lim borasidagi yutuqlari va imkoniyatlari, kelajak avlodning raqobatbardosh kadrlar sifatida shakllanishi, bevosita ijodiy fikrlash va psixologik motivatsiya orqali yanada yuksalishi muhimdir. Ta'lim – bu faqatgina bilim olish bo'lmasdan, balki inson ruhiyatining kengayishi, dunyoqarashi va o'zligini anglash jarayonidir. Shu jumladan, zamonaviy ta'lim usullarining ijodiy fikrlash bilan boyitilishi va motivatsiyaning kuchaytirilishi har bir talabani shaxsiy muvaffaqiyat sari tashlagan qadamini mustahkamlaydi. Shu nuqtai nazardan, ta'lim jarayonida ijodiy fikrlash va motivatsiyaga e'tiborni kuchaytirish uchun pedagoglar yangicha uslublar va strategiyalarni qo'llashlari lozim. Masalan, muammolarni yechishga yo'naltirilgan o'yinlar, keng doiradagi mavzularni muhokama qilish uchun seminarlar, hamda talabalarni o'z loyihalarini yaratishga undaydigan topshiriqlar ularga ijodiy fikrlashni rivojlantirishga yordam beradi. Bunday tadbirlar nafaqat bilim bazasini kengaytiradi, balki talabalarining o'z-o'zini ifoda etish va shaxsiy tarzda rivojlanishlariga ham katta hissa qo'shadi. Shu bilan birga, motivatsiyani oshirish maqsadida o'qituvchilar va ota-onalar talabalarni o'z yutuqlarini qadrlashga va muvaffaqiyatlarini tantana qilishga o'rganishlari kerak. Bu jarayon murabbiylarning ijobiy fikr-mulohazalari va ilhomlantiruvchi mulohazalari orqali amalga oshirilishi mumkin. Talabalar o'z mehnatlari uchun maqto'v va tan olinishini his qilsalar, ta'limga bo'lgan qiziqishlari oshib boradi. Ta'lim muassasalari esa, o'z navbatida, raqobatbardosh muhit yaratishga yordam beradigan turli xil tadbirlar va musobaqalar tashkil etishlari mumkin. Kelajakda ta'lim jarayonida ijodiy fikrlash va motivatsiyani kuchaytirish uchun mualliflar, davlat rasmiylari va tadqiqotchilar hamkorlikda innovativ fikr va yo'nalishlarni amalga oshirishga intilishi zarur. Zamonaviy texnologiyalardan foydalanib darslarni interaktiv qilish, onlayn platformalar va virtual o'quv muhitlari orqali o'zaro aloqalarni mustahkamlash ijodiy fikrlash va motivatsiyani rivojlantirishda foydali bo'ladi. Shu tariqa, har bir talaba nafaqat

local, balki global miqyosda ham o'z ta'lim imkoniyatlaridan foydalanish imkoniyatiga ega bo'ladi. Xulosa qilish mumkinki, ta'lim tizimida ijodiy fikrlash va psixologik motivatsiyaning ahamiyatini tushunib yetish yosh avlodning barqaror va muvaffaqiyatli kelajagini ta'minlashning muhim vositalaridan biridir. Ta'lim jarayonida faqatgina savollar va javoblar bilan cheklanib qolmasdan, balki chinakam ijodiy izlanish va shaxsiy rivojlanishni qo'llab-quvvatlash jamiyatimizda bilimli va yetuk shaxslarni yetishtirishning kalitidir. Shu sababli, izlanishlarimizni davom ettirish va bu sohada yanada samarali natijalarga erishish uchun hamjihatlikda mehnat qilish lozim bo'ladi. Buning uchun ta'lim muassasalari va o'qituvchilar jamoasi o'zlarining mavjud dasturlarini tahlil qilib, ulardagi ijodiy fikrlashni rivojlantirishga qaratilgan elementlarni kuchaytirish imkoniyatlarini izlashlari lozim. Misol uchun, darslarni loyiha asosida tashkil etish orqali talabalarni real hayot muammolariga yechim topishga undash mumkin. Bu usul talabalarning qat'iyatlilik va qaror qabul qilish ko'nikmalarini shakllantiradi, shuningdek, ularni turli fikrlarni sintez qilishga chorlaydi. Ta'limdagi kreativlikni rivojlantirishda har bir fan doirasida amaliy va analitik qobiliyatlarni uyg'unlashtirish kerak. Masalan, matematika darslarida geometriya orqali ijodiy dizayn yaratishni qo'llash yoki tarix darslarida talabalarni tarixiy voqealarni sahnalashtirishga undash mumkin. Bu kabi yondashuvlar, talabalarning turli nuqtai nazarlarni birlashtirish va yangi g'oyalarni amalga oshirish ko'nikmalarini rivojlantiradi. Hamkorlikda ishlash va g'oyalar almashish muhitini yaratish orqali, talabalarning kreativlik salohiyatini ochish va ularni jamoaviy loyihalarda ishtirok etishiga imkoniyat yaratish kerak. Motivatsiya masalasiga kelsak, talabalarga individual yondashuvni amalga oshirish, ularga qiziqishlarini aniqlash va bu qiziqishlar asosida ta'lim jarayonini boyitish mumkin. Bu jarayonda o'qituvchilar ko'p joylarda motivatsion dasturlarni amalga oshirish orqali talabalarda ijobiy his-tuyg'ularni shakllantirishlari kerak. O'qituvchilar tomonidan beriladigan doimiy rag'bat va qo'llab-quvvatlovchi mulohazalar,

talabalarning ta'lim jarayoniga bo'lgan qiziqishlarini oshirish va ularning o'z maqsadlariga erishishlari uchun zaruriy zamin yaratadi. Umuman olganda, ta'lim muassasalari, o'qituvchilar va otalarning birgalikdagi harakatlari ijodiy fikrlash va motivatsiyani oshirish uchun muhimdir. Ta'limda zamonaviy texnologiyalar va interaktiv uslublardan keng foydalanish orqali global va local miqyosda talabalarga keng qamrovli ta'lim imkoniyatlari taqdim etilishi lozim. Shu tarzda, kelajak avlodlari uchun barqaror va muvaffaqiyatli ta'lim muhitini yaratish, jamiyatimizning yanada rivojlanishida muhim omil bo'lib xizmat qiladi. O'zbekiston, o'zining boy tarixi va madaniy merosi bilan dunyoda beqiyos bir o'ringa ega. Bu go'zal diyorni ko'z oldimizga keltirar ekanmiz, uning so'lim tabiatidan tortib, qadimiy yodgorliklarigacha ko'z o'ngimizda gavdalanadi. Naqshinkor me'morchilik san'ati namunalari va mehribon xalqining o'ziga xos urf-odatlar bu yurtida bir umr yashash istagini uyg'otadi. Garchi zamonlar o'tsa ham, O'zbekiston o'zining tarixiy ahamiyatini va boy an'analarini saqlab qolishga muvaffaq bo'ldi. Bu shaharda har bir ko'cha, har bir burchak tarovatdan so'zlaydi. Samarqanddagi Registon maydoni, Buxoroning eski shahar hududlari va Xivaning Ichan-Qal'a devorlari o'z vaqtida qanday bunyod etilgan bo'lsa, hozir ham shunday mukammal va soz turadi. Bu joylarni kezgan odam, tabiiy ravishda mo'jizalar bilan to'la o'tmishga sayohat qiladi. Garchi zamonaviylik jamiyat hayotiga o'z salmoqini qo'shib kelayotgan bir davrda yashayotgan bo'lsak-da, tarixning o'chmas izlari har qadamda namoyon bo'lib turadi. Shuningdek, O'zbekistonning ana shunday tarixiy shaharlaridan tashqari, uning shoirona tabiati ham juda ko'p sayyohlarni o'ziga jalb etadi. Tog'lar, bog'lar va keng yaylovlar o'zgacha manzara keltiradi. Kelgusi kelajak avlodlar uchun bu go'zal diyorni, beqiyos zaminni asrash, uning tabiiy boyliklarini avaylab-asrash har bir o'zbekistonlikning burchidir. Garchi zamon tarkibi o'zgarar ekan, milliy merosni himoya qilish va undan zavqlanish azaldan saqlangan qadriyat va urf-odatlardoirasida davom etadi. O'zbekistonning tarixiy shaharlari, xususan,

Buxoro, Samarqand, Xiva va Toshkent, nafaqat milliy madaniyatning muhim qismi, balki talabalarga ta'limda motivatsiya manbai bo'lishi mumkin. Ushbu shaharlar ko'plab buyuk allomalar va mutafakkirlarning yashab o'tgan, ilm-fan va san'atga ulkan hissa qo'shgan makonlardir. Bunday madaniy meros bilan tanishish, yoshlarimizda o'z tarixiga nisbatan g'urur tuyg'usini uyg'otadi va ularga kelajakda yuksak yutuqlarga erishish uchun kuch va energiya beradi. O'quv dasturlariga ushbu tarixiy shaharlar bilan bog'liq ekskursiyalarni qo'shish, talabalarni Buxoro va Samarqandning qadimiy madrasalarida ilm izlagan ulug'lar haqida bilishlariga imkon yaratadi. Bu esa nafaqat tarixni o'rganishda, balki hozirgi zamon fanlarini chuqurroq anglashda ham muhim ahamiyatga ega. Yoshlar o'tmishdan ilhom olib, yangi g'oyalar va innovatsiyalarni yaratishga intiladi. Bu ularning ilmiy-ijodiy potentsialini oshirishda yordam beradi va zamonaviy dunyo bilan qadam tashlashda qo'llab-quvvatlaydi.

Shuningdek, tarixiy shaharlarda tashkil etiladigan madaniy festival va ko'rgazmalar talabalar uchun qo'shimcha motivatsion manba bo'lishi mumkin. Bunday tadbirlar yoshlarga milliy urf-odatlar va qadriyatlar bilan yaqindan tanishish imkonini beradi. Shu orqali ular o'zlarini o'z milliy merosining vorisi sifatida his qilishadi va bu orqalik, millatiga hissa qo'shishga, bilim olishga intilishadi. Ta'kidlash lozimki, shaharlarning tarixiy ruhi bilan tanishish, ularni zamonaviy texnologiyalar bilan uyg'unlashtirish orqali ta'lim jarayoniga innovatsion yondashuvlar kiritish mumkin. Masalan, virtual haqiqat texnologiyalari yordamida talabalar o'tmishga sayohat qilib, yirik hodisalarni, tarixiy voqealarni interaktiv tarzda ko'rishlari mumkin. Bu, shubhasiz, ularning darsga bo'lgan qiziqishini oshiradi hamda milliy tariximizni o'rganishga bo'lgan ishtiyoqni qo'zg'atadi. O'zbekistonning boy tarixi, o'zining qadimiy va jozibali madaniyati bilan, talabalarga ta'limda ulkan motivatsiya manbai bo'lishi shubhasizdir. Ming yillar davomida saqlanib qolgan qadimgi shaharlar va tarixiy obidalar mamlakatimizda yoshlarni milliy iftixor tuyg'usi bilan

ilhomlantirishga yordam beradi. Samarqandning buyuk astronom va matematiklaridan tortib, Buxoroning ilohiyotshunoslari va madaniyat arboblariigacha, O'zbekiston o'zining choqqilarini zabt etgan shaxslar bilan faxrlanishga haqlidir. Bu tarixiy yodgorliklar va ulug'vor osori atiqalar talabalarga buyuk kelajak yo'lida azmu shijoat beradigan zamin yaratishi mumkin. Talabalarning bugungi bilim olish jarayonida tarixning ahamiyati beqiyosdir. Zero, yurtimizning boy va murakkab o'tmishi bizni nafaqat o'rganishga, balki o'sha davrning g'alati va mo'jizaviy voqealari orqali innovatsion fikrlash qobiliyatini rivojlantirishga undaydi. Ulug'vor Amir Temur va uning imperiyasi haqida o'qish yoki Sa'marqanddagi Registon maydonida sayr qilish yosh avlodga tarixni nafaqat o'rganish, balki uni yurakdan his etish hissini uyg'otadi. Bunday ma'naviy safarlar, albatta, ta'lim jarayonini yanada boyitadi va yoshlarni yangi marralarni zabt etishga ilhomlantiradi. Yoshlar o'z ajdodlarining yutuqlari va shonli g'alabalari bilan tanishar ekan, ular ko'proq o'z ustida ishlash, maqsadlariga erishish uchun intilishadi. Axir bizning ajdodlarimizning jasorati va bilimi bugungi kunda ham biz uchun buyuk darsdir. Bundan tashqari, O'zbekistonning turli hududlaridagi milliy an'analar va urf-odatlar yosh avlodga meros bo'lib qolmoqda, bular esa ularning ma'naviy kamoloti uchun muhim omil hisoblanadi. Shu tariqa, o'z tarixi va madaniyatini mukammal anglagan talaba, har qanday sohada yetuk mutaxassis va fidoyi inson bo'lishi mumkin.

O'zbekistonning chiroyli tog'li manzaralari, albatta, har bir kishini ilhomlantiruvchi kattik jasorat manbai bo'lishi muqarrar. Ushbu go'zal tabiiy landshaftlar, ayniqsa, talabalarda ta'lim jarayonlariga nisbatan motivatsiyani oshirishda samarali vosita sifatida xizmat qilishi mumkin. Tog'lar ortidagi cheksizlik, bir vaqtning o'zida sodda va murakkab o'zlikni ifodalab, inson qalbida g'ayrat uyg'otadi. Tasavvur qiling, bira to'la bilim muzliklarida yurgan talaba go'zal tog' etaklariga nazar solsangiz, ichki qoniqish hissi ortadi. Tog'lar va ularning betakror go'zalligiga to'liq ermok berish orqali, yoshlarga mantiqiy fikrlash, kreativlik

va mustaqil tadqiqotlar qilishda yangi imkoniyatlar ochiladi. Masalan, Chimyon va Beldersoy kabi maskanlar bilimga chanqoq talabalarga nafaqat o'quv fanlarida, balki hayotni tushunishda ham o'zgacha bir boshqalikka yetaklaydi. Tabiatning har bir unsuri o'ziga xos murakkablik va sir-sinoatni o'zida mujassam etadi, bu esa talabalarga har bir vazifani chuqur tahlil qilishni, o'z yo'llarini topishni o'rgatadi. Shuningdek, tog'li manzaralar o'zining xotirjamligi va ulug'vorligi bilan talabalarining ruhiyatiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Dam olish kunlarida bu maskanlarda sayr qilish orqali yoshlarda stress va toliqishlarni yo'qotish uchun ajoyib imkoniyatlar yaratiladi. Tog'larning sokinligi, havoning musaffoligi va atrof-muhitning tinchligi sabablidirki, talababola endi o'zlarini yangilanib, kelgusi o'quv kunlariga tayyor bo'lib qaytadilar. Ular tog' bag'rida nafaqat jismonan, balki ma'naviy jihatdan ham kuchliroq bo'lishadi. Yakunlash sifatida, O'zbekistonning tog'li hududlari – bu nafaqat tabiiy go'zalliklar, balki yoshlarga chinakam ko'mak bermoqchi bo'lgan samimiy bir ko'ngil haqqoniy maskani hisoblanadi. Bunday go'zal bir muhitda har bir talabaning o'quv jarayonida motivatsiyasi yanada kuchayib boradi, ularning bilim olishga bo'lgan intilishlari ortadi, va nihoyat, ular o'zlari istagan orzularini ro'yo qilishga birdam holda yo'l oladilar. Bu tog'lar ular uchun yangi ilhom manbai bo'lib, mashaqqatli yo'llarni yengil va zavqli qiladi.

2.2. Rangtasvir mashg'ulotlarida talabalarining psixologik holatini baholash.

Rangtasvirmashg'ulotlari inson ruhiyatining eng nozik qatlamlarini ochib berishga xizmat qiladigan san'atdir. Har bir insonning ichki olami o'ziga xos rang-baranglikda, o'zining maxsus palitrasi va chizgilari bilan taqdim etiladi. Bu jarayonda qalbdagi sirli his-tuyg'ular, qo'rquvlar va umidlar yosh talabalar tomonidan rasmga joylanadi. Shu tariqa, san'at asarlari ularning ichki dunyosini qayta-qayta tiklaydi, har bir chizgi o'z tarixi, har bir rang o'z hissiyotini olib keladi. Ranglar vositasida kundalik tashvishlar, sevgi va nafrat, qo'rquv va ishonch kabi chuqur hislar yangidan

yaratiladi. Bu aqlbovar qilmas ranglar jilosi bilan suhbatlashish jarayoni inson va uning atrofidagi dunyo o'rtasidagi bog'liqlikni mustahkamlaydi. Ranglar xilvatiy va noaniq bo'lishi mumkin, ammo ahamiyati shundaki, ular nozik ifoda vositasi sifatida ruhiyatimizga chuqur kirib boradi. Bu orqali talabalar o'zlarinigina emas, balki atrofidagi dunyoni, insoniy munosabatlarni, o'zaro bog'liqliklarni qo'lga kiritadilar. Ranglar orqali ular bizdan oldin kelganlar izini o'qiydilar va o'z ruhiyatlarini ozod qilish uchun pog'onma-pog'on harakat qiladilar. Rang tasviri vaqt va makon tushunchalari orasidagi chegaralarni o'chiradigan, fikrlash doirasidan tashqarida bo'lishni taklif qiladigan san'at turidir. Bu vaqt o'tgan sayin, talabalar qulflangan ichki hissiyotlaridan voz kechib, o'zlarining haqiqiy "men"lari bilan uchrashadilar. Ruhiyatdagi kuchli ichki iqlim o'zgarishlari ranglar vositasida namoyon bo'lib, talabalarga o'zlarini yanada yaxshiroq tushunish, dunyoni ko'rish va boshqalarga anglash imkoniyatini beradi. Ranglar va chizgilar orqali ular nafaqat o'zligini, balki insoniyatning umumiy ruhiy merosini ham kashf qiladilar. Ranglar orqali ruhiyat ochilishi, ko'ngilni quvonta oladigan san'atdir. Bu san'at talabalar uchun faqatgina yaratilgan narsa emas, balki o'z-o'zini anglashga kirish uchun kalit, ichki qulfnı ochishga mablag'. Shu tariqa, Rangtasvirmashg'ulotlari haqiqiy kashfiyotga olib keladi, bu yerda har bir chizgi va soniyaning o'z qiymati, har bir rangning ma'nosi va soniyo bilan o'lchovchidan ozod bo'lgan ramzlari bor. Bu esa o'z navbatida, insonning haqiqiy hissiyotlarini, orzularini va dunyoqarashini kashf qilishga imkon beradi, va bu yo'lda ranglar muhim rol o'ynaydi, go'yoki ularning o'z mistik tili orqali sirli narsalarni ochib berishga qodir. Rangtasvirmashg'ulotlari inson ixlosini to'plashi bilan birga uning o'zligini aynib bo'lmaydigan, ammo nozik iplar bilan badiiylikning kuchli tuzog'iga tushiradi. Ushbu mashg'ulotlar jarayonida har bir talaba o'zini yangi bir ko'rinishda, yangi bir tushunchada ko'ra boshlaydi. Bu tasvirlar orqali nafaqat o'zlaridan yangi bir jihat ochiladi, balki qalbning ochilmagan eshiklari, yashirin qolgan sirlar ham nurafshon bo'ladi. Har bir rang

talabaning ichki iqlimini iliqlik bilan qoplab, har bir chizgi uning ichki ovozi tushunishga harakat qiladi. Mashg'ulotlar davomida ranglar har bir insonda kichik bir hikoyani tug'diradi, chizgilar esa shu hikoyaning so'zlaridir. Shu hikoyalarda talabalarning o'z hissiyotlari, ularning fikrlari va orzulari singdirilgan. Har bir yangi rang qopqog'i ochilganda, yoki chizgi qalamidan chiqib qolganda, yangi bir hikoya boshlanadi, yangi bir orzu o'z yo'lini topadi. Bu jarayon orqali talaba avval bilmagan, his qilmagan va o'ylamagan narsalarni kashf qilish imkoniyatini qo'lga kiritadi. Har bir rang, har bir chizgi orqali talabalar o'zlarini dunyoning bir qismi sifatida his eta boshlaydi va bu ularga yangi ilhom va ma'no beradi. Rangtasvirmashg'ulotlari zamonaviy dunyoni, o'z zamonamizning murakkabligini o'zida aks ettirishga xizmat qiladi. Ranglar orqali o'tgan vaqtlarni eslash, kelajakni tasavvur qilish va mavjud paytni his qilish osonlashadi. Talabalar o'z hayotlarining bir qismi yoki tarixiy bir voqeani o'z ko'zlari orqali ko'rishga harakat qiladi, bu esa ularga o'z tajribalarini boyitish imkonini beradi. Ranglarga va chizgilarga boy badiiy mashg'ulotlar orqali ular niyatlari va ularning salohiyatini yanada oshirishadi, bu esa insonning ruhiy dunyosini ko'proq anglashga olib keladi. Hozirgi kunlarda Rangtasvirmashg'ulotlari nafaqat san'at o'rganishning vositasi sifatida, balki ruhiyatni rivojlantirishning samarali usuli sifatida qaralmoqda. Har bir talaba o'zini yangi bir ko'lamda sinab ko'radi, yangi bir kashfiyot sari ilk qadamini qo'yadi. Bu esa o'z navbatida, nafaqat o'zini, balki atrofidagi dunyoni yaxshiroq tushunishga, insonning o'zligini anglashga yordam beradi. Bu jarayon orqali talaba ichida yashirin qolgan ma'nolarni, orzularni va his-tuyg'ularni kashf etadi, va bu yo'lda Rangtasvirmashg'ulotlari alohida bir ahamiyatga ega bo'ladi. Rangtasvirmashg'ulotlari zamonaviy davrda nafaqat san'at o'rganishning vositasi, balki ruhiyatni rivojlantirishning samarali usuli sifatida tobora keng tan olinmoqda. Bu mashg'ulotlar insonning ichki dunyosini, uning niyatlari, salohiyatlarini va boshqa nozik tashvishlarini o'rganish yo'lida muhim qadamdir. Ranglar va chizgilardan foydalanib,

inson o'zining ichki barkamolligini kengroq o'rganishi, yetuklik sari qadam tashlashi mumkin. Ranglar ruhiyatimizga nasht qanday ta'sir ko'rsatishini tahlil qiladigan bo'lsak, ularning har biri alohida bir kuchga ega ekanligini anglashimiz mumkin. Masalan, ko'k rang iliqlik va ishonch hissini uyg'otishga yordam beradi va odamlarni tashvishlardan xalos qiladi. Yashil rang esa xotirjamlik va tabiiylikni ifodalaydi, bu esa ichki sokinlik hissini oshiradi. Har bir rang o'ziga xos ma'nolarga ega bo'lib, ular turli his-tuyg'ularni va tajribalarni yuzaga chiqarishi mumkin. Shu sababli, Rangtasvirmashg'ulotlarida ishtirok etgan talaba o'z dunyosini yanada yuksaltirish, o'zining ruhiy qirralarini kashf etish imkoniyatiga ega bo'ladi. Bu jarayon talabaning ichki xaritasini yaratadi, bu orqali u yetuklik sari ilk qadamlarini tashlaydi. Bunday mashg'ulotlar davomida inson o'zida yashiringan iste'dodlarni kashf etadi, his-tuyg'ularini rasmiylashtiradi. Har bir chizilgan chiziq, berilgan rang kishi ichki dunyosi haqida ko'p narsalarni oshkor etadi. Masalan, tasavvur qilingan bir olamni qog'ozga tushirish orqali, inson o'z orzu va umidlarini chizadi, hayotiga nafaqat ranglar, balki mazmunlar jo qiladi. Bu jarayon shunchaki tasviriy ifodalar yaratishdan ko'ra, ichki erkinlikni izlash va o'zini anglash dasturi bo'lib xizmat qiladi.

Rangtasvirmashg'ulotlari ko'pincha terapevtik vosita sifatida qo'llaniladi. Bu mashg'ulotlar orqali odamlar stressni kamaytirish, nima sababdan aniq bir his-tuyg'ularni boshdan kechirayotgani haqida chuqurroq anglashga erishishadi. Tasvir orqali inson o'z kundalik hayotidagi murakkab vaziyatlarni ifoda etadi va bu holatlarni tushunishga yoki hatto yechim topishga urinadi. Ranglarning orastalik bilan qo'llanilishi, tasvirlarning tuzilishi orqali insonlar o'z his-tuyg'ularini shakllantirib, bu orqali ruhiy barqarorlikka erishadi. Ko'p yillik tajribalar va o'tkazilgan tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, ijodiy faoliyat, xususan, Rangtasvirmashg'ulotlari insonning umumiy salomatligiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Inson jinsidan, yoshidan, yashash joyidan qat'iy nazar, ijodiy jarayon orqali o'zidagi qobiliyatlarni kashf etishga intiladi. Harakatlar, ranglar kombinatsiyasi orqali boshqalarga

ham o‘z tuyg‘ularini yetkazadi, bu esa o‘z-o‘zini anglash, o‘zligini qabul qilish va ruhiy rivojlanish uchun muhim ahamiyat kasb etadi. Ijodiy ifoda jamiyatni chuqurroq tushunishga ham yordam beradi. Har bir badiiy asar yaratishda, talaba yoki ijodkor inson o‘z ichki olamini ko‘z o‘ngida namoyon etgani kabi, bu jarayon ham atrof-muhitdagi insonlar tomonidan turlicha talqin qilinishi mumkin. Bu esa o‘z navbatida, insonlararo munosabatlarni rivojlantirishga, o‘zaro tushunishni yaxshilashga xizmat qiladi. Binobarin, Rangtasvirmashg‘ulotlarining ahamiyati faqat shaxsiy rivojlanish bilan cheklanib qolmay, ijtimoiy hayotda ham muhim o‘rin tutadi. Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, Rangtasvirmashg‘ulotlarining terapevtik ta’siri nafaqat individual rivojlanishga, balki jamoaviy hamkorlikka ham foydali bo‘ladi. Talabalar yoki qatnashchilar orasida o‘zaro fikr almashish, tajribalarni baham ko‘rish va birgalikda ijod qilish jarayoni qimmatli bo‘lishi mumkin. Ushbu jarayon jamiyatda o‘zaro hurmat va tushunishni mustahkamlashda yordam beradi. Rang va chizgilar orqali qo‘lga kiritiladigan ichki tashkilot va uyg‘unlik, jamiyatning barcha qatlamlariga tarqalib, umumiy farovonlik va barqarorlikka zamin yaratadi. Bu yo‘l bilan Rangtasvirmashg‘ulotlari nafaqat individual rivojlanish vositasi, balki ijtimoiy ahamiyatga ega bo‘lgan jarayon sifatida ham namoyon bo‘ladi. Ular turli madaniyatlar va millatlar o‘rtasida o‘zaro anglashuv va hurmatni kuchaytirishga imkon yaratadi. Rang va tasvir orqali ifodalangan g‘oya va tuyg‘ular, boshqa insonlar tomonidan qabul qilinishi va o‘rganilishi, jamiyatlar o‘rtasida ko‘priklar qurilishiga hissa qo‘shadi. Shu tariqa, Rangtasvirmashg‘ulotlari nafaqat shaxsiy, balki global miqyosdagi o‘zgarishlarni ham ilgarilashda muhim rol o‘ynaydi. Ijodiy faoliyatning vaqti-vaqti bilan rahbarlik qilinishini talab qiladigan jarayonlar ham mavjud bo‘lishi mumkin. Buni muvofiq tarzda amalga oshirish orqali, nafaqat individualning, balki guruh yoki jamiyatning ham maqsadlari va intilishlariga xizmat qiluvchi ijodiy ishlar yaratilishi mumkin. Rangtasvirmashg‘ulotlari rahbarlari va o‘qituvchilari ushbu jarayonlarni samarali boshqarib,

ishtirokchilarga kengroq tasavvur imkoniyatlari berishi mumkin. Shu orqali insonlarning ijodiy imkoniyatlarini yanada boyitish va kengaytirish imkoni paydo bo'ladi.

Ko'plab san'at ixlosmandlari va mutaxassislar Rangtasvirmashg'ulotlarini hayotiy amaliyot sifatida qabul qilgan holda, o'zlarining ichki va tashqi olamlarini uyg'unlashtirishda foydalanadilar. Shu yo'sinda, ularni nafaqat ijodiy faoliyat, balki ichki qatlamlarni o'rganish va rivojlantirish vositasi sifatida qabul qilish imkoniyatiga ega bo'lganlar, nafaqat o'zlarini, balki o'zgalarning ham his-tuyg'ularini yanada chuqurroq anglashga qodir bo'ladilar. Bu esa Rangtasvirmashg'ulotlarini inson hayotining ajralmas qismiga aylantiradi va kelajakda yanada katta imkoniyatlar ochadi.

Talaba yoki ijodkor inson bunday mashg'ulotlarga tashrif buyurgach, o'zining iste'dodini namoyish etish bilan birga, yangi g'oyalar va fikrlarni o'rtoqlashadi. Bu jarayon esa nafaqat ijodkorni, balki ijod mahsulini ko'ruvchi va baholovchi auditoriyani ham boyitadi. Shu yo'l orqali ranglar va chizgilar, bo'yoqlar va grafikalar insoniyatning ko'proq birlikda bo'lishiga, bir-birini anglashiga, birgalikda nihoyatlar kashf qilishga yordam beradi. Rangtasvirmashg'ulotlari mavjud vaziyatlarda yangiliklar yaratishga, asosan esa insonning ichki va tashqi olamini uyg'unlashtirishga ko'maklashadi. Bu esa umuman olganda, ijodiy jarayonni inson hayotining ajralmas qismiga aylantiradi va bu bilan ruhiy va jismoniy yetuklik sari olib boradi. Rangtasvirmashg'ulotlarining yuksalishi bunday jarayonlarni integratsiya qilingan ta'lim tizimlaridagi muhim tarkibiy qismlarga aylantirishga imkon beradi. Bu esa talabalarni nafaqat san'at asarlarini yaratishga, balki ularni tahlil qilish, his qilish va turli kontekstlarda qo'llash ko'nikmalarini rivojlantirishga undaydi. Shuningdek, bu jarayon, rivojlangan estetik sezgirlik orqali hayotning har bir jihatini, jumladan, ilmiy va intellektual yo'nalishlarni ham yaratish va tushunishda yangi usullarni kashf etishga turtki beradi.

Rangtasvirmashg'ulotlarining kengayishi, shuningdek, san'at ijodiyoti orqali odamlarni birlashtirishga qodir bo'lgan kengroq ijtimoiy va madaniy platformalarni rivojlantirishga yordam beradi. Ranglar va tasvirlar jarayoni orqali erishilgan uyg'unlik, jamiyat a'zolarining o'zaro aloqalari va integratsiyasini mustahkamlash uchun qulay sharoit yaratadi. Bunday jarayonlar natijasida yaratilgan asarlar, o'z navbatida, odamlarni hayratga solishi va ilhomlantirishi mumkin, bu esa ijobiy o'zgarishlarni tahminlashga imkon yaratuvchi jarayonlarning qo'llab-quvvatlanishida muhim ahamiyatga ega bo'ladi. Bundan tashqari, Rangtasvirmashg'ulotlarining global miqyosda rivojlanishi, turli millat va elatlar o'rtasida samimiy munosabatlar va o'zaro tushunishni shakllantirishga hissa qo'shadi. San'at chegaralarning yo'qligini namoyon qilib, odamlarni bir-biriga bog'lashning turli usullari orqali ko'priklar yaratadi. Bu jarayon turli xalqlarning urf-odatlarini va qadriyatlarini o'rganishni va ularga hurmat bilan yondashishni osonlashtiradi, bu esa o'z navbatida dunyo aholisining tinchlik va barqarorlik sari intilishlaridan dalolat beradi. Oxir-oqibat, Rangtasvirmashg'ulotlari san'atning cheksiz imkoniyatlarini namoyish etib, mehnat va ijodiy izlanishlar orqali insoniylikni yuqori darajaga ko'taradi. Bu ham shaxsiy, ham jamoaviy yutuqlarni yanada chuqurlashtirish, yangi ijodiy yo'nalishlarni o'rganish va kengaytirish imkonini beradi. Shu tariqa, Rangtasvirmashg'ulotlari nafaqat san'at ixlosmandlari uchun, balki butun jamiyat uchun qadriyatlarni, global va mahalliy darajada farovonlikni mustahkamlashda faol ishtirok etadigan vositaga aylanadi. Rangtasvirmashg'ulotlarida talabalarning psixologik holatini baholash ushbu mashg'ulotlarning samaradorligini oshirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Talabalarning psixologik holatini o'rganish orqali ularning qaysi ranglarga ko'proq e'tibor berishi, ranglar orqali o'z tuyg'ularini ifoda etish qobiliyati va ularni ma'lum bir rang manipulyatsiyalariga qanday munosabat bildirishlari haqida ma'lumot olish mumkin. Bu jarayon talabalarning individual ehtiyojlarini aniqlash va mos ravishda o'qitish strategiyalarini ishlab chiqishda yordam beradi. Psixologik

baholash jarayonida turli xil metodlardan foydalanish mumkin. Misol uchun, ranglar testlari orqali talabalarning kayfiyati, stress darajasi va kreativlik salohiyatini aniqlash mumkin. Rang tasvirlarida foydalanilgan ranglarning ko'лами va qo'llanilish usuli, shuningdek ularning intensivligi, talabada mavjud bo'lgan emotsional holatlarni aks ettirishi mumkin. Bunday testlar nafaqat diagnostik vazifani bajaradi, balki talabaning o'z psixologik holati haqida xabardorligini oshirishga ham xizmat qiladi. Shuningdek, talabalarning psixologik holatini mustahkamlashda ranglar terapevtik vosita sifatida xizmat qilishi mumkin. Rangtasvirmashg'ulotlarida ranglar psixologik barqarorlikni shakllantirish, hissiy stressni bartaraf etish va ijodiy energiyani faollashtirish uchun mo'ljallangan maxsus ranglar palitralari qo'llanilishi mumkin. Shu tariqa, Rangtasvirkechinmalarini boshqarish va psixologik vaziyatni normalizatsiyadan o'tkazish jarayonining bir qismi sifatida qabul qilinadi. Bunday yondashuv o'qituvchilarga talabalar bilan individual ishlash, ularning ijodiy talanti va psixologik holatini yaxlit o'rganish imkonini beradi. Rangtasvirmashg'ulotlari nafaqat san'atga oid bilimlar berishga, balki talabalar ongida emotsional intellektni rivojlantirishga yordam beradi, bu esa ularning kelgusidagi ijodiy va kasbiy faoliyatida muhim ahamiyatga ega bo'ladi.

Rangtasvirmashg'ulotlarini muvaffaqiyatli amalga oshirish uchun o'qituvchilarga maxsus metodologik yondashuvni ishlab chiqish tavsiya etiladi. Bu jarayonda o'qituvchilar talabalarining psixologik holatini har tomonlama o'rganib, ularga mos ranglarni tanlashda individual yondashuvni qo'llashlari lozim. Rang va psixologiya o'rtasidagi bog'liqlikni chuqur anglagan holda, o'qituvchilar rangli o'quv materiallarini yaratishda talabalarning ehtiyojlari va qiziqishlarini inobatga olishi zarur. Shu tarzda ishlab chiqilgan mashg'ulotlar talabalarni rang orqali nafaqat yaratishga, balki ularning ichki dunyosiga chuqurroq o'rin olishga yordam beradi. Shu bilan birga, Rangtasvirmashg'ulotlari jarayonida talabalar qanday his-tuyg'ular va reaksiyalar uyg'otishini kuzatish

muhimdir. Talabalar o'zlarini qanday his qilayotganliklarini va yuzaga kelgan tajribalarni o'zlashtirish orqali o'zlarining emosional va kognitiv qobiliyatlarini mustahkamlashlari mumkin. Ranglar orqali ifodalangan his-tuyg'ular ularning o'zliklarini anglash darajasini oshirishi va o'ziga ishonch hissini kuchaytirishi mumkin. Bu esa ularning kelgusidagi hayotida va ta'lim jarayonida ko'proq muvaffaqiyatlarga erishishlariga imkon yaratadi. Ko'pchilik talabalarning Rangtasvirmashg'ulotlariga bo'lgan qiziqishini saqlab qolish va ularni yanada rag'batlantirish uchun ijodiy yondashuvlar, tajribalarga asoslangan labirintlar va rangli terapevtik metodlar kiritilishi mumkin. Bu talabalarni yanada faol o'rganishga, ranglar orqali o'zlarining individual xususiyatlarini kashf qilishga va o'zlariga mos keladigan ifoda usullarini topishga qo'shcha imkoniyatlar yaratadi. Shu tariqa, Rangtasvirmashg'ulotlari nafaqat talabalar uchun qiziqarli, balki samarali bo'ladi, ta'lim jarayoni esa yanada boy va mazmunli bo'lib, talabalarning umumiy rivojlanishiga katta hissa qo'shadi.

Rangtasvirmashg'ulotlarini muvaffaqiyatli amalga oshirish uchun, o'qituvchilar o'zlarining didaktik materiallarini nafaqat talabalarning qiziqishlarini inobatga olgan holda, balki mazkur materiallarning ham vizual, ham emosional ta'sirini hisobga olgan holda ishlab chiqishlari kerak. Buning uchun, o'quv jarayonida ranglar bilan bog'liq zamonaviy texnologiyalardan foydalanish mumkin. Interaktiv rangli dasturlar va ilovalar, virtual va kengaytirilgan reallik vositalarining qo'llanilishi talabalarning diqqatini jalb qilish bilan bir qatorda ularning ijodiy fikrlash qobiliyatlarini kuchaytiradi. Shuningdek, rang tasvirlardan foydalanishda madaniy va tarixiy kontekstni inobatga olish ham muhimdir. Har bir rangning turli madaniyatlarda o'ziga xos ma'nolari borligi sababli, talabalarga ranglarning global ahamiyatini ham o'rgatish mumkin. Madaniy kontekstlarda ranglarning turlicha talqin qilinishi, ularning ko'лами va ta'sirini o'rganish talabalarga nafaqat ranglar haqidagi tushunchalarini kengaytiradi, balki turli madaniyatlarga nisbatan hurmat va qiziqish uyg'otadi. Bu esa

talabalarning turli xalqlarga nisbatan bag'rikenglik va empatiya hissini mustahkamlashga xizmat qiladi. Bunday yondashuv, o'z navbatida, talabalar orasida ko'proq hamkorlik va jamoa ishini qo'llab-quvvatlaydi. Rangtasvirmashg'ulotlarida talabalar birgalikda yaratgan loyihalar jamoaviy ijodiy ish faoliyatini targ'ib qiladi va talabalarning o'zaro muloqot qilish malakasini oshiradi. Batafsil va chuqur asoslangan loyihalar yordamida talabalar individual topqirlik va ijodiy fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirib, ularda o'zlariga ishonch va mas'uliyat his-tuyg'ularini kuchaytirishi mumkin. Bu esa ta'lim jarayonida barqaror va natijali rivojlanish tajribasini yaratadi.

Mashg'ulotlar davomida akvarel bo'yoqlari bilan ishlash orqali talabalar psixologik holatini o'rganish jarayoni o'ziga xos bir san'at va fanning uyg'unligini aks ettiradi. Har bir rangi, har bir surtilgan qatlami talabalar ichki olamining, kimgadir noma'lum sirlarining ochilishi kabidir. Lekin bu jarayon chuqurroq ma'no anglatadi — bu shunchaki bo'yoq bilan qog'ozga chiziladigan tasvir emas, balki inson ruhiyatining nozik chizgilari yig'indisidir. Akvarelning yengil va shaffof tabiatiga qaramay, bu jarayon individual fikr va his-tuyg'ularni qay darajada namoyon etishi mumkinligini ko'rsatadi. Talabalarning bo'yoqlar bilan ishlayotgan paytidagi harakatlari, qog'ozdagi izlari va ranglar o'rtasidagi uyg'unligidan ularning ichki dunyosida yuz berayotgan voqealarni o'qish mumkin. Bunda ularning tanlagan ranglar palitrasi, silliq yoki to'liq chiziqlar, hajm va strukturalar yuqori baholar olishga intilishi yo'q, balki shaxsiy izlanishning bir ko'rinishidir. Ushbu amaliy mashg'ulotlar orqali talabalarda o'z-o'zini anglash, emotsional muvozanatni saqlash va stressni kamaytirish borasida ijobiy o'zgarishlar kuzatiladi. Akvarel texnologiyasi hissiy holatlar va ichki tajovuzkorlikni mayinlashtirishga yordam beradi. Ranglar o'ynog'ida ifoda etilgan asar talabalar ruhiyatidagi muvozanat o'rnatilishiga yordam beradi, ularning ichki o'zgarishlari va tashqi dunyo bilan muloqotida o'zlarining muxtaronligini aks ettiradi. Shu tariqa, akvarel mashg'ulotlari nafaqat san'at asari yaratishga

imkoniyat, balki ichki tinchlikni topishga zamin sifatida xizmat qiladi.

Ushbu jarayonning yana bir muhim jihati, talabalarning o‘zaro munosabatlari va guruh dinamikasini ham o‘rganishga imkon berishidir. Akvarel mashg‘ulotlarida birgalikda ishlash talabalarning bir-birlarini qanchalik tushunishni, his-tuyg‘ularini anglashni va ularga munosabat bildirishni o‘rganishlariga yordam beradi. Mashg‘ulot jarayonida kuzatilgan qarashlar va bahslar orqali talabalarning individual va guruh sifatidagi rivojlanishlari haqida ko‘plab ma‘lumotlar olish mumkin. Bu esa, o‘z navbatida, ularning ijtimoiy ko‘nikmalarini mustahkamlashga, empatiya va hamkorlik darajasini oshirishga xizmat qiladi. Bundan tashqari, akvarel bo‘yoqlari bilan ishlash talabalarning ijodini rivojlantirish va kengaytirish uchun yangi yo‘nalishlarni ochib beradi. Ijodiy jarayonlar orqali talabalar o‘zlarini yangi jabhada ko‘rishga, o‘z qobiliyatlarini yanada rivojlantirishga imkon yaratadi. Har bir talaba o‘zining ichki dunyosini va ruhiy holatini ranglar orqali ifodalab bera oladi, bu esa ularning ijodkorligiga turtki bo‘ladi. Bo‘yoqlarning turli xil usullarda qo‘llanilishi tufayli har bir asar betakror va noyob bo‘lib chiqadi, bu esa talabalarga o‘ziga bo‘lgan ishonchni oshirishiga yordam beradi. Shu bilan birga, akvarel mashg‘ulotlari orqali talabalarda kuzatish, sabr-toqat va konsentratsiyani oshirishga erishiladi. Suv bilan aralashtirilgan bo‘yoqlar noziklik va ehtiyotkorlik bilan ishlashni talab qiladi, chunki yuklanadigan har bir qatlami oldingi rangni o‘zgartirishi mumkin. Bu esa talabalarni diqqatni jamlash, har bir harakatni aniq rejalashtirish va uni bajarish jarayonida ishtirok etishga undaydi. Natijada, talabalar nafaqat san'at asarini yaratishda balki o‘zlarining umumiy yashash tarzi, darslariga bo‘lgan munosabatida ham sabr-toqatliroq va mas’uliyatliroq bo‘ladilar.

Mashg‘ulotlarida moyb'yoqlar bilan ishlash orqali talabalarning psixologik holatini baholash metodi ta'lim jarayonida muhim ahamiyat kasb etadi. Ushbu metodikaning asosi moyb'yoqlar bilan ijodiy faoliyat va psixologik tahlilni o‘z ichiga

oladi. Har bir rang, har bir chiziq, va har bir nuqta talabaning ichki kechinmalarini, his-tuyg'ularini aks ettiradi. Psixolog mutaxassislarining aniqlashicha, moyb'yoqlar orqali chizilgan obrazlar va manzaralar talabalarning ichki kechinmalarini, stress darajasini va hatto yashirin buzilishlarni yuzaga chiqarishi mumkin.

Talabalar moyb'yoqlar bilan ishlash mobaynida o'z fikr va his-tuyg'ularini ifodalash imkoniyatiga ega bo'ladilar. Ranglar mavhum, lekin ma'nodor bo'lib, ularga izchillik va barqarorlik baxsh etadi. Talaba o'zi chizgan obrazlar orqali ichki dunyosini boricha ifodalab berishi, o'ziga xos iste'dodini, qobiliyatlarini namoyon qilishi mumkin. Mashg'ulotlar jarayonida o'qituvchi va psixolog murabbiylar talabalarning ijodiy jarayonini kuzatib, ularning psixologik holatini, yuzaga kelishi mumkin bo'lgan muammolarni ham aniqlash imkoniyatiga ega bo'ladilar. Moyb'yoqlar bilan ishlashdagi yana bir muhim jihat bu talabalar o'rtasida ijobiy muloqot va hamkorlikni rivojlantirishdir. Guruhiy mashg'ulotlar davomida talabalar bir-birining ishlariga yondashib, birgalikda yangi g'oyalarga kelishlari mumkin. Bu esa ularning o'zaro aloqalarini mustahkamlaydi, ijtimoiy ko'nikmalarini rivojlantiradi va umumiy jamoa muhiti yaratishga xizmat qiladi. Mashg'ulotlar so'ngida talabalarning chizgan asarlarining birgalikda tahlili esa individual psixologik xususiyatlarni kashf etishga yordam beradi. Mashg'ulotlarning asosiy maqsadi talabalarni o'z-o'zini anglash, shaxsiy rivojlanish va muammolarni hal qilish yo'llarini izlashga rag'batlantirishdir. Moyb'yoq bilan ishlash jarayoni talabalar ruhiy salohiyatini oshiradi, fikrlash darajasini yuksaltiradi va ularni yangi ilmiy va ijodiy cho'qqilarga erishishga yo'naltiradi. Shu tariqa, moyb'yoqlar yordamida talabalarning psixologik holatini baholash metodikasi nafaqat ta'lim, balki shaxsiy rivojlanishning ham samarali usuli sifatida keng qo'llanilmoqda.

Bundan tashqari, moyb'yoqlar bilan ishlash jarayonida talabalarning o'zlari haqidagi tushunchalari kengayadi. Ular o'zlarining kuchli va kuchsiz tomonlarini aniqlash, qiyinchiliklarni yengib o'tish va o'z yo'llarini topishni o'rganadilar. Bu esa,

ularga kelajakdagi muammolarga mustahkam tayyorlanish imkonini beradi. Talabalar o'zlarining ijodiy asarlari orqali o'z hikoyalarini aytib beradilar, bu jarayon ularni ichki dunyosining sirlari bilan tanishtiradi va ular bilan ishlashga rag'batlantiradi. Mazkur metodika faqat psixologik baholash bilan cheklanib qolmay, balki talabalarning ta'lim olish jarayoniga yangi qirralarni olib kiradi. Talabalarning qiziqish va qobiliyatlariga asoslangan holda mashg'ulotlar tartibga solinadi, bu esa ta'lim jarayonini individuallashtirishga yordam beradi. O'quv jarayonida o'zini erkin his qilgan talabalar o'zlarini yanada faolroq ko'rsatadilar, yangi bilimlarni hayotga tadbiq etishga oshno bo'ladilar va bu orqali ta'lim samarasini oshirish imkoni yaratiladi. Psixologik mashg'ulotlarda moyb'yoqlarni ishlatish shuningdek stressni kamaytirish va emotsional taranglikni bartaraf etishga xizmat qiladi. Ranglar va chiziqlar orqali ifoda etilgan his-tuyg'ular terapevtik ta'sir ko'rsatishi mumkin, bu esa talabalarga o'zlarini yaxshi his qilishlariga va o'qishga bo'lgan qiziqishlarini oshirishga xizmat qiladi. Shu tarzda, moyb'yoqlar bilan ishlash orqali talabalar nafaqat o'qishdagi muvaffaqiyatlarga, balki hayotda umumiy baxt va barqarorlikka erishish yo'llarini ham topishadi.

2.3. Psixologik to'siqlarni yengib o'tishda innovatsion yondashuvlar.

Innovatsion yondashuv orqali psixologik to'siqlarni yengib o'tish zamonaviy psixologiya va inson rivojlanishi sohasida katta ahamiyat kasb etadi. Inson ongining chegaralari yangi texnologiyalar va kreativ metodlar yordamida kengaytirilishi mumkin. Masalan, virtual haqiqat texnologiyalari va simulyatsiyalar insonlarda mavjud bo'lgan qo'rquv va xavotirlarni bartaraf etish jarayonida samarali natijalar bermoqda. Ushbu texnologiyalar orqali insonlar o'zlarini turli vaziyatlar ichida his qilishadi va real hayotda duch keladigan qiyinchiliklarni oldindan tajriba qilish imkonini topishadi. Shuningdek, meditatsiya va mindfulness kabi texnikalar ham psixologik to'siqlarni yengishda innovatsion usullar sifatida tan olishga arziydi.

Amaliy tajribalar ko'rsatmoqdaki, stress, depressiya va xavotirni yengishda yaratish jarayoni va ijodiy faoliyat katta rol o'ynaydi. Psixologlar va terapevtlar tomonidan ishlab chiqilgan yangi metodlar inson ongini buyuk imkoniyatlar sari ochadi. Shulardan biri – art-terapiya bo'lib, u psixologik bloklarni yengishda rang, musiqiy instrumentlar, tasviriy san'at va boshqa ijodiy vositalardan foydalanish orqali amalga oshiriladi. Innovatsion yondashuvlar, shuningdek, gamifikatsiya va o'yin metodi asosidagi ta'lim va terapiya usullariga ham daxldor. Bu usullar yordamida o'z qiyinchiliklari haqida o'ylab ko'rish, ularni tasavvur qilish va faoliyat orqali analiz qilish imkoniyati yaratiladi. Bugun innovatsion yondashuvlar nafaqat individual muammolarni hal etishda, balki jamiyat miqyosidagi to'siqlarni yengib o'tishda ham keng qo'llaniladi. Jamoaviy muammolarni hal qilish uchun ortib borayotgan muammolarni aniqlash va ularni ijodiy yondashuvlar orqali yechish usullari ishlab chiqilmoqda. Masalan, kollektiv muammolarni hal qilishda dizayn fikrlash (design thinking) va kognitiv fanlar kolaboratsiyasi yangi yechimlarni kashf etish va tatbiq etish imkonini bermoqda. Shu tariqa, innovatsion yondashuvlar ham individual, ham global psixologik to'siqlarni yengishda muhim xizmat qilmoqda.

Bundan tashqari, raqamli texnologiyalarning rivojlanishi bilan online platformalarda psixologik yordam olish imkoniyatlari kengaymoqda. Bu platformalar orqali insonlar tajribali mutaxassislardan individual yoki guruh shaklida maslahat olishi, turli muammolarni hal qilishda qo'llanadigan yangi texnologiyalar bilan tanishishi mumkin. Online treninglar va vebinarlar orqali o'z-o'zini rivojlantirish, stressni boshqarish va boshqa muhim mavzularda bilim olish imkoniyatlari yaratilmoqda. Shu tariqa, maxsus rivojlangan va interaktiv kontent insonlarga psixologik to'siqlarni yengishda qo'llab-quvvatlash imkoniyatini bermoqda. Bundan tashqari, terapevtik suhbatlar va ijodiy yozuvchi faoliyatini taklif qiluvchi platformalar ham ko'plab insonlar uchun muhim ko'mak bo'lmoqda. Yozish jarayoni orqali o'z his-tuyg'ularini

ifoda etish, ularni tartibga solish va anglash imkoniyatlari insonga ichki xotirjamlikni topishga yordam beradi. Bunday yondashuvlar ko‘pincha retrospektiv usullarda amalga oshiriladi, bu esa insonlarga o‘tgan voqealar va hissiyotlaridan saboq olishga imkon yaratadi. Shu bilan birga, bunday platformalar insonlarni bir-birlari bilan bog‘lanish va fikr almashish uchun ajoyib maydon ham taqdim etadi. Yana bir muhim yondashuv bu kolaborativ ijodiyot orqali insonlarni o‘zaro muloqotga chorlash va jamoada ishlashga jalb qilishdir. Bu esa muayyan maqsadlarni amalga oshirishda birgalikda ishlashni rag‘batlantiradi va insonlarga o‘z imkoniyatlarini kengaytirish uchun yangi vositalarni taqdim etadi. Misol tariqasida, san‘at va madaniyat sohalaridagi loyihalar, jamoaviy insonga yangi qirralarni ochishga yordam beradi. Bularning barchasi innovatsion yondashuvlarning amaliy tasdiqini ko‘rsatadi va insonlar o‘rtasidagi psixologik to‘siqlarni yengishda yordam beradi.

Moyboyoq bilan ishlash orqali abstrakt innovatsion asarlar yaratish inson ongining erkinligini ta‘minlashda muhim rol o‘ynaydi. Bunday ijodiy jarayon odamni o‘z ichki tuyg‘ulari, hissiyotlari va fikrlarini ochib beradi. Moyboyoqning ifodaviy imkoniyatlari cheksizdir va u orqali yaratilgan har bir iz qog‘oz yoki taval yuzasida yangi bir hayotga kiradi. Bu yondashuvni qo‘llash orqali inson o‘z ongidagi psixologik to‘siqlarni yengib o‘tib, o‘zining ichki olamini tashqi dunyo bilan baham ko‘rishga muvaffaq bo‘ladi. Ijodiy jarayon davomida moyboyoqning ranglari va shakllari hamisha bir-biriga qarama-qarshi bo‘lib ko‘rinishi mumkin, lekin aynan shu qarama-qarshilik odamning ichki ichki qarshigini ifoda etishda yordam beradi. Rassomning mo‘yqalami har bir harakatda o‘z yo‘li bilan, o‘z ritmiga mos ravishda harakat qila boshlaydi va tasavvurlaridan to‘sqinlik qiluvchi har qanday omilni chetlab o‘tadi. Bu jarayon inson ruhiyatidagi stressni kamaytirib, ichki sokinlik va xotirjamlikni topishga yordam beradi. Moyboyoq bilan ishlash san‘ati inson ruhiyatida tug‘ilgan har qanday cheklov va to‘siqlarni ishga tushirish orqali rasmlar yaratishga yordam beradi. Bu jarayonda rassomlarning ijodkorlik

hissi izchil o'sib boradi, o'zga dunyolarga eshik ochib, ular orqali hayotga yangi talqinlar kiritadi. Bu narsa nafaqat rassomning shaxsiy rivojlanishiga, balki uning atrofidagi dunyoni qanday qabul qilish va tushunishga harakat qilishi bilan bog'liqdir. Har bir qatlam, har bir rang mo'yqalam orqali to'qimaga qo'shilgani sayin, rassomning ichki garmoniyasi o'zining yangi qirralarini ochib beradi. Bunday ijodiy erkinlik rassomni oddiy qoidalardan ozod qiladi va u o'zining ichki ovozini tinglashga imkon beradi. Ranglar va shakllar hamda ular orasidagi qarama-qarshi uyg'onishlar orqali u o'zidagi ichki va tashqi olamning chegaralarini belgilaydi. Natijada, rassom o'z shaxsiyatini ochib, ichki muxolifliklarini ifoda etish uchun moyboyuqning cheksiz bir olamidan foydalanadi. Bunday yondashuv rassomning o'z ishlariga yangicha nazar tashlashiga, yangicha fikrlash kirishiga turtki bo'lib xizmat qiladi. Shuni ta'kidlash kerakki, moyboyuq bilan ishlashning innovatsion tomonlari nafaqat tabiatdan ilhom olishni, balki uni qayta kashf etishga imkon beradi. Bu jarayonda har bir pigmentning o'z roli va harakat yo'nalishi mavjud bo'lib, ularda alfiy yondashuv uyg'unlikka erishadi. Abstrakt san'at orqali ifodalangan har bir izlanish hayratlantiruvchi kashfiyotlarga, chuqur onglashlarga olib keladi va bu jarayonda har bir ish inson asarlarining muhimligini oshirib, ularga qisqa vaqt ichida hayotlik, jonlilik baxsh etadi.

Umuman olganda, moyboyuq bilan ishlash san'atining abstrakt maqsadlari insonni o'z ichki olami va tashqi dunyo bilan uzviy bog'lashda xizmat qiladi. Bu jarayon orqali rassomlar nafaqat o'z ijodiy potentsiallarini amalga oshiradi, balki boshqa insonlarga o'z tuyg'ulari va hissiyotlarini yetkazish imkoniyatini ham beradi. Shu tariqa, moyboyuq san'ati jamiyat uchun nafaqat estetik zavqlarni, balki ruhiy va intellektual o'sishni ham kafolatlovchi manba bo'lib qoladi. Ayniqsa, abstrakt san'at, aniq tasvirlardagi aniqlikdan voz kechib, odamga cheklovlarisiz fikrlash, yangi yo'nalishlar ochish va yengil tuyg'ular butun spektorini ifoda etishga imkon beradi. Bu esa odatda oson yengilmas bo'lib ko'rinadigan psixologik to'siqlarni yengib o'tishga ruhlantiradi. Yaratgan abstrakt asarlar kishining

ichki izlanishlarining natijasi sifatida maydonga chiqadi va ularni izohlash, anglash jarayonida ham yangi ijodiy yondashuvlarni kashf etadi. Shunday qilib, moyboyq bilan ishlashda innovatsion yondashuv nafaqat ijodiy erkinlikni, balki ruhiy o'sishni ham kuchaytiradi. Har bir yangi asar yangi yo'l, yangi imkoniyatlarni kashf etish demakdir va bu jarayon davomida inson o'zining ichki olamidagi yangi qirralarni asta-sekin kashf qilib boradi. Bu orqali yaratilgan asarlar esa nafaqat rassom uchun, balki ularni ko'ruvchi har bir inson uchun ilhom va psixologik yengillik manbasi bo'lib xizmat qiladi.

Talabalar erkin holatda ixtiyoriy asarlar yaratishlari orqali psixologik to'siqlarni yengib o'tish jarayoni ijodiy ilhom manbai bo'lishi mumkin. Ushbu jarayon individual shaxsiyatlarni ochish va ularning ichki dunyosini kashf etish uchun samara beradi. Talabalar ijodiy jarayonda o'z fikrlarini yozma ravishda ifodalash orqali ichki qo'rquv va tantanalardan xalos bo'ladilar. Erkin yozish texnikasi orqali ular o'zlarining his-tuyg'ularini, fikrlarini va hayollarini hech qanday cheklovlersiz ifoda etish imkoniyatiga ega bo'ladilar, bu esa ularga o'zlarini erkin his qilishga yordam beradi. Ijodiy jarayon psixologik salbiy omillarni kamaytirishga yordam beradi va talabalarni ruhiy jihatdan mustahkam qiladi. Ko'pincha talabalar o'zlariga bo'lgan ishonchni yo'qotgan holda o'zlarini jamiyatda ifodalashda qiynaladilar, bu esa ularning o'zini tutishiga ta'sir qiladi. Ammo erkin ijod qilish orqali ular ijtimoiy me'yorlar va shaxsiy tashqi bosimlardan chetlanib, o'zlarining ichki ovozlari eshitishadilar. Ijod jarayonida ular o'zlariga yangi fikrlar olish, kashfiyotlar qilish va o'zlarida yaxshilik va yomonliklarning asl mohiyatini anglash imkoniyatiga ega bo'ladilar. Natijada, talabalar uchun kreativ yozuvlar orqali ziddiyatlar bilan ishlash, o'z-o'zini anglash va shaxsiy o'sishga erishish yo'lida muhim qadam hisoblanadi. Maqsad ularga o'zlarini ijodiy rang-baranglik orqali ifoda etish imkoniyatini berib, ularning ichki potentsialini ochish va yanada rivojlantirishdir. Talabalar bu jarayonda oldindan qanday ko'nikmalar va bilimlarga ega bo'lganligini sinovdan o'tkazib,

o‘zini tushunish va psixologik to‘siqlarni bora-bora yengib o‘tish imkoniyatlarini yaratadilar. Nafsning kengayishi va ichki erkning shakllanishi esa ularga kelajakda turli xil murakkab vaziyatlarni mustaqil va o‘ziga ishonch bilan hal qilish yo‘lida asosiy tayanch bo‘lib xizmat qiladi.

Bundan tashqari, erkin ijod qilish jarayoni talabalarga ijodiy fikrlashni rivojlantirishda yordam beradi. Ular o‘zlari yaratgan asarlar orqali o‘z onglarining cheksiz kengliklarini o‘rganadilar va xayolning chegara bilmas imkoniyatlarini kashf etadilar. Kreativ yozuvlar ularga tanqidiy fikrlash va analitik qobiliyatlarni rivojlantirishga yordam beradi, bu esa ularga hayotning turli yo‘llarida duch keladigan qiyinchiliklarni yanada samarali qo‘lga olish va hal qilish imkonini beradi. Talabalar o‘z asarlarini yaratishda hayotiy tajribalarni aks ettirganliklari sababli, o‘zlariga qiziqarli bo‘lgan mavzularni mukammal o‘rganishga va yangi kashfiyotlar qilishga imkon yaratadilar, bu esa ularning bilimlarini kengaytiradi va dunyoqarashini boyitadi.

Chizish jarayonida talabalar o‘zhissiyotlariga chuqurroq nazar tashlashadi, bu esa ularga o‘zlari uchun muhim bo‘lgan mavzularni aniqlash imkoniyatini beradi. Bu jarayon ularga his-tuyg‘ularini boshqarish va o‘zlarini yaxshiroq anglashga ko‘maklashadi. Shuningdek, bu ularga o‘zlarida mavjud bo‘lgan ijobiy va salbiy his-tuyg‘ularni adolatli baholash va ularni ijodiy faoliyatlar orqali konstruktiv yo‘lga yo‘naltirish imkoniyatini beradi. Talabalar erkin ijod orqali o‘zlarining ong osti qo‘rquvlarini, stress va xavotirlarini ifoda etib, ularni yengillik hissi bilan almashtiradilar. Ushbu jarayon, shuningdek, talabalar uchun ijtimoiy muvofiqlik va muloqot ko‘nikmalarini rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega. Talabalar o‘z fikrlarini yozma ravishda ifodalash orqali ularga fikrlarini aniq va lo‘nda yetkazishni o‘rganadilar, bu esa ularni jamiyat bilan yanada samarali muloqot qilishga tayyorlaydi. Yozuv asarlari orqali ular o‘zlarining ichki tarixlarini nafaqat o‘zlari uchun, balki o‘zgalarga ham ochish imkoniyatiga ega bo‘ladilar. Bu esa ularning ijtimoiydagi o‘rni va mohiyatini yaxshiroq tushunishga

hamda atrof-muhit bilan sog'lom muloqot o'rnatishga zamin yaratadi.

Talabalar ochiq havoda plener mashg'ulotida ishtirok etayotganda, ularga ijodiy imkoniyatlarni kashf etish va o'z ichki dunyolarini ochish imkoniyati beriladi. Ranglavhalar yaratish jarayonida ularning hayotida yangi eshiklar ochiladi, mavjud psixologik to'siqlar esa asta-sekinlik bilan yo'qoladi. Ochiq havoda san'at asarlarini yaratish muhitning qulayligi va tabiiy manzaraning go'zalligi tufayli talabalar uchun ko'plab ijobiy ta'sirlar olib keladi. Bu jarayon ular uchun bir vaqtning o'zida o'zini ifoda etish imkoniyati hamdir, bu esa turli stress va ruhiy bosimlarni yengib o'tishda katta yordam beradi. Plener mashg'ulotlari orqali talabalar o'z qulay hududidan chiqib, yangi tuyg'ularni sezishni o'rganadilar. Ular uchun bu tajriba yangicha qarashlarni va yangi g'oyalarni kashf etishga moyillikni oshiradi. Ranglarning ochiq osmon ostida o'zaro uyg'unlashuvi talabalarni tabiat bilan birlashishga, uni teranroq his qilishga majbur qiladi. Mazkur mashg'ulotlar davomida talabalar o'zlarining his-tuyg'ularini bo'ydoq ranglar orqali ifodalash imkoniyatini topadi, ularning ichki holatlari, shaxsiy kechinmalari bevosita ranglar orqali matohga yansiradi. Ranglavhalar yaratish nafaqat ijodiy erkinlikni ta'minlaydi, balki talabalarni o'z ruhiy holatlariga chuqurroq nazar tashlashga undaydi. Ochiq havoda plener jarayonida talaba o'z fikrlarida ochiqlik va samimiylikka ega bo'ladi, bular esa o'z-o'zidan psixologik to'siqlarni yengishda muhim omil bo'ladi. Bu mashhur rassomlar tomonidan muvaffaqiyatli foydalanilgan va hozirda talabalarga o'z muammolari ustida ishlash uchun samarali metodik vosita sifatida taklif etilayotir. Talabalarning o'zini o'zi anglash va o'z xarakterlari bilan ishlashlari jarayoni ko'pincha ularni xotirjamlik, ijodiy fikrlash va ruhiy barqarorlik sari yetaklaydi. Yakunda, ochiq havoda plener mashg'ulotlari orqali ranglavhalar yaratish nafaqat san'at bilimi darajasini oshiradi, balki yolg'onsiz va ochiq muhitda o'zini anglash va tushunish imkonini beradi. Bu jarayon davomida talabalar o'zlarini va o'z imkoniyatlarini

chuqurroq tushunib boradilar, bu esa ular ishtirokidagi boshqa faolliklarga ham ijobiy ta'sir qiladi. Shuning uchun, ochiq havoda plener mashg'ulotlari talabalar uchun nafaqat o'qitish, balki shaxsiy rivojlanish instrumenti sifatida bebaho ahamiyatga ega.

Individual suhbatlar orqali talabalarning psixologik to'siqlarni yengib o'tish ko'phollarda ularning akademik va shaxsiy rivojlanishi uchun muhim ahamiyatga ega. Talabalar ko'pincha ta'lim jarayonida turli xil qiyinchiliklarga, jumladan, stress, o'z-o'ziga ishonchsizlik va depressiya kabi holatlarga duch kelishadi. Shu nuqtai nazardan, individual suhbatlar ularga ushbu muammolarni aniqlash va ularni yengib o'tishda yordam beradi. Individual suhbatlar talabalarga o'z fikrlari va his-tuyg'ulari bilan ochiqchasiga bo'lishish imkoniyatini beradi. Bu jarayon orqali pedagog yoki psixolog talabani tinglab, unga empatetik qarash bilan munosabatda bo'lishi mumkin. Shu tarzda talabalar o'zlariga nisbatan ishonchni tiklaydilar va muammolar haqidagi tushunchalari o'zgaradi. O'zlarini anglash va boshqalar tomonidan tushunilayotganlik hissi, ko'pincha ularning o'z-o'zini baholashlari va motivatsiyasini oshiradi. Bundan tashqari, individual suhbatlar orqali talabalar o'zlarining shaxsiy rivojlanish yo'llarini belgilashda, maqsadlarni aniqlashda va ularga erishishda amaliy tavsiyalar olishi mumkin. Suhbat davomida ijobiy fikrlash ko'nikmalari bilan tanishib, qiyinchiliklarni hal qilish strategiyalarini o'rganish imkoniyati yuzaga keladi. Bu, o'z navbatida, talabalar o'rtasida individual muammolarni hal qilish madaniyatini rivojlantiradi va o'zlariga bo'lgan ishonchni o'rttiradi. Bu jarayonning samarasini oshirish uchun individual suhbatlar muntazam ravishda o'tkazilishi, vaqti-vaqti bilan tahlil va baholashlar o'tkazilishi lozim. Shuningdek, muhitning qulayligi va ishonchlilik katta ahamiyat kasb etadi. Talabalar uchun maxfiylik va qo'llab-quvvatlash boshqa shart-sharoitlardan ustun qo'yilishi kerak. Shunday qilib, talabalarning psixologik to'siqlarni yengib o'tishiga ko'maklashuvchi suhbatlar nafaqat ularning ta'limidagi muvaffaqiyatlari, balki kelgusidagi hayotlarida ham muhim o'rin egallashi mumkin.

Bundan tashqari, individual suhbatlar jarayoni orqali talabalar o'zlarining qobiliyatlari va salohiyatlarini yanada yaxshiroq anglay boshlaydilar. Bu ularga o'z iste'dod va qiziqishlariga mos ravishda maqsadlar qo'yishda yordam beradi. Pedagog yoki psixologning qo'llab-quvvatlovi asosida talabalar o'z kelajaklarini rejalashtirishda ma'lum qadamlar tashlashlari mumkin. Mazkur jarayonda talabalarga ularning shaxsiy o'sishlarida muhim bo'lgan o'zgarishlarni kiritishga ko'maklashadigan usullar bilan tanishishga imkoniyat yaratiladi. Shu bilan birga, individual suhbatlar jarayonida muhokama qilinadigan mavzular talabalarning ijtimoiy ko'nikmalarini ham rivojlantiradi. Ular suhbatlar davomida turli xil ijtimoiy vaziyatlarda o'zini tutish, boshqalar bilan samarali muloqot qilish va munosabatlar o'rnatish bo'yicha o'rganish imkoniga ega bo'ladilar. Bu esa, navbatda, kelajakda professional va shaxsiy hayotida muvaffaqiyatli bo'lishlari uchun muhim ahamiyatga ega. Talabalar o'zlarining hissiy intellekti va ijtimoiy ongini rivojlantirib, jamiyatda faol va mas'uliyatli shaxslar sifatida shakllanishadi. Oxirgi natijada, individual suhbatlar talabalar hayotiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Ular o'zlariga ishonch va ko'proq o'z mas'uliyatlarini anglab, o'z ta'lim jarayonida faol ishtirok etishga rag'batlanadilar. Bu, albatta, akademik natijalarini yaxshilaydi hamda talabaning umrbod o'rganishga qiziqishini oshiradi. Shu asosda talabalarga individual suhbatlar tashkil etish va qo'llab-quvvatlashning natijaviyligi ularning psixologik to'siqlarini yengishida hal qiluvchi omil bo'lib qolaveradi. Aynan shu jarayon orqali talabalarning ta'limga bo'lgan munosabatlari tubdan o'zgaradi. Ular o'z qiziqishlarini o'rganish texnikalari bilan boyitib, ijodiy va kritik fikrlash qobiliyatlarini rivojlantiradilar. Bu esa nafaqat ularning akademik ko'rsatkichlarini, balki kelajakdagi muvaffaqiyatlarini ham yaxshilashida muhim rol oynaydi. Shu sababli, ta'lim muassasalarida individual yondashuvga asoslangan strategiyalarni amalga oshirish, talabalar uchun yangi imkoniyatlar eshigini ochadi va ularning o'z-o'zini anglashiga, o'z ta'lim yo'llarini shakllantirishda yordam beradi.

III BOB. PEDAGOGIK JARAYONDA INNOVATSION YONDASHUVLAR

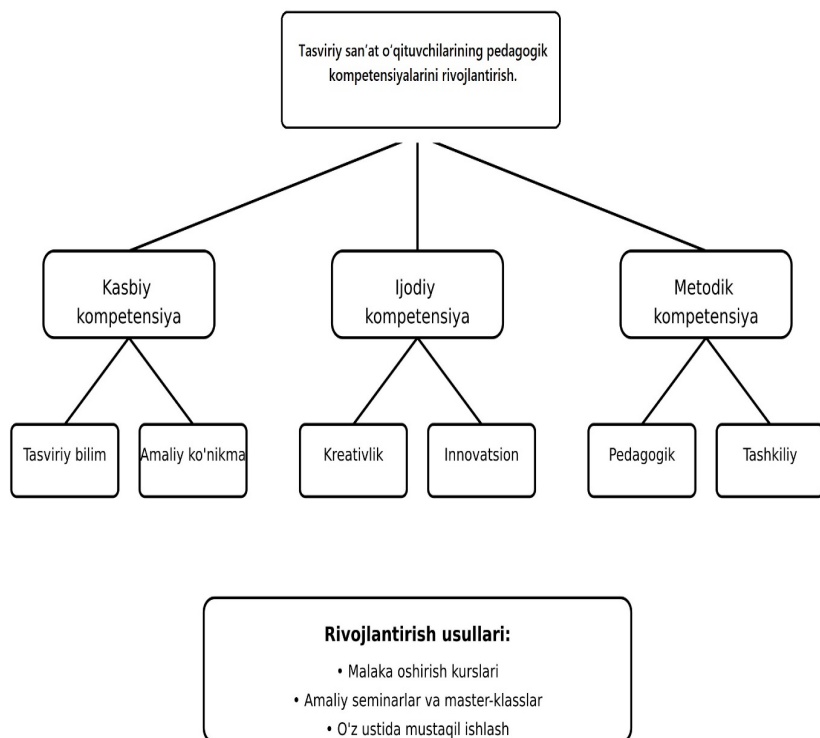
3.1. Tasviriy san'at o'qituvchilarining pedagogik kompetensiyalarini rivojlantirish.

Tasviriy san'at o'qituvchilarining pedagogik kompetensiyalarini rivojlantirish masalasi zamonaviy ta'lim tizimida juda muhim ahamiyatga ega. Pedagogik kompetensiya o'qituvchining ta'lim jarayonida qanday effektli faoliyat yuritishini belgilaydi, u talabalarni yaratish, o'rganish va tasviriy san'atni tushunishga yo'naltirishda muhim rol o'ynaydi. Ularning pedagogik kompetensiyasini rivojlantirish, talabalarni tasviriy san'at orqali ijodiy fikrlashga, estetik tushunchalarini rivojlantirishga, muammolarni hal qilishga va jamoada ishlashga tayyorlashda sifatli ta'lim muhitini ta'minlaydi. O'qituvchilar uchun pedagogik kompetensiyalarni rivojlantirishda birinchi navbatda, nazariy va amaliy bilimlarni yangilash zarur. Tasviriy san'at o'qituvchilari, sanatning turli yo'nalishlari, usullari va texnikalaridan xabardor bo'lishlari, shuningdek, zamonaviy san'at tendensiyalarini, ularning taraqqiyotini va jamiyatdagi o'rnini yaxshi tushunishlari lozim. Buning uchun maxsus seminarlarda, konfranslarda va vebinarlar orqali ta'lim olishlari mumkin. O'qituvchi o'z pedagogik uslublarini yangi metodikalar bilan boyitishi, ilmiy va pedagogik tadqiqotlar olib borishi, o'z tajribasini almashishi zarur. O'qituvchilar bir-biriga tajriba almashish imkoniyatlarini yaratish orqali o'zlarining pedagogik faoliyatlarini takomillashtirishlari mumkin. Bunga ko'ra, pedagogik xizmatlar ko'rsatish va o'zaro yordam guruhlarini tashkil etish ham foydali bo'ladi. Tasviriy san'at o'qituvchilarining pedagogik kompetensiyalarini rivojlantirishda ijodiy yondashuv va innovatsion metodlarni qo'llash muhimdir. Talabalarga san'at asarlarini yaratish jarayonida ijodiy o'rganish imkoniyatini berish, o'z fikrlarini ifoda etish, g'oyalarini amalga oshirishda mustaqil qarorlar qabul qilishga o'rgatish lozim. O'qituvchi talabalarni turli materiallar, usullar va texnikalar bilan tajribalar o'tkazish uchun rag'batlantirishi kerak. Darslarni interfaol metodlar bilan olib borish,

talabalarni o'z fikrlarini erkin ifoda etishga, tanqidiy fikrlashga va jamoaviy muloqotga yo'naltirish muhimdir. Masalan, guruhiy muammolarni hal qilish, ijodiy loyihalarda ishlash va tasviriy san'at o'qituvchisi nazorati ostida amaliy mashg'ulotlarda qatnashish orqali talabalar o'z kompetensiyalarini rivojlantirish imkoniyatiga ega bo'ladilar. O'qituvchilarning pedagogik kompetensiyasini oshirishda davomiy sog'lomlashtirish va o'z-o'zini rivojlantirish tamoyillari muhim ahamiyatga ega. O'qituvchilar o'z ustida ishlash, yangi ko'nikmalarni egallash va kasbiy mahoratlarini oshirish uchun muntazam ravishda seminarlarga, treninglarga va o'quv kurslariga qatnashishlari lozim. Bu jarayonning o'zida o'z bilimini muntazam yangilash va zamon talablariga javob beradigan o'quv dasturlarini tayyorlash hamda yangi baholash usullarini joriy etish vaqtida zarur. Bundan tashqari, o'qituvchilarning pedagogik kompetensiyalarini rivojlantirishda ularning emotsional intelegensiyasini oshirish muhim hisoblanadi. O'qituvchi o'z his-tuyg'ularini boshqarish, talabalarining his-tuyg'ularini tushunish va ularga mos ravishda ta'sir ko'rsatish qobiliyatini egallashi kerak. His-tuyg'u va motivatsiya o'rganish jarayonida muhim omil bo'lib, o'qituvchi talabalariga o'z fikrlarini ifoda etish, yaratuvchanlikni uyg'otish va ularning muvaffaqiyatlarini nishonlashda yordam berishi zarurdir.

O'qituvchilar e'tiborini talabalar bilan munosabatlarni yaxshilashga, ularning ehtiyojlarini aniqlashga va pedagogik jarayonni shaffof qilib qilishga qaratishi kerak. Bunda talabalar bilan samarali muloqotni o'rnatish, ularning ijodiy erkinligini qo'llab-quvvatlash va ijtimoiy ko'nikmalarini rivojlantirish muhim ahamiyatga ega. Natijada, tasviriy san'at o'qituvchilarining pedagogik kompetensiyalarini rivojlantirish jarayoni o'z-o'zidan to'g'ri va ijodiy fikrlashga, estetik kashfiyotlarga, jamoaviy faoliyatlarga ega bo'lishga qaratilgan. Ta'lim jarayonida qalbdagi barcha his-tuyg'ularni tushunish, shaxsiy va professional rivojlanish uchun muhim ahamiyatga ega. O'qituvchilarning pedagogik kompetensiyasini oshirish orqali tasviriy san'at nafaqat talabalar

uchun, balki ularning o'qituvchilari uchun ham boy va manfaatli bir jarayon sifatida qabul qilinishi mumkin. Shunday qilib, tasviriy san'at o'qituvchilarining pedagogik kompetensiyalarini rivojlantirish - ta'lim jarayonida ijodiy va samarali natijalarga erishishning muhim tarkibiy qismidir.

Kasbiy kompetensiya. Tasviriy san'at o'qituvchilarining kasbiy kompetensiyasi bugungi kunda ta'lim tizimida muhim ahamiyat kasb etadi. Zamonaviy davrda san'at o'qituvchilari nafaqat texnik jihatdan chuqur bilimga ega bo'lishlari, balki ijodiy tafakkur, didaktik qobiliyat va zamonaviy texnologiyalardan foydalanish bo'yicha ham yetuk malakalarga ega bo'lishlari zarur. Bu kompetensiyalar talabalarga tasviriy san'at orqali o'zlarini ifoda

etish, estetik didni rivojlantirish va tanqidiy fikrlashni o'rgatishda muhim rol o'ynaydi. Tasviriy san'at o'qituvchilari uchun birinchi navbatda ijodiy qobiliyat va o'ziga xos uslublarni shakllantirish juda muhimdir. Tasviriy san'atda talabalar turli texnikani o'rganishi va o'zlarining ijodiy g'oyalarini amalga oshira olishlari uchun o'qituvchilar ularga to'g'ri yo'nalish va ilhom berishlari kerak. Bu esa o'qituvchilardan ijodkorlik va ijodiy yondashuvni doimiy ravishda rivojlantirishni talab qiladi. Shu bilan birga, zamonaviy san'at tendensiyalari va texnologiyalarini o'rganish, ularni o'quv jarayonida qo'llash ham o'qituvchining dolzarb vazifalaridandir. Bundan tashqari, tasviriy san'at o'qituvchilari pedagogik mahorat va interaktiv ta'lim metodlariga ega bo'lishlari lozim. Ular talabalarning bilim olish jarayonida faolligini ta'minlash, tasviriy san'at asarlarini tahlil qilish, muammoli vaziyatlarni hal qilish orqali chuqurroq bilim berishi kerak. Shu maqsadda o'qituvchilar integrativ yondashuvlarni qo'llab, boshqa fanlar bilan hamkorlikda darslarni o'tkazish, ko'rgazmalar va tanlovlar tashkil etish orqali talabalarning qiziqishlarini orttirishi mumkin. Oxir-oqibatda, tasviriy san'at o'qituvchilarining kasbiy kompetensiyasini rivojlantirish doimiy o'qish va yangiliklarni kuzatib borishni talab qiladi. Ular muntazam ravishda o'z malakalarini oshirib borishlari, ijodiy va pedagogik seminarlar, treninglarda qatnashishlari zarur. Bu nafaqat o'qituvchilar uchun o'z kasbida muvaffaqiyatli bo'lishning garovi, balki talabalar uchun ham boy san'at tajribasini taqdim etishning poydevoridir. Tasviriy san'at talabalarga nafaqat chizmalarni o'rganish, balki hayotni estetik anglash, uni yangidan-yangi ranglarda ko'rish imkonini ham beradi

Bundan tashqari, tasviriy san'at o'qituvchilari zamonaviy texnologiyalarni o'qitish jarayoniga integratsiya qilish orqali ta'limni boyitishi mumkin. Virtual va kengaytirilgan reallik, raqamli tasvirlash vositalari va tarmoqda mavjud kreativ platformalar talabalarga dunyodagi turli san'at asarlariga yaqinroq bo'lish imkonini beradi. Buning uchun esa o'z navbatida talabalarni texnologiyalar bilan tanishtirish va ulardan ijodiy jarayonda foydalanish ko'nikmalarini

rivojlantirishda muhimdir. Bunday imkoniyatlar o'qituvchilarning texnologik savodxonligini oshirishini ham talab etadi, chunki zamonaviy o'qitish jarayonida texnologiyalarni samarali qo'llash pedagogik jarayonning ajralmas qismiga aylangan. Shu bilan birga, tasviriy san'at o'qituvchilari o'zlari ishlab chiqqan va moslashtirgan o'quv dasturlarini amalga oshirish orqali darslarni jonlantirishi mumkin. San'at tarixining turli davrlari va uslublarini o'rganish bilan birga, mahalliy madaniyat va an'analarni o'quv dasturlariga kiritish talabalarning madaniy ongini boyitadi. Bu talabalarni o'z milliy identifikatsiyasini qidirishda yo'naltiradi va ularning milliy va xalqaro san'atga bo'lgan qiziqishlarini uyg'otish imkonini beradi. Milliy merosni qadrlash va saqlash, yangi avlodlarga yetkazish maqsadida san'at o'qituvchilari mahalliy san'atkorlarni darslarga taklif etish yoki mahalliy muzeylarda sayohatlar tashkil etishi mumkin.

Ayni paytda, o'qituvchilar talabalarga tasviriy san'at orqali o'z ijodlarini keng dunyoga namoyish etish uchun imkoniyatlar yaratishi kerak. Bunda xalqaro san'at loyihalari va tanlovlarida ishtirok etish talabalarning ko'nikmalarini global miqyosda sinash imkonini beradi. Bu esa ular uchun yangi tajriba va ilhom manbai bo'lib xizmat qiladi. Xalqaro tajriba almashinuvi, san'at festivallari va seminarlarga ishtirok etish orqali talabalar nafaqat yangi texnikalar va tarzlar bilan tanishadi, balki dunyoqarashi kengayadi. Ushbu barcha jarayonlar natijasida tasviriy san'at o'qituvchilari zamonaviy dunyoda o'zlarining kasbiy kompetensiyalari orqali rivojlangan va raqobatbardosh avlodni tarbiyalaydi. Bu, o'z navbatida, ta'lim tizimining umumiy muvaffaqiyatiga hissa qo'shadi va kelajak san'atkorlariga yo'l ochadi. Tasviriy san'at orqali talabalar nafaqat estetik did va ijodiy tafakkur sohasida rivojlanadilar, balki tanqidiy fikrlash va ijodkorlik bilan dunyoqarashlarini kengaytiradilar. O'qituvchilarning bu boradagi mashaqqatli mehnati esa yosh avlodning yuksak madaniyatli va ma'lumotli insonlar bo'lib yetishishida asosiy omildir. Tasviriy san'at o'qituvchilari nafaqat texnologiyalar va madaniy bilimlar orqali ta'lim jarayonini

boyitishi, balki talabalarga individual e'tibor qaratishi ham muhim ahamiyatga ega. Har bir talabaning qobiliyatlari va qiziqishlarini o'rganib, ularning ijodiy rivojlanishini qo'llab-quvvatlash natijasida, o'qituvchilar talabalarning san'atga bo'lgan mehrini oshirib, ularga o'zlarining noyob uslub va yondashuvlarini kashf qilishlariga yordam beradi. Bunda o'qituvchilar turli xil ijodiy loyihalar, guruh ishlarini o'tkazish va individual topshiriqlar tayyorlash orqali har bir talabaning ijodiy salohiyatini maksimal darajada amalga oshirishiga ko'maklashadi.

Bundan tashqari, san'at o'qituvchilari zamonaviy dunyodagi muhim ijtimoiy va ekologik mavzularni san'atga oid darslarda muhokama qilish orqali talabalarni faol va xabardor fuqarolar sifatida shakllantirishga harakat qilishlari mumkin. Masalan, atrof-muhit muhofazasi, ijtimoiy tenglik, madaniy xilma-xillik kabi mavzularni ijodiy loyihalar orqali tadqiq qilish talabalarning nafaqat estetik didlarini rivojlantiradi, balki ularga global masalalarga ko'z-yumay olmaydigan ongli fuqarolar sifatida qarashlari uchun yo'l ochadi. Bu esa tasviriy san'atning nafaqat go'zallik yaratish vositasi sifatida, balki jamiyatni yaxshilash yo'lida kuchli vosita ekanligini ko'rsatadi. Oxir-oqibat, zamonaviy tasviriy san'at ta'limi, texnologiyalarni integratsiyalash, mahalliy va global madaniyatni o'rgatish, ijodiy imkoniyatlarni kengaytirish va ijtimoiy masalalarni yoritish orqali talabalarning to'liq va ko'p qirrali shaxslar sifatida shakllanishiga yordam beradi. Bunday ta'lim yondashuvi talabalarga nafaqat san'at sohasida muvaffaqiyat qozonish, balki hayotning har bir jabhasida muvaffaqiyatli hayot kechirish uchun zarur bo'lgan ko'nikmalarni beradi. Shu orqali tasviriy san'at o'qituvchilari navqiron avlodda ijodiy fikrlash va madaniy ongni shakllantirishda muhim rol o'ynaydi va ularga yorqin kelajak sari yo'l ochadi.

Ijodiy kompetensiya. asviriy san'at o'qituvchilari ijodiy kompetensiyasi zamonaviy ta'lim jarayonida alohida o'rin tutadi. San'atning turli yo'nalishlarida o'qituvchi sifatida faoliyat yuritish, nafaqat pedagogik bilim va ko'nikmalarga ega bo'lishni talab

qiladi, balki ijodiy kompetensiyani ham rivojlantirish zarur. Ijodiy kompetensiya, avvalo, o'qituvchining talabalari bilan samarali muloqot qilish, ularga san'at asarlarini yaratishda ilhom berish va ularning ichki ijodiy salohiyatini ochishga yordam berish qobiliyatlarini o'z ichiga oladi. Ijodiy kompetensiyaning o'sishi uchun o'qituvchi o'z ustida tinimsiz ishlashi lozim. U zamonaviy san'at uslublari, yangi texnologiyalar va materiallarni yaxshi bilishi, ularni o'quv jarayonida qo'llay bilishi kerak. Masalan, raqamli vositalar yordamida san'at yaratish yoki innovatsion texnikalarni qo'llash orqali o'qituvchi nafaqat o'zining ijodiy qobiliyatlarini kengaytiradi, balki talabalari uchun ham yangi imkoniyatlar yaratadi. Shuningdek, ijodiy kompetensiyaga ega bo'lgan o'qituvchi o'zining individual san'at darslarini ham tashkil etib, bunda tabiatdan ilhom olish, tarixiy va madaniy qadriyatlarni o'rganish kabi fanlararo yondashuvlarni qo'llashi mumkin.

Shuningdek, o'qituvchilar ijodiy kompetensiyasini oshirish uchun amaliy tajribani boyitayotgan ustozlardan o'rganishi lozim. Ular turli seminarlar, konferensiyalar va mahorat darslari orqali boshqa san'at o'qituvchilari bilan fikr almashish imkoniyatiga ega bo'lishadi. Shu tariqa, ijodiy muhitda to'plangan bilim va tajribalar, o'z navbatida, zamonaviy tasviriy san'at ta'limining sifatini oshirishga yordam beradi. O'qituvchi o'z bilimini yanada boyitib, talabalarning tasavvurini kengaytiradigan, ularni yangi g'oyalar va uslublarni tanishtiradigan muhit yaratishga intilishi kerak. Oxir-oqibatda, tasviriy san'at o'qituvchilarining ijodiy kompetensiyasi ta'lim jarayonida talabalarga ijodiy fikrlashni o'rgatish, san'at asarlarini insoniy qadriyatlarni anglash va ifodalash vositasi sifatida ko'rishga yordam beradi. Bu maqsadga erishish uchun esa, o'qituvchi har doim o'zini rivojlantirib borishi, yangi bilimlar va tajribalar orttirishi hamda ushbu o'zgarishlarni dars jarayoniga integratsiya qilishi zarur. Shu tariqa, ijodiy kompetensiya o'qituvchi faoliyatining ajralmas qismiga aylanadi va butun ta'lim jarayonining sifatini yaxshilaydi. Ijodiy kompetensiyani rivojlantirish, albatta, murakkab va tinimsiz jarayon bo'lib, tasviriy san'at o'qituvchilari

ushbu yoʻlda oʻzlarini muntazam ravishda sinovdan oʻtkazishlari kerak. Oʻqituvchi nafaqat zamonaviy sanʼat olamida sodir boʻlayotgan oʻzgarishlarni kuzatib borishi, balki ularni shaxsiy va professional faoliyatiga tatbiq etishi ham shart. Buning uchun oʻqituvchi tashabbuskor boʻlib, doimo yangi loyihalarni amalga oshirish, ishlanmalarda qatnashish orqali oʻz ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishi mumkin. Yangi tajribalar esa oʻz navbatida talabalar uchun yanada qiziqarli va dolzarb darslar oʻtkazishga asos boʻladi.

Oʻqituvchilarning ijodiy kompetensiyasi nafaqat oʻqituvchilarning oʻzlari, balki talabalarning ham foydasiga xizmat qiladi. Har bir talaba oʻz olami bilan qayta ishlash, oʻz xususiyatlari va qiziqishlariga koʻra sanʼat asarlari yaratish imkoniyatiga ega boʻladi. Toʻgʻri yoʻnaltirilgan ijodiy jarayon talabalarning oʻz potentsiallarini yanada kengroq ochish imkonini beradi. Shuningdek, bu boradagi ishonch va motivatsiyalar talabalarning kelajakda oʻz sohalarida muvaffaqiyatli boʻlishiga yordam beradi. Bunday faoliyat nafaqat sanʼat taʼlimining sifatini oshirishga, balki oʻqituvchilarning oʻz sohalarida yetakchi boʻlishlariga ham olib keladi. Oʻqituvchilar ijodiy kompetensiyasini oshirib, doimo oʻz bilimlarini talabalarga iloji boricha samarali tarzda yetkazib bera olishlariga zamin yaratadilar. Bu esa taʼlim jarayonini yanada aniqroq, interaktiv va ijodkorona qiladi, bunda har bir talaba oʻziga mos keladigan yoʻnalishda rivojlanish imkoniyatiga ega boʻladi. Umuman olganda, bunday yondashuv oʻqituvchilarni butun taʼlim tizimini yuksaltirishda faol ishtirokchi va jamoaning ajralmas qismiga aylantiradi.

Ijodiy kompetensiyani rivojlantirish jarayonida oʻqituvchilarni maʼlum bir tizimli yondashuv qoʻllab-quvvatlaydi. Bu yondashuv individual va guruhli oʻqitish uslublarini takomillashtirish orqali amalga oshiriladi. Oʻqituvchilar oʻzaro tajriba almashish va hunarmandchilik ustaxonalarida ishtirok etish orqali oʻz kuchlarini yigʻib, yangi usullarni sinab koʻrish imkoniyatiga ega boʻladilar. Bu jarayonda nafaqat tajribaviy oʻrganish, balki aniq metodikani ishlab chiqish orqali ham oʻqituvchilar oʻz ijodiy

yondashuvlarini chuqurlashtirish imkoniyatiga ega bo'ladilar. Shu tariqa, maqsad o'quv jarayonida ijodkorlik va yangilikni olib keladigan o'zaro muloqotdir. Bundan tashqari, ijodiy kompetensiyani rivojlantirishning yana bir muhim tarkibiy qismi sifatida texnologiyadan unumli foydalanishni keltirish mumkin. Zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalari san'at o'qituvchilariga o'z talabalari bilan yanada samarali muloqot o'rnatish, interaktiv materiallar yaratish va o'quv jarayonini shaxsiylashtirish imkoniyatini beradi. Bunday qo'llanma orqali har bir talaba o'qitish jarayonida faol ishtirok etish va o'z ijodiy qobiliyatlarini yanada kengroq ochish imkoniyatiga ega bo'ladi. Shuningdek, raqamli resurslardan foydalangan holda, o'qituvchilar o'z malakasini yanada oshirib, davomiy yangilanib turadigan bilimlarga ega bo'ladi.

O'qituvchi sifatida ijodiy kompetensiyani rivojlantirish o'zini va o'z shaxsiyatini anglash uchun muhimligini aytib o'tmaslik mumkin emas. Bu jarayon o'qituvchini o'z kasbiy vazifalariga yangicha qarash va o'zligini doimiy ravishda rivojlantirishga undaydi. Natijada, bunday o'qituvchilar san'at sohasida nafaqat bilim va tajriba, balki ilhomlantiruvchi figuraga ham aylanishadi. Ular talabalarining nafaqat o'quv jarayonida, balki umuman hayotida ham muhim yutuqlarini qo'lga kiritishlariga yordam beradi. Bu esa, o'z navbatida, ta'lim tizimini yanada kengroq qamrab olib, jamiyatda san'at va ijodkorlikka bo'lgan qiziqishni oshiradi.

Metodik kompetensiya. Metodik kompetensiya bir o'qituvchining bilimlari va ko'nikmalarini ta'lim jarayonida samarali qo'llay olish qobiliyatini ifodalaydi. Bu nafaqat ma'lum bir fan bo'yicha bilimlarga ega bo'lishni, balki talabalarga ushbu bilimlarni qanday taqdim etishni ham o'z ichiga oladi. Metodik kompetensiya pedagogik mahorat, didaktik metodlar, talabalarining yosh xususiyatlarini hisobga olish, texnologik imkoniyatlardan foydalana olish kabi omillarni o'zida mujassam etadi. Metodik kompetensiya qanday hosil qilinadi? Avvalo, bu o'qituvchining o'zi ta'lim olgan va doimiy ravishda o'z malakasini oshirgan tajribasidan

kelib chiqadi. Har bir o'qituvchi uchun tajriba va bilimlarni muntazam ravishda yangilab borish, zamonaviy ta'lim usullaridan boxabar bo'lish va ularni amaliyotga tatbiq etish muhim hisoblanadi. Shu bilan birga, o'qituvchi o'z auditoriyasini yaxshi bilishi, ularning ehtiyojlari va qiziqishlariga mos keladigan dars materiallarini tanlashi lozim. Bunday kompetensiyani shakllantirishda tajriba almashinuvining o'rni katta. Seminarlarda, trenerlovlarda va o'zaro dars kuzatishlarda ishtirok etish o'qituvchilarning samaradorligini oshiradi, yangi usullarni o'rganishga imkon yaratadi. Metodik kompetensiyani mustahkamlashda, shuningdek, refleksiya jarayoni ham muhimdir. Har bir darsdan so'ng o'z faoliyatini tahlil qilish, yutuqlar va kamchiliklarni aniqlash, kelgusida qaysi jihatlarni yaxshilash zarurligini belgilash orqali o'qituvchi o'sib boradi.

Shunday qilib, metodik kompetensiya doimiy o'rganish va o'z ustida ishlashni talab qiladi. Bu o'qituvchi uchun uzluksiz professional rivojlanishning ajralmas qismi bo'lib, natijada talabalar uchun yanada samarali ta'lim muhitini yaratadi. Zamonaviy dunyoda muvaffaqiyatli o'qituvchilar metodik kompetensiyani rivojlantirishga, yangi usullarni izlashga va o'z auditoriyasining o'quv ehtiyojlariga moslashishga intiladilar. Shu ma'noda, o'qituvchilar o'zlarini faqat fan mutaxassisi sifatida emas, balki pedagogik jarayonning ta'sirchan boshqaruvchisi sifatida ham ko'rishlari kerak. Bunda didaktik strategiyalarni samarali qo'llash, axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish va turli baholash usullarini mohirona ishlatish o'qituvchining metodik kompetensiyasini yanada boyitadi. O'qituvchi o'z fanining chuqur bilimiga ega bo'lmasdan, zamonaviy o'zgarishlarga tez va moslashuvchanlik bilan javob bera oladigan shaxsiy va professional ko'nikmalarga ham ega bo'lishi zarur. Metodik kompetensiyani yanada rivojlantirish uchun o'qituvchilar turli xil dars mashg'ulotlarini tajribalab ko'rishlari hamda har xil ta'limiy muhitlarda faol ishtirok etishlari lozim. Masalan, interaktiv darslar, qiziqarli loyihalar va kooperativ o'qitish metodlari orqali talabalarni jalb qilish pedagogik jarayonni yanada mazmunli qiladi. Bunday

yondashuvlar o'qituvchi va talaba o'rtasidagi o'zaro aloqalarni mustahkamlab, ta'lim muhitini qulay va o'rganish uchun maqbul qiladi. Va nihoyat, metodik kompetensiya rivojida jamoaviy hamkorlik va professional hamdardlikning ham muhim o'rn bor. O'qituvchilar jamoasi o'zaro fikr almashinuvi va ko'maklashuvi orqali bir-birlarining tajribalaridan o'rganishlari mumkin. Bu jarayon o'qituvchilarga faqatgina o'z bilimlarini yangilash emas, balki talabalarga yanada samarali, insonparvar va moslashuvchan ta'lim berishga imkon yaratadi. O'zaro hamkorlik orqali erishilgan muvaffaqiyatli amaliyotlar esa kelajakda ko'plab o'qituvchilar uchun foydali tajriba bo'lishi mumkin.

3.2. Rangtasvirfanida innovatsion metodlar orqali dars jarayonini shakllantirish.

Rangtasvirfanida innovatsion metodlar orqali dars jarayonini shakllantirish uchun bir nechta samarali strategiyalar qo'llanishi mumkin. Birinchidan, raqamli texnologiyalar va virtual vositalardan foydalangan holda, talabalar uchun ko'rgazmali va interaktiv mavzular yaratish maqsadga muvofiqdir. Masalan, rang va tasvirning o'zaro ta'sirini tushunish, tasvirlar tahlili yoki dizayn elementlarini reallikda sinab ko'rishga imkon beruvchi dasturlar tanishtirilishi mumkin. Rangtasvirfanida innovatsion metodlar orqali dars jarayonini shakllantirish, talabalar uchun samarali va qiziqarli o'qitish usullaridan biri hisoblanadi. Bu jarayonda raqamli texnologiyalar va interaktiv vositalar orqali o'qituvchilar talabalarga ko'rgazmali va tajribaviy tajribalar taqdim etish imkoniyatini yaratadilar. Talabalar rang va tasvirlar bilan bog'liq kontseptlarni osonroq va chuqurroq tushunishlari uchun foydali strategiyalarni ko'rib chiqamiz.

Raqamli texnologiyalar, masalan, interaktiv taqdimot dasturlari (Prezi, Google Slides), o'qituvchilarga mavzuni jozibador va boshqariladigan shaklda taqdim etish imkonini beradi. Ushbu dasturlar yordamida ranglar va tasvirlar haqida statik ma'lumotlar o'rniga, talabalarga vizual va auditoriyal til orqali yangi bilimlarni etkazish mumkin. O'qituvchi ranglarning psixologik aspektlari,

tasvirda ranglarning qanday ishlatilishi yoki tasviriyl san'atda ranglar qanday muhim rol o'ynayotganini ko'rsatishi mumkin.

Talabalar tasvirlari va ranglari bilan katta tajriba o'tkazishlari uchun 3D modellash tirish dasturlaridan foydalanish mumkin. Bu dasturlar yordamida talaba o'z tasvirlarini yaratib, ularni turli xil ranglar va effektlar bilan sinab ko'rishi mumkin. Misol uchun, SketchUp yoki Blender dasturlari yordamida o'z tasvirlari ustida ishlashlari va o'z ijodlarini oshirishlari mumkin. Bu jarayon, nafaqat ranglarni, balki joylashuv va tasvirlarning uch o'lchovli joylashuvini ham o'rganishga yordam beradi.

Onlayn mo'ljallash platformalar, masalan, Canva yoki Adobe Spark orqali talabalarga o'z loyihalarini yaratish va baham ko'rish imkoniyatini berish mumkin. O'qituvchilar talabalarni ranglar, kompozitsiya va tasviriyl elementlar haqida o'ylashga undashi mumkin. Bu jarayon talabalarining kreativ fikrlashiga va o'z bilimlarini amalda qo'llashlariga yordam beradi. O'rganish gamifikatsiyasi orqali baholash va o'zaro baham ko'rish imkoniyatlari, talabalar o'rtasida qiziqish va raqobatni oshiradi.

Talabalarni rang va tasvirlarni o'rganish jarayoniga jalb etish uchun ijtimoiyl media platformalaridan foydalanish mumkin. Misol uchun, Instagram yoki Pinterest kabi platformalarda talabalar turli xil dizaynlar va ranglar haqida ma'lumot yig'ishlari, o'z asarlarini joylashtirishlari va bir-biridan fikr olishlari mumkin. Ushbu menga qiziqishni oshirishga va rang va tasvir o'rtasidagi bog'liqlikni samarali aniqlashga yordam beradi.

Rangasvir fanida strategiyalarni samarali amalga oshirish uchun talabalarga ijodiy loyiha ishlari taqdim etish muhimdir. Bu loyiha jarayonida talabalar ranglar va tasvirlarni yaratish, ularni tahlil qilish va baholashga yordam beruvchi aniq va shakllangan reja bilan ishlashlari kerak. Masalan, talabalardan o'z rang paletlarini yaratish yoki tasviriyl san'atdagi mashhur asarlarni tahlil qilish so'ralishi mumkin. Bu jarayon, talabalar o'z ijodlari va bilimlarini amalda qo'llashishga yordam beradi.

Rangtasvirfanida innovatsion metodlar orqali o'quv

jarayonini qiziqarli qilish uchun o'yinlar va interaktiv faoliyatlardan foydalanish kerak. Misol uchun, rang o'yinlari, tasvir tahlili va rang paletasi bilan tajriba o'tkazish o'yinlari. Bu jarayon, talabalarni faol ishtirok etishga, o'quv jarayonidan zavq olishga va o'z ijodlarini erkin ifoda etishga yordam beradi.

Dars jarayonida rang va tasvirlarni mujassam etuvchi muhokamalarni o'tkazish talabalar o'rtasida fikr almashish va tajriba o'rganishga yordam beradi. Bunda o'qituvchilarning savollar berishi va talabalarning o'z fikrlarini, tajribalarini va bilimlarini o'rtoqlashishi muhimdir. Masalan, talabalardan ularning sevimli ranglar yoki tasviriy san'at asarlari haqidagi fikrlarini so'rash orqali, mavzu haqida chuqur bilim olishlariga turtki bo'lish mumkin.

O'qituvchilarning o'z bilimlarini doimiy ravishda yangilab turishi va yangi metodlarni o'rganishi muhimdir. Onlayn kurslar, seminarlar va konferentsiyalar orqali yangi tendensiyalar, texnologiyalar va pedagogik metodlardan xabardor bo'lish, dars jarayonida eng samarali usullarni qo'llashda yordam beradi. O'z bilimlarini yangilash va o'zgartirish o'qituvchilarga talabalarga o'z bilimlarini aniq va samarali yetkazishga yordam beradi.

Talabalar o'z ishlari ustida bir-birining ishtirokida tahlil va fikr almashishi, ularning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishga yordam beradi. Asarlarni baholash va tanqidiy fikrlarni bildirish orqali, talabalar o'z ijodlarini yanada mukammallashishi mumkin. Ular bir-birlarining ishlari ustida ishlash va qarorlar qabul qilish jarayoni orqali yangi g'oyalar topadilar. O'qituvchilar, o'quv jarayonida talabalar ishlari va yutuqlarini doimiy ravishda nazorat qilishlari kerak. Bu jarayonda muntazam ravishda baholari, tahlil va sharhlar berish orqali talabalar o'zlarining qiziqishi va ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish imkoniyatiga ega bo'lish kerak. Bunday individual yondashuv, talabalar o'rtasida o'zaro raqobatni kuchaytiradi va ularga yanada samarali ishlashga yordam beradi.

Ikkinchidan loyihalar orqali o'rganishni rag'batlantiruvchi usullar joriy qilish lozim. Talabalarga muayyan rang va tasvir bilan bog'liq muammoni mustaqil tadqiq qilish, jamoa bo'lib hal

qilish va natijalarini taqdim etish imkoniyatlari berilishi kerak. Bu ularga nazariy bilimlarni real hayotda qo'llashda yordam beradi va ijodiy fikrlashni rivojlantiradi. Loyihalar orqali o'rganish jarayoni ta'lim jarayonining eng muhim istiqbollaridan biri hisoblanadi. Bu yo'nalishda rag'batlantiruvchi usullarni joriy etish, talabalarning faolligini oshirish, ijodiy fikrlash qobiliyatini rivojlantirish va nazariy bilimlarni amaliyotda qo'llash imkoniyatlarini yaratish juda muhimdir. Talabalar uchun muayyan rang va tasvir bilan bog'liq muammolarni mustaqil tadqiq qilish va jamoa bo'lib hal qilish imkoniyatlari taqdim etish, ularning o'rganish jarayonini yanada samarali qiladi. Birinchi navbatda, loiyhalar orqali o'rganish, talabalarni yanada faolroq jalb qilishga yordam beradi. An'anaviy ta'lim modelida ko'pincha o'qituvchi va talabalar o'rtasidagi interaktivlik kam bo'ladi. O'qituvchilar dars davomida ma'lumotlarni yetkazishda ko'proq so'zlap, talabalar esa passiv ravishda tinglovchi rolini bajargan holda vaqt o'tkazadilar. Bu esa talabalar o'rtasida qiziqishni kamaytirishi va o'rganish jarayonini tushirib yuborishi mumkin. Loyihalar orqali ishlash esa talabalarni atrofidagi muammoni aniqlashga, muammoni hal qilish uchun g'oyalarni ishlab chiqishga va natijalarni muhokama qilishga undaydi, bu esa ta'limni yanada interaktiv va qiziqarli qiladi. O'rganish jarayonida rang va tasvirlar muhim rol o'ynaydi. Ranglar, albatta, uning holdagi hissiy aloqasini shakllantiradi. Talabalar turli ranglar bilan mustaqil ravishda tajriba o'tkazishlari va ulardan foydalanishlari mumkin. Masalan, muayyan bir rangdan foydalanish orqali o'qituvchi talabalar tasvirlarni yaratish va loyihani taqdim etish jarayonida o'z ijodiy qobiliyatlarini namoyon etadilar. Tasvirlar esa ma'lumotlarni yanada intuitiv va qisqa vaqt ichida anglash imkonini beradi. Tasviriyy vositalar orqali muammoni hal qilish va natijalarni taqdim etish jarayonida talabalar o'z fikrlarini muhokama qilib, bir-birlaridan o'rganadilar. Bundan tashqari, loyihalarga jamoa bo'lib yondashish talabalarga ta'lim jarayonida bir-birlariga yordam berish va fikr almashish imkonini beradi. Jamoaviy ish, ularning o'zaro muloqot qilish qobiliyatlarini

ham rivojlantiradi, chunki har bir talabalar turli nazariy va amaliy qobiliyatlarga ega bo'lishi mumkin. Ular bir-birlaridan o'rganish orqali yuklamaning taqsimlanishi va natijalarni yaratishda yanada samarali bo'lish imkoniyatini yaratadi. Bu jamoa a'zolarining har biri o'z mas'uliyatini his qilishini va yuqori sifatli natijalar taqdim etishga intilishlarini ta'minlaydi.

Talabalarni biror rang va tasvir bilan bog'liq muammoni mustaqil tadqiq qilishga rag'batlantirish, ularning ijodiy qobiliyatlarini oshirish uchun juda samarali bir vositadir. Mustaqil tadqiqotlar davomida talabalar o'z fikr va g'oyalarini izchil va mantiqiy ravishda ifodalashga o'rganadilar. Ular muammoni hal qilish jarayonida yangi g'oyalar va yondashuvlarni o'rganadilar va bu, albatta, ularning ijodiy fikrlashini rivojlantirishga yordam beradi. Ana shu jarayonlar orqali talabalarga nazariy bilimlarni real hayotda qo'llash imkoniyatlari yaratiladi. Masalan, talaba loyihani ishlab chiqayotganida, u o'z bilimlaridan amaliyotda foydalanishi zarur. Dinamik muammolarni hal qilishda nazariy bilimlar yetarli bo'lmasligi mumkin. Shuning uchun talabalar o'zlarini real vaziyatlarda amalga oshirish uchun tayyorlashi lozim. Jamoaviy ishda ularning nazariy bilimlari boshqa jamoa a'zolari tomonidan qo'llanilishi va muhokama qilinishi mumkin. Shu tariqa, talaba o'z fikrlarini taqdim etish va o'z bilimlarini namoyish qilish imkoniyatiga ega bo'ladi. Talabalarga mustaqil tadqiqot qilish imkoniyatlarini berish, ularga faqat o'qituvchining bilimlaridan emas, balki faqat o'z bilimlaridan voqif bo'lish uchun imkoniyat yaratadi. O'qituvchi, o'z navbatida, talabalarga turli xil manbalarni izlash va tahlil qilishda yordam berishi kerak. Internet, kutubxonalar va boshqa manbalar talabalar uchun ko'plab imkoniyatlar yaratadi. Buning natijasida talabalar ma'lumotlarni o'zlashtirishda mustaqil bo'ladi va tajribalarini kengaytirishlari mumkin. Ijodiy fikrlashni rivojlantirish jarayonida, talabalar yangiliklarni qabul qilish va tizimli ravishda o'ylashga o'rganadilar. Loyihalar bo'yicha ishlash orqali ular o'z g'oyalari va tasvirlarini rivojlantirishga, ularni boshqarishga va tanishtirishga qodir

bo'ladilar. Bu jarayon talabalarga ijodiy fikrlash, muammolarni hal qilish, jamoada ishlash va o'z-o'zini baholash kabi qobiliyatlarni shakllantiradi. Shuni ta'kidlash kerakki, loyihalar orqali o'rganishni rag'batlantirish maqsadida faoliyat ko'rsatmaydigan tadbirlar emas, balki muammoni aniqlash, ularni hal etish va natijalarni taqdim etish jarayonida o'zaro muloqotni rivojlantirish lozim. O'qituvchi talabalarni loyiha davomida bir-biriga rag'batlantirishi, yordam berishi kerak. Bu jarayon talabalarning o'z o'rganishlariga ko'proq javobgarlik hissini oshiradi.

Uchinchidan, turli fanlar integratsiyasiga urg'u berish orqali talabalar turli xil bilim va ko'nikmalarni o'zlashtirishlari mumkin. Masalan, psixologiya, san'at tarixi yoki madaniyatshunoslik bilan bog'liq Rangtasvirmavzularini kiritish orqali darsni boyitish mumkin. Albatta, ta'limda turli fanlar integratsiyasi orqali to'laqonli bilim olish jarayonini boyitish juda samarali. Bu nafaqat talabalarni turli sohalar bilan tanishtiradi, balki ularning analitik, ijodiy va mantiqiy fikrlash qobiliyatlarini rivojlantiradi. Keling, psixologiya, san'at tarixi va madaniyatshunoslik fanlarini Rangtasvirmavzusi bilan bog'lash orqali darsni qanday boyitish mumkinligini ko'rib chiqaylik.

Psixologiya bilan Rangtasvirdarslarini birlashtirish orqali talabalar ranglarning inson psixikasiga ta'siri haqida bilib olishlari mumkin. Ranglar inson kayfiyatiga, his-tuyg'ulariga va xatti-harakatlariga qanday ta'sir qilishini o'rganish qiziqarli bo'lishi mumkin. Masalan, qizil rang ko'pincha energiya va g'azab bilan bog'liq bo'lsa, ko'k rang xotirjamlik va osoyishtalikni ifodalashi mumkinligi to'g'risida ma'lumot berish darsni mazmunli qiladi. Psixologik bilimlarni qo'shish orqali talabalarga, masalan, o'kuvchilar ranglar orqali his-tuyg'ularni qanday ifodalashni o'rgatish mumkin. Bu nafaqat san'at bilan shug'ullanish, balki o'z his-tuyg'ularini aniqlash va boshqarishda yordam berishi mumkin. Talabalar ranglar vositasida, turli holatlarda o'zlarini qanday his qilishlarini tasvirlay olishlarini haqidagi mashqlar orqali o'rganishlari mumkin.

San'at tarixi sohasini darslarga qo'shish, ranglarning turli tarixiy davrlarda qanday ishlatilgani haqida ma'lumot olish imkoniyatini taqdim etadi. Har bir davr va uslub o'ziga xos rang palitrasiga ega. Misol uchun, Renessans davri asarlarida yumshoq va tabiiy ranglar bilan ishlash usullari yetarlicha qulf ustidagi yoritish va soya tushirish orqali realizmga e'tibor berilgan. Impresionizm davrida esa yorqin va jonli ranglardan foydalanilgan, bu uslubni ham tushuntirish mumkin. Talabalarga Van Gog yoki Monet kabi rassomlarranglardan qanday foydalangani va ularning rang tanlovida qanday psixologik yoki texnik sabablar bo'lganligini ko'rsatish, ular rang tanlashda qanday ma'nolar yotganini tushunishga yordam beradi. Bu tarixiy rangli palitra yordamida talabalarga so'nggi xalqaro voqealarni turli nuqtai nazardan o'rganish imkonini beradi. Madaniyatshunoslik fani ranglar va ularning turli madaniyatlardagi ko'rsatilishi haqida kengroq ma'lumot beradi. Ranglar har bir madaniyatda turlicha ma'no kasb etishi mumkin: masalan, oq rang G'arbda poklik va tinchlik bilan bog'liq bo'lsa, Sharq madaniyatida esa ko'pincha motam bilan bog'langan. Bu turli xil rang tushunchalari va ularning ma'nolarini muhokama qilish madaniyatlararo tushunishni rivojlantirishga yordam beradi. Dars davomida talabalarga har bir madaniyatda rangning o'rni va o'ziga xosligi tushuntirilishi mumkin. Ular dunyoning turli burchaklarida rang iste'moli qanday farqlari borligini ko'p qirralli ko'rishda yordam beradi. Madaniyatshunoslikka asoslanib, talabalarga millatlararo rang idrokidagi o'zgarishlarni tushuntirish orqali global fikrlashni rivojlantirishi mumkin.

Fanlarning bunday integratsiyasining asosiy afzalliklaridan biri, talabalar ko'proq kontekstli va dangasa bilim olishidir. Bu, o'z navbatida, talabalarni turli muammolarni har tomonlama ko'rib chiqishga va yechim topishga o'rgatadi. Shu bilan birga, integratsiya jarayoni, talabalar o'rtasida ko'prik vazifasini bajarib, ularni ijodiy va mantiqiy fikrlash qobiliyatlarini mustahkamlaydi. Yana bir muhim jihat - bu talabalar kuzatish, analiz qilish va baholash qobiliyatlarini rivojlantiradi. Masalan, ranglar bo'yicha ularning o'rganishlari

san'at asarlarini chuqurroq baholash imkonini beradi. Ranglar orqali ekspressiv va impressionistik hissani anglash, talabaning yuqori darajadagi madaniy muhitga moslashishiga yordam beradi. Bundan tashqari, fanlarni birlashtirgan holda har bir talabaning ta'limga nisbatan shaxsiy qiziqishlarini qo'llab-quvvatlash bo'ladi. Masalan, san'at va madaniyatga qiziqadigan talabalar uchun integratsiyalangan darslar ko'proq jalb qiladi, shuningdek, ilm-fan tomonga moyil bo'lganlar, psixologiya orqali rang ilmining aniq fanlar bilan bog'liqligini ko'rib, o'zini rag'batlantirishi mumkin. Umuman olganda, turli fanlar integratsiyasi talabalarga ilmga va hayotga ko'proq qiziqish uyg'otadi, ularni keng fikrlashga, qo'shimcha ma'lumotga qiziqishni tashabbus qilishga chorlashi mumkin. Bu esa, kelajak avlodning o'z tajribalarini yanada boyitish va muvaffaqiyatli yetishishlarida muhim rol o'ynaydi.

Talabalar o'rtasida muntazam ravishda muloqot va fikr almashishni rag'batlantirish muhimdir. Har bir darsdan keyin muhokamalar o'tkazish, bahslar tashkil etish va o'zaro fikrlarni tinglash uchun maxsus vaqt ajratish orqali bilim almashinuvi va fikrlarning tahlili jarayonlari amalga oshiriladi. Shu tariqa, innovatsion metodlar yordamida Rangtasvirfanidagi dars jarayonlari qiziqarli, samarali va ijodiy muhitda o'tkaziladi. Rangtasvirfanidagi darslarni yanada qiziqarli va interaktiv qilish uchun talabalarga loyihalar asosida vazifalar berish mumkin. Bu yondashuv orqali talabalar ranglar va kompozitsiyalarni mustaqil o'rganishlari va o'z ijodlarini namoyon etishlari mumkin. Har bir loyiha tugagandan so'ng, talabalar o'z ishlarining prezentatsiyasini o'tkazadilar. Bunda ular nafaqat o'zlarining mahoratini ko'rsatishadi, balki o'zgaruvchan fikrlar va ranging qo'llanilishi bo'yicha bir-birlaridan yangi narsalarni o'rganishadi. Muhokamalar jarayonida turli-tuman fikrlarni ilgari surish va tanqidiy tahlil qilish muhim o'rin tutadi. Bu jarayon talabalarni mustaqil fikrlashga va tanqidiy yondashishga undaydi. Rangtasvirfanida, masalan, biror bir rassomning asari muhokama qilinayotganda, talabalardan ranglarning psixologik ta'siri, kompozitsiya qonuniyatlari va

badiiy ifoda usullarini chuqurroq tahlil qilish talab etiladi. Bu ularga o'zlari uchun yangi ijodiy yo'nalishlar ochishga yordam beradi. Bunday muhitda mustaqil ijod qilishni qo'llab-quvvatlash barobarida, jamoadagi hamkorlik ham rag'batlantiriladi. Talabalar kichik guruhlarda ishlashni o'rganishadi va bu orqali jamoa bilan ishlash ko'nikmalarini rivojlantirishadi. Har bir loyiha tugagach, ularning ishlarini ko'rikdan o'tkazish, tahlil qilish va takomillashtirish imkoniyati yaratiladi. Bu jarayon darslarning yanada ijodiy va interaktiv bo'lishiga ta'sir ko'rsatadi, rang tasviriga qiziqishni oshiradi va talabalarni yangi cho'qqilarni zabt etishga ilhomlantiradi. Shuningdek, loyiha asosida ishlash jarayoni talabalarni o'z ishi uchun mas'uliyatni his qilishga undaydi. Har bir loyiha, u qanday kichik bo'lmasin, talabaning o'z maqsadlarini belgilab, ular yo'lida harakat qilishga imkoniyat yaratadi. Xususan, ranglar bilan ishlashda ularning o'ziga xosligi va ularni to'g'ri tanlash, kompozitsiyani tuzishda esa asosiy g'oya va yo'nalishni berish muhim ahamiyatga ega. Talabalar bu jarayonda qaror qabul qilishda erkin bo'lishlari, lekin baribir loyihaning muhim jihatlarini yodda tutishlari kerak. Bu esa ularga butunlay yangi dunyoqarash kashf etishga yordam beradi. Loyihalardan olingan bilim va tajribalar keyinchalik amaliy ishlar va sinovlarda qo'llanishi mumkin. Masalan, talabalarga tanlangan ranglar va kompozitsiya orqali ma'lum bir tuyg'u yoki kayfiyatni ifodalash topshirig'i berilganda, ular o'zlarining oldingi loyihalarida o'rgangan tajribalarini qo'llashadi. Bu esa, o'z navbatida, ularning ishlari natijaliligi va sifatini oshiradi. Shunday qilib, loyiha asosida o'qitish talabalarining nafaqat ijodiy potentsialini ochadi, balki ularning Rangtasvirsan'atiga tanqidiy yondashuvini ham rivojlantiradi.

Shuni ta'kidlash kerakki, loyiha asosida ishlar olib borish talabalarining shaxsiy rivojlanishidagi eng samarali usullardan biri bo'lib hisoblanadi. Ular nafaqat o'zlarining texnik mahoratini oshirishadi, balki muayyan mavzular bo'yicha chuqurroq tahlil qilish va ijodiy yondashuvlarini boyitish imkoniyatiga ega bo'lishadi. Bu jarayon orqali ular o'zlarini rassom sifatida

shakllantirishda yana bir qadam oldinga borishlari mumkin. Natijada, Rangtasvirfanidagi darslarni loyihalar orqali tashkil etish talabalarning nafaqat bilim va ko'nikmalarini rivojlantiradi, balki ularni yangi ijodiy yo'nalishlarni kashf qilishga undaydi. Bunday tizimda o'qitish orqali pedagogik jarayon yanada boy, qiziqarli va samarali bo'lishi mumkin, bu esa talabalarning o'zlariga bo'lgan ishonchni oshiradi va ularni yanada yuqori marralarni zabt etishga ilhomlantiradi. Loyiha asosida vazifalar berish talabalarni kelajakda professionallashuvga tayyorlaydi va ularning san'at sohasida o'z o'rnini topishlariga ko'maklashadi.

3.3. O'qituvchilarni yangicha metodlarga o'rgatishda duch kelinadigan qiyinchiliklar

O'qituvchilarni yangicha metodlarga o'rgatishda duch kelinadigan qiyinchiliklar ko'p va turli xildir. Ushbu qiyinchiliklarni uchta asosiy qismga bo'lish mumkin: qarshilik, resurslar miqdori va sifatining yetishmasligi, va metodlarni amaliyotga tatbiq etishdagi qiyinchiliklar. Yangicha metodlar bilan tanishtirilayotgan o'qituvchilar ko'pincha o'z odatdagi usullariga juda o'rganib qolgan bo'lishadi. Bu qarshilikning psixologik jihatlari turlicha bo'lib, ko'pincha notanishlikdan kelib chiqadigan qo'rquv, noqulaylik yoki malakaga nisbatan ishonchsizlik kabi hissiyotlar bilan bog'liq. Ushbu holatni yanada chuqurroq o'rganish orqali, biz ta'lim sohasidagi muhim masalalarni tahlil qilishimiz mumkin. O'qituvchilar, odatda, yangi metodlarning samaradorligiga ishonmasliklari yoki o'z malakalariga shubha bilan qarashlari mumkin. Ular ko'pincha o'tmishda samarali deb hisoblagan uslublardan foydalangan bo'lishadi va yangi metodlarni kiritish jarayoni ularga qiyinchilik keltirishi mumkin. Bu, boshqacha aytganda, odamlar o'z qulaylik zonasidan tashqariga chiqishni xohlamaydilar. Ushbu qarshilik, ayniqsa, o'quv yili davomida yangi yangiliklarni tatbiq etish zarurati tug'ilganida, ancha sezilarli bo'lishi mumkin. Eski metodlar ko'pincha o'qituvchilar uchun ko'proq qulay va samarali ko'rinadi, chunki ular bu uslublarni yillar davomida amalda sinab ko'rgan va ularning natijalariga ishonch hosil

qilgan. Bu erda muhim jihat shundaki, eski metodlar aniq va tartibli tuzilishga ega bo'lib, ulardan foydalanish odatiy holga aylanishi mumkin. Natijada, o'qituvchilar yangi metodlarga o'rganishga moyillikni kamaytiradi va bu masalani ortga suradi. O'zgarishlarga nisbatan qarshilikni yengish uchun, o'quv muassasalari rahbariyati bu masalani qanday hal qilishi kerakligi haqida o'ylashi muhim. Rahbariyatning yangicha metodlarni qo'llab-quvvatlash darajasi past bo'lsa, bu o'z o'rnida o'qituvchilarning yangi uslublarni qabul qilishiga to'sqinlik qilishi mumkin. Yangi tizimlarni qo'llab-quvvatlash va tatbiq etishda rahbariyatning roli juda katta bo'lishi kerak. O'qituvchilar o'zlarini yangicha o'qituv metodlarini qo'llayotganda yolg'iz his qilmasliklari va rahbariyatdan doimiy yordam olishlariga ishonch hosil qilinishi kerak. Buning uchun rahbariyatning faol ishtiroki va qo'llab-quvvatlashi zarur. O'quv muassasalarida o'zgarishlarni amalga oshirish, odatda, strategik rejani talab qiladi. Bu ishda muvaffaqiyatga erishish uchun rahbariyatning faqat bu o'zgarishlarni tatbiq etish bilan cheklanib qolmasdan, balki o'qituvchilarga bu jarayonda yordam berishi muhim. O'qituvchilarning o'zini rivojlantirishga va yangi o'qituv metodlarini o'zlashtirishga qiziqishlarini oshirish uchun turli kurslar, seminarlar va amaliy mashg'ulotlar tashkil qilinishi mumkin. Ushbu ta'lim jarayonlarida o'qituvchilarga o'zlari qiziqqan va o'z faoliyatlarida qo'llashi mumkin bo'lgan yangi metodlarni tanlash va amalda qo'llash imkoniyati berilishi lozim. Bundan tashqari, o'qituvchilarning yangicha metodlarni qabul qilishida ijobiy turtki berish maqsadida, ularni mukofotlash tizimini yo'lga qo'yish mumkin. Bu jarayonda, muvaffaqiyatli tajriba almashish, yangicha metodlarni qo'llayotgan eng ilg'or o'qituvchilarni taqdirlash va ularni kishilar oldida tan olinishlariga imkon yaratish zimmaga tushadi. Mana shunday choralar, o'qituvchilarni innovatsion yondashuvlarga qiziqishini oshirishga ko'mak beradi. To'xtalib o'tish joizki, rahbariyat tomonidan yangicha metodlarni qo'llab-quvvatlash va tatbiq etishda ta'lim muassasalarining madaniyatiga ham e'tibor qaratish zarur. O'zgarishlar jarayonida tashkilotga xos

bo'lgan qadriyatlar, me'yorlar va munosabatlar hali aniq ahamiyat kasb etadi. Ta'lim muassasasida hukmronlik qiluvchi iqlim va umummadaniy tamoyillar o'zgarishlarni qabul qilish qobiliyatiga ta'sir ko'rsatishi mumkin. Yangicha o'qituv metodlariga o'tish jarayonida o'qituvchilar va rahbariyatning hamkorligi va o'zaro tushinishi zarurdir. Qo'rquv va noqulaylik kabi psixologik omillarni yengish uchun ular bilan ochiq va samarali muloqot o'tkazilishi lozim. Rahbariyat tomonidan qo'llab-quvvatlash esa o'qituvchilarni bu jarayonda ijobiy natijalar olishga undaydi. Shuningdek, ta'lim muassasalarida mustahkam madaniyat va iqlim yaratish, o'zgarishlarni qo'llab-quvvatlash va yangiliklarga ochiqlikni rivojlantirish yo'li bilan unga erishish mumkin. Bu esa, ta'lim tizimida yangiliklarni muvaffaqiyatli tatbiq etish imkoniyatini oshiradi.

Zamonaviy ta'lim dunyosida yangicha uslublar va texnologiyalarni qo'llash ehtiyoji kundan-kunga ortib bormoqda. Biroq, bu yangiliklarni joriy etish bir qator muammolar bilan ro'baro' kelmoqda. Manbalar va texnologik jihozlarning yetishmasligi ko'plab ta'lim muassasalarida xalaqit beruvchi asosiy omillardan biri sifatida ko'riladi. Avvalo, moliyaviy cheklovlar ko'plab maktablar va universitetlarning o'z resurslarini yangilay olmasliklariga sabab bo'lmoqda. Budjetning cheklangan bo'lishi natijasida ko'plab ta'lim muassasalari yangi texnologiyalarni sotib olish va joriy etishga yetarlicha mablag' ajrata olmaydi. Bu esa, o'z navbatida, o'qituvchilarning samarali va interaktiv uslublardan foydalanishini cheklaydi. Boshqa tomondan, texnologik infratuzilmaning rivojlanmaganligi yoki sifat jihatdan past bo'lishi o'quv jarayoniga to'sqinlik qilishi mumkin. Internet tezligi va barqarorligi past bo'lgan hududlarda masofadan ta'lim berish tizimlari o'z maqsadiga yetmaydi. Kompyuterlar, planshetlar va boshqa qimmatbaho jihozlarning yetishmasligi talabalarga raqamli manbalarga kirishiga halaqit beradi. O'qituvchilarning yetarli texnik va pedagogik bilimlariga ega bo'lmasliklari muammo tug'diruvchi yana bir jihatdir. Yangicha metodikalarni muvaffaqiyatli tatbiq

etish uchun o'qituvchilarni malakali treninglardan o'tkazish zarur. Bu borada, ko'p hollarda sifatli o'quv dasturlari va ularni amalga oshiruvchi malakali instruktorlar yetishmaydi. Shu bilan birga, mavjud o'quv materiallarini qayta ko'rib chiqish va ularga raqamli formatlarda xizmat ko'rsatish ham alohida bir muammo bo'lib qolmoqda. Masalan, ko'plab darsliklar va qo'llanmalar hali ham faqat bosma shaklda mavjud bo'lib, ularni raqamlashtirish va yangilash masalalari chala qolmoqda. Barcha bu muammolarni samarali hal qilish uchun kompleks yondashuv talab qilinadi. Davlat va xususiy sektorlar hamkorlikda ishlashi, grantlar, sarmoyalar va boshqa moliyaviy qo'llab-quvvatlash dasturlarini joriy etishi lozim. Shu bilan birga, o'qituvchilarga yangicha metodlarni o'rgatish uchun xalqaro tajribaga asoslangan, sifatli trening dasturlari ishlab chiqilishi zarur.

Yangi texnologik infratuzilma yaratish va mavjudlarini takomillashtirish esa ushbu jarayonning ajralmas qismi hisoblanadi. Internet tarmog'ini kengaytirish va uning sifatini oshirish, barcha ta'lim muassasalarini zamonaviy texnika bilan jihozlash har bir talaba va o'qituvchiga teng imkoniyatlar yaratadi. Ta'lim tizimida yangicha uslub va texnologiyalarni joriy etish hozirgi zamonning talabidir. Ushbu maqsadlarga erishish yo'lida mavjud muammolarni hal qilish har bir davlatning, ta'lim muassasalarining va jamiyatning umumiy mas'uliyati va vazifasidir.

Metodlarni amaliyotga tatbiq etishdagi qiyinchiliklar: Ta'lim tizimida yangi metodlarni nazariy jihatdan o'rganish va ularni amalda tatbiq etish o'rtasidagi tafovut benihoya katta. O'qituvchilar nazariy bilimlarni amaliy qo'llashga aylantirar ekanlar, ulkan qiyinchiliklar bilan yuzlashadilar. Mana bu jarayonda tajribasizlik, to'siqlar va ko'plab tikanli toshlar yo'llarini shundoqqina to'sib qo'yadi. Masalan, yuklama masalasi, ya'ni o'quv jarayonida ijodiy va innovatsion uslublarni ishga solib bo'lmazligi, bir qop tikanli toshdek oldilarini to'sib qo'yadi. Har sohadan baquvvat bo'lishlari talab qilinsa-da, o'qituvchi bobo va momolarimiz o'sha zamonlardagi sodda metodlarni qo'llashda davom etadilar. Yangi

uslublarga o‘rin qanchalar cheklangan bo‘lib, ular bilan mahkam ilashishga, o‘rganishga, tahlil qilishga va parenting oltirishga deyarli vaqt yetishmaydi. Yana bir asov otdek bo‘ysunmagan muammo, bu — katta sinf hajmi. Har bir talabaga alohida e‘tibor qaratish imkonini cheklaydi bu holat. Talabalar turli darajada qobiliyatga ega. Ba‘zilari sevgi-muhabbat haqida bosh qotirar, boshqalari esa matematik jumboqlarni yechishda o‘z iste’dodlarini namoyish etar. Yangi metodlarni qo‘llab, har bir turdagi talabaning ehtiyojini qondirish masalasi esa, xuddi bir bo‘lak tilla baliqni qo‘lga tushirishdek murakkabdir. Bu muammolarni yechishda o‘qituvchilar bir orom talashadi, ketma-ket sinf xonasidan chiqish uchun vaqt izlashadi, goxida esa yangi metodlarni o‘rganishga vaqt yetmaydi ham. Biroq, barcha bu qatlamlarning ustidan mohirlik bilan oshib o‘tish mumkin. Masalan, vaqtni unumli boshqarish orqali. O‘zaro tajriba almashish, ijodkorlik va ilmiy-ijodiy izlanishlar orqali qiyinchiliklarni yengib o‘tish har bir o‘qituvchiga nasib etsin. Va oxir-oqibat, bilim ufqarigacha olib o‘tuvchi yolg‘iz yo‘lga iz qolsin. Yangi metodlarni o‘zlashtirish va amalda tatbiq etish borasida o‘qituvchilarimiz oldiga shunday katta bir vazifa qo‘yilgan - bu zamon talablariga javob bera oladigan, zamonaviy bilim va ko‘nikmalarga ega bo‘lgan avlodni tarbiyalashdir. Ushbu yo‘lda har bir o‘qituvchidan sabr-toqat va qat’iyat talab qilinadi. Ammo ayni saboq shundaki, ulug‘ maqsadlar yo‘lida barchamiz o‘z imkoniyatlarimizni ro‘yobga chiqara olishimiz kerak. Muhimi — pedagoglar tomonidan simbiotik munosabatga erishib, ta’lim jarayonini hammabop va qiziqarli qilish yo‘llarini izlashdir. Shu maqsadda ular jahon pedagogik tajribalariga suyanib, ta’lim ilmiy-adabiyoti, zamonaviy texnologiyalar, innovatsion uslub va yondashuvlardan unumli foydalanishlari lozim. Bu esa o‘z-o‘zidan yangi dars modellarini yaratishga, o‘quv jarayonini interaktivroq va talabalarning lozim bo‘lgan bilimlarni olishlariga yo‘naltirishga olib keladi. Talabalar o‘zlarining shaxsiy qobiliyatlarini rivojlantirishi, o‘quv jarayonida faol ishtirok etishi va ijodiy fikrlash ko‘nikmasini shakllantirishi maqsadga muvofiqdir. Shunday ekan, o‘qituvchilar

oldida ochilib, qiyin masalalarning asorati bilan ro‘baro‘ bo‘lishadi. Ammo, ijodkorlik va misol keltirish orqali ular ulkan natijalarni qo‘lga kiritilari aniq. Bu yo‘lda ularga ko‘maklashadigan resurslar va imkoniyatlar yetarlicha taqdim etilsa, turli qiyinchiliklarni ortda qoldirib, yangi metodlarni muvaffaqiyatli qo‘llashlari mumkin. Shu asnoda, kelajak avlodlar katta kreativ va innovatsion salohiyatga ega bo‘lishlariga ishonch hosil qilish mumkin bo‘ladi. Va nihoyat, ta’limda barqaror rivojlanishni ta’minlash uchun, pedagogika sohasidagi barcha ishtirokchilar - o‘qituvchilar, talabalar, ota-onalar va jamiyat o‘rtasida kuchli hamkorlik zarur. Bog‘liqlik va qo‘llab-quvvatlash orqali, yangi o‘qitish uslublari muvaffaqiyatga erishib, jamiyatning ijtimoiy va iqtisodiy farovonligiga hissa qo‘shishi mumkin. Bu yurtimizning kelajak avlodlari uchun yorqin kelajak yaratadigan yo‘ldir.

Zamonaviy texnologiyalar o‘qituvchilar uchun yangi imkoniyatlar yaratib bera olsa-da, ularning keltirib chiqaradigan qiyinchiliklari ham yo‘q emas. Texnik jihozlar va dasturlarni tushunish hamda ularni dars jarayoniga muvaffaqiyatli integratsiya qilish ko‘p vaqt va resurs talab qiladi. Bu o‘qituvchilarning ish yukini oshirishi mumkin, chunki ular yangi texnologiyalarni o‘rganib o‘zlashtirish bilan birga, mavjud dars rejalari va mavzular bilan ham shug‘ullanishlari kerak. Har bir yangi texnologiya o‘qituvchilardan yangi bilim va ko‘nikmalarni talab etadi, bu esa ularda stress yoki charchoq holatlarini keltirib chiqarishi mumkin. Texnologik bilimlarni yangilashning qiyinligi, asosan, axborot texnologiyalaridagi tezkor o‘zgarishlarda ko‘rinadi. Dasturlar va platformalar doimiy ravishda yangilanib turilib, har bir yangilanish yangi funksiyalar va imkoniyatlar olib keladi. Buning uchun o‘qituvchilardan moslashuvchanlik talab qiladi, lekin ba’zida ular buning uchun yetarli vaqt yoki qo‘llab-quvvatlash manbalariga ega bo‘lmaydilar. Anyim qolgan texnologik jarayonlarni o‘rgatish va ulardan unumli foydalanish qiyin bo‘lishi mumkin. Ayniqsa, olis hududlardagi o‘qituvchilar uchun internetga ulanish sifatining pastligi va resurslar yetishmasligi kabi omillar vaziyatni yanada murakkablashtiradi.

Bunday qiyinchiliklar bilan kurashish uchun, o'qituvchilar keng qamrovli tayyorgarlik mashg'ulotlaridan foydalanishlari lozim. Bunda maxsus kurslar, seminarlar va master-klasslar ayni muddao bo'lishi mumkin. O'qituvchilar texnologik yangiliklarni tezda o'zlashtirishi va ularni dars jarayonida mahsuldor foydalanishi uchun nafaqat tegishli o'quv materiallariga ega bo'lishlari, balki bir-birlariga yordam ko'rsatish va ta'lim texnologiyalarini qo'llash bo'yicha tajriba almashish imkoniyatiga ham ega bo'lishlari talab etiladi. Shu asosda malakali jamoani shakllantirish mumkin bo'ladi, bu esa nafaqat o'qituvchilar, balki talabalar uchun ham foydali bo'ladi. Texnologiyadan foydalanishdagi texnik muammolar ham o'qituvchilarga qiyinchilik tug'diradi. Kompyuterlar va boshqa qurilmalar bilan bog'liq nosozliklar, dasturlarning ishlashida yuzaga keluvchi xatoliklar dars jarayonini to'xtatib qo'yishi yoki kam samarali qilish xavfi bor. Bunday holatlar o'qituvchilarning vaqtini yo'qotibgina qolmay, ularning obro'sini ham tushirishi mumkin. O'qituvchilarga yordam berish uchun ta'lim muassasalari texnik xizmat ko'rsatish bo'yicha malakali mutaxassislariga ega bo'lishlari va texnik muammolarni imkon qadar tezda hal etish imkoniyatlarini taqdim etishlari zarurdir. Shu tarzda, texnologiyadan foydalanish o'qituvchilar uchun muammo emas, minglab imkoniyatlarni ochuvchi vosita bo'lib qoladi. Boshqa tomondan, texnologiyalardan foydalanish masalasida ota-onalar, hamjamiyat va ta'lim tizimi bo'yicha barcha manfaatdor tomonlarning hamkorligi ham muhim ahamiyatga ega. Ota-onalar bolalarning ta'lim olishida texnologiyalarni qo'llashning ijobiy va salbiy tomonlarini tushunishlari zarur. Buning uchun, ota-onalar uchun ma'lumot berish seminarlarini tashkil etish, texnologiyalarni to'g'ri qo'llash bo'yicha tavsiyalar berish foydali bo'ladi. Ta'lim muassasalari keng jamoatchilikni jalb etib, texnologiyalardan foydalanish borasida o'zaro fikr va tajriba almashish imkonini yaratishi kerak.

Oxirgi paytlarda, texnologiyalarni dars jarayoniga qo'llashda inkluzivlik masalasi ham e'tiborga olinmoqda. Har qanday yangi

texnologiya yoki ta'lim platformasi turli imkoniyatlarga ega talabalar uchun moslashtirilgan bo'lishi kerak. Bu esa o'qituvchilar uchun qo'shimcha mas'uliyat yuklaydi, biroq bir vaqtning o'zida, texnologiyalar yordamida individual yondashuv imkoniyatini kengaytiradi. Shu nuqtai nazardan, ta'lim muassasalari va dastur ishlab chiqaruvchilar inkluziv dizayn va kontent ishlab chiqish borasida ko'mak berishlari, o'qituvchilarni kerakli vositalar va manbalar bilan ta'minlashlari lozim.

Zamonaviy texnologiyalar dars jarayonini yanada interaktiv va qiziqarli qilish imkoniyatini taqdim etadi, lekin ularni muvaffaqiyatli integratsiya qilish uchun o'qituvchilarga turli xil qo'llab-quvvatlash mexanizmlari zarur. Texnologiyalarni amaliyotga tatbiq etishda har bir qadam muvofiqlashtirilgan bo'lishi, ular uchun resurslar va ma'lumotlardan foydalangan holda strategik reja ishlab chiqilishi kerak. Shu tarzda, texnologiyalar ta'lim jarayonini takomillashtirish va yanada samarali, keng qamrovli qilish uchun xizmat qila oladi. Bundan tashqari, texnologiyalarni ta'lim jarayoniga muvaffaqiyatli integratsiya qilish uchun o'qituvchilarni o'qitish va ularga kerakli ko'nikmalarni shakllantirish muhimdir. O'qituvchilar texnologiyalarni to'g'ri va samarali qo'llash uchun maxsus treninglardan o'tishlari kerak. Bu treninglar o'qituvchilarga yangi dasturlar va vositalarni samarali o'rganish, ta'lim platformalaridan qanday foydalanishni bilish va texnologiyalar yordamida individual va differentsial yondashuvlarni amalga oshirish imkoniyatini beradi. Shu orqali, o'qituvchilar o'zlarining dars jarayonlarini yangicha va zamonaviy usullar bilan boyitib, talabalarga yanada chuqurroq bilim va ko'nikmalarni yetkazish imkoniga ega bo'ladilar.

Shuningdek, zamonaviy texnologiyalarni qo'llash jarayonida axborot xavfsizligi va ma'lumotlarning himoyasi ham ma'lum bir e'tiborga olinishi lozim. Ta'lim muassasalari talabalar va o'qituvchilarning shaxsiy ma'lumotlarini himoya qilish, ularga zarar etkazmaslik va noto'g'ri foydalanmaslik uchun zarur choratadbirlarni ko'rishlari kerak. Shaxsiy ma'lumotlarning maxfiyligini ta'minlash vazifasi ayniqsa onlayn platformalarda ta'lim olishda

dolzarb bo‘ladi. Shu tufayli, ta’lim muassasalari va texnologiyalar ishlab chiqaruvchilar o‘z mahsulotlarining xavfsizligiga o‘z vaqtida ahamiyat qarashlari va foydalanuvchilar uchun xavfsiz muhit yaratishlari zarur.

Ta’lim muassasalari va umuman jamiyat, axborot texnologiyalari yutuqlaridan foydalangan holda, hamkorlikni kuchaytirishi kerak. Innovatsiyalar va texnologik rivojlanishlardan unumli foydalanish o‘quv jarayonlarining sifati va samaradorligini oshiradi, talabalarni XXI asr ko‘nikmalariga tayyorlashda muhim rol o‘ynaydi. Bu jarayonda barcha manfaatdor tomonlar — davlat, ta’lim muassasalari, ota-onalar va o‘qituvchilar — birgalikda harakat qilishi va bir-birini qo‘llab-quvvatlashlari kerak. Shu tarzda, zamonaviy texnologiyalar yordamida ta’lim tizimini yangi bosqichga olib chiqish imkoniyati yaratiladi, kelajak avlodning bilimdon va muvaffaqiyatli rivojlanishiga xizmat qiladigan muhit shakllantiriladi.

3.4. Innovatsion metodlar asosida rangtasvirfanidan dars o‘tish tajribalari

Rangtasvirfanidan dars o‘tishda innovatsion metodlar qo‘llash bugungi kunda zamonaviy ta’lim tizimining ajralmas qismi bo‘lib qolmoqda. Amaliy tadqiqotlar va tajriba loyihalari talabalarining kreativ fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirish, ranglarni his etish va ularni o‘zaro uyg‘unlashtirish ko‘nikmalarini mustahkamlash imkonini beradi. Shu ma’noda, Rangtasvirfanidan darslarni interaktiv shaklda tashkil etish, turli multimedia vositalaridan foydalanish va loyiha asosida o‘qitish metodlarini joriy etish muhim ahamiyat kasb etadi.

Amaliy tadqiqotlar misolida raqamli texnologiyalar asosida rang tasvirni o‘rganish loyihalari alohida ajralib turadi. Talabalar raqamli grafik dasturlardan foydalanib, o‘zlarining g‘oyalarini virtual muhitda amalga oshirish imkoniyatiga ega. Bu esa ularda nafaqat rang va chizish texnikalari bo‘yicha bilimlarini mustahkamlab qolmay, balki zamonaviy IT texnologiyalardan samarali foydalanish malakasini ham oshiradi. Bundan tashqari,

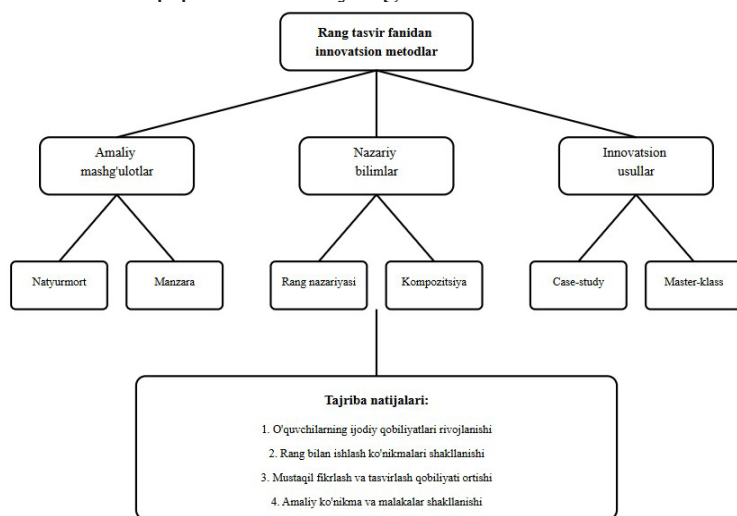
talabalar inovatsion usullar yordamida klassik va zamonaviy san'at asarlarini tahlil qilish, ulardan ilhom olib o'zlarining san'at asarlarini yaratish imkoniyatiga ega bo'ladilar. Tajriba loyihalari esa talabalarga o'z-o'zlarini sinab ko'rish, ijodiy izlanishlar olib borish va guruhlarda ishlash orqali muammolarni hal qilish ko'nikmalarini rivojlantirishga xizmat qiladi. Masalan, Rangtasvirfanidan o'tkaziladigan badiiy festivallar, ko'rgazmalar va tanlovlar talabalarga o'z ijodiy ishlarini namoyish qilish va turli madaniyatlar bilan tanishish imkoniyatini beradi. Shu orqali ular nafaqat o'z mintaqalaridagi balki, jahon miqyosidagi san'at tushunchalari va trendlariga yaqinlashib boradilar. Bu jarayonlar davomida talabalar nafaqat yangi bilim va tajribalarga ega bo'ladilar, balki bir butun jamoa sifatida ishlash salohiyatini ham rivojlantiradilar. O'quv jarayonida ranglar va ularning psixologik ta'siri haqida yanada ko'proq tushuncha hosil qilish uchun, dasturlarni rivojlantirishda ranglarning turli soyalari va ularning inson kayfiyatiga ta'sirini hisobga olish muhimdir. Misol uchun, qo'llangan ranglar palitrasi dars atmosferasini shakllantirishi va o'quv muhitini ijobiy yo'nalishda o'zgartirishi mumkin. Buning natijasida, talabalar ko'proq e'tibor qaratishadi va bilimlarni yanada faol o'zlashtiradilar. Ranglar bilan ishlash pedagoglarga ham o'z uslubini diversifikatsiya qilishda va yaxshiroq natijalarga erishishda yordam beradi. Shu bilan birga, rang tasviri fanida yangicha yondashuvlarni joriy etish talabalarning o'ziga xos fikrlash va ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishga xizmat qiladi. Rang tasvirini zamonaviy texnologiyalar bilan birlashtirish, masalan virtual va kengaytirilgan reallikdan foydalanish, talabalarni ranglar eskinlanmagan dunyosiga olib kiradi. Ular ranglar orqali yangi va hech qachon ko'rilmagan bog'lamalarga ega bo'lishadi, bu esa nafaqat o'quv jarayonlarini boyitadi, balki kelajakda rang tasviridan amaliy foydalanish imkoniyatlarini kengaytiradi.

Ranglar orqali psixologik to'siqlarni yengish va ijodiy imkoniyatlarni yuqori darajada rivojlantirish nafaqat individual, balki ijtimoiy jihatdan ham katta ahamiyatga ega. Birgalikda

ishlash, ranglarni birgalikda tadqiq etish va ularni turli loyihalarda qo'llash talabalarni jamoaviy ish tajribasiga ega bo'lishga yordam beradi. Bu esa keyinchalik ularning professional hayotida muhim rol o'ynashi mumkin. Shu tariqa, rang tasviri o'qituvchilari va mutaxassislari tomonidan tashkil etilgan loyihalar kelajakning innovatorlari va yetakchilarini tayyorlashda samarali qo'llanilishi mumkin. Oxir-oqibat, ranglar bilan bog'liq yangi yondashuvlar va texnologiyalarni tatbiq etish ta'lim tizimini qo'llab-quvvatlashga, talabalarining nafaqat bilimlarini, balki insoniy qadr-qiymatlarini oshirishga xizmat qiladi. Chunki ranglar – bu shunchaki turli rangdagi pigmentlar emas, balki inson qalbiga yetvuotkazadigan kuchli vositadir. Ularning ma'nosi, mazmuni va ta'siri talabalar uchun kelajakdagi hayotiy tanlovlari va qarorlariga ta'sir o'tkazishi, jamiyatdagi o'z rolini anglashiga yordam berishi mumkin. Bu jarayonni to'g'ri boshqara olish esa pedagoglarning ilg'or bilim va tajribasiga bog'liq. undan tashqari, ranglar psixologiyasi sohasida olib borilgan tadqiqotlar, ranglarning inson xotirasi, diqqat qarorlar qabul qilishga qanday ta'sir qilishi haqidagi bilimlarni kengaytiradi. Bu bilimlar, o'z navbatida, ta'lim dasturlarini shu jihatdan shakllantirishga imkon yaratadi. Rang-mavzularni puxta o'rganish, o'quv jarayonining samaradorligini oshirishga xizmat qilishi va talabalarining ko'proq muvaffaqiyatlarga erishishiga zamin hozirlaydi. Ranglar yordamida o'quv materialining esda qolishi yengillashadi, natijada o'quv jarayoni qiziqroq va muvozanatli bo'ladi.

Ta'lim jarayonida ranglar va ularning psixologik aspektlarini hisobga olishning yana bir ahamiyatli jihati shundan iboratki, bu talabalarining o'z-o'ziga ishonchini oshirishga yordam beradi. Ranglar orqali o'z his-tuyg'ularini ifodalashda talabalar o'zlarini erkin his qiladilar, bu esa ularning ijtimoiy muhitda o'z o'rnini topishga yordam beradi. Shu bilan birga, ranglardan foydalangan holda yaratilgan vizual tasvirlar talabalarining kundalik hayotlariga ijobiy ta'sir ko'rsatishi, ularga ko'proq motivatsiya va ilhom berishi mumkin. Oxir-oqibat, ranglar bilan ishlash ta'lim muassasalari

va pedagoglar uchun doimiy yangiliklarni kiritib turishda muhim ahamiyatga ega bo'lib, kelajak avlodning bilim darajasini va insoniy qobiliyatlarini oshirishga xizmat qiladi. Bundan tashqari, ranglar bilan bog'liq yangi texnologiyalar o'qituvchilarga darslarni yanada interaktiv va ma'no jihatidan boy qilishga yordam beradi. Masalan, sun'iy intellekt tizimlari yordamida ranglar orqali o'quv materiallarini shaxsiylashtirish mumkin, bu esa har bir talabanning o'z xususiyatlari va qiziqishlariga mos keluvchi dars jarayonini yaratadi. Ranglarning o'quv muhitida to'g'ri tanlanishi talabalarning diqqatini jalb qilish va ularning mashg'ulotlarga bo'lgan qiziqishini oshirishga xizmat qiladi. Ko'pgina tadqiqotlar ranglarning emotsional ta'sir kuchiga ega ekanligini tasdiqlagan. Ta'lim jarayonida bu imkoniyatlardan foydalangan holda o'qituvchilar talabalarning emotsional holatini boshqarishlari mumkin. Masalan, sovuq ranglar tinchlantiruvchi ta'sir ko'rsata oladi va stressni kamaytirishga yordam bersa, issiq ranglar esa energiya va ijodkorlikni rag'batlantirishi mumkin. Shu bilan birga, maxsus dasturlar yordamida ranglarning bu ta'sirini avtomatik ravishda kuzatib borish va moslashish imkoniyati ta'lim jarayonini yanada sifatliroq qilish uchun yangi eshiklar ochib beradi.

Ranglar yordamida o'zini ifoda etish faqat tasviriyl san'at yoki dizayn darajasida emas, balki ko'pgina o'quv predmetlarida ham qo'llanilishi mumkin. Matematika, fizika yoki kimyo fanlari darslarida rangli diagrammalar, grafiklar va simulyatsiyalar talabalarga murakkab tushunchalarni tushunishni osonlashtirishi mumkin. Shu tarzda ranglar bilimlarni o'zlashtirishda hamda tushunchalarni aniqroq va yorqinroq qilishda yordam berishi mumkin. Umuman olganda, ranglar va texnologiyalarni ta'lim jarayoniga qamrab olish talabalarning o'rganuvchanligi darajasini oshirishga, o'qituvchilarning esa o'z darslarini yanada zamonaviy va samarali bo'lishiga zamin yaratadi. Kelajakda, ranglar va texnologiyalar uyg'unligi orqali ta'lim jarayonida muvaffaqiyatga erishuvchi talabalar soni yanada ortadi va bu usul ta'limning yangi standarti sifatida keng qo'llaniladi. Ta'lim muassasalari va pedagoglar ranglardan maqsadli foydalanish orqali kelajak avlodning insoniy qobiliyatlarini rivojlantirishda va ular uchun yanada yorqin istiqbollarga zamin yaratishda o'z hissalarini qo'shishlari muhimdir.

XULOSA

Mazkur monografiyada O'zbekiston Respublikasi oliy ta'lim muassasalarida Rangtasvir fanini o'qitishda innovatsion yondashuvlar orqali ta'lim jarayonini faollashtirish imkoniyatlari atroflicha o'rganilgan. Tadqiqot davomida nazariy asoslar, xorijiy tajribalar tahlil qilinib, amaliy tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Monografiyada ta'kidlanganidek, ta'lim tizimida innovatsion yondashuvlarni qo'llash, zamonaviy raqamli texnologiyalardan foydalanish talabalarning fanlarga, xususan, Rangtasvirga bo'lgan qiziqishini oshirishda, ularning ijodiy va tanqidiy fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirishda muhim omil ekanligi asoslangan.

Tadqiqotda Rangtasvir darslarini interaktiv, amaliyotga yo'naltirilgan va loyiha asosida tashkil etish, raqamli vositalar, virtual va kengaytirilgan reallik imkoniyatlaridan foydalanish kabi ilg'or metodlarning samaradorligi ko'rsatib berilgan.

Monografiyada ta'lim jarayonida talabalarning psixologik holatini baholash, ulardagi ijodiy to'siqlarni bartaraf etishda innovatsion yondashuvlarning, xususan, ranglar psixologiyasi, art-terapiya, abstrakt san'at, erkin ijod va plener mashg'ulotlarining ahamiyati alohida ta'kidlangan.

Rangtasvir fani o'qituvchilarining nafaqat nazariy bilimga, balki amaliy ko'nikmalarga, ijodiy yondashuvga, ilg'or pedagogik texnologiyalardan foydalanish malakasiga ega bo'lishlari, ularning kasbiy kompetensiyalarini doimiy rivojlantirib borishlari ta'lim sifatini oshirishda muhimligi asoslangan.

Rangtasvir darslarida psixologiya, san'at tarixi, madaniyatshunoslik kabi fanlar bilan integratsiyalashgan holda yondashish, shuningdek, STEAM ta'lim tamoyillarini joriy etish talabalarning dunyoqarashini kengaytirish, ularning fanlararo bog'liqliklarni anglashiga yordam berishi ko'rsatilgan.

Monografiyada ilg'or xorijiy davlatlar (Finlyandiya, Singapur, Janubiy Koreya) tajribalari tahlil qilinib, ularning ilg'or amaliyotlarini O'zbekiston ta'lim tizimiga tatbiq etish bo'yicha qimmatli xulosalar shakllantirilgan.

Tadqiqotda innovatsion metodlar asosida Rangtasvir fanidan dars o'tish tajribalari, ularning natijalari, talabalarda kuzatilgan ijobiy o'zgarishlar (faollikning oshishi, ijodiy qobiliyatlarning rivojlanishi, psixologik to'siqlarning yengilishi) aniq misollar bilan yoritilgan.

Yuqoridagi ilmiy tadqiqotlardan hamda xulosalardan quyidagi takliflarni keltirish o'rinli:

Rangtasvir fani bo'yicha o'quv dasturlarini zamonaviy talablar, ilg'or xorijiy tajribalar va innovatsion yondashuvlar asosida qayta ko'rib chiqish va takomillashtirish lozim. Bunda raqamli texnologiyalar, interaktiv metodlar, loyiha asosida o'qitish, psixologik jihatlariga alohida e'tibor qaratish zarur.

Tasviriy san'at va xususan Rangtasvir fani o'qituvchilarining kasbiy kompetensiyalarini, innovatsion metodlardan foydalanish bo'yicha malakalarini oshirishga qaratilgan tizimli ishlarni amalga oshirish, maxsus o'quv kurslari, treninglar, seminarlar tashkil etish tavsiya etiladi.

Ta'lim muassasalarini zamonaviy texnologiyalar, dasturiy ta'minotlar, raqamli resurslar bilan ta'minlash, internet tarmog'iga ulanish sifatini yaxshilash, innovatsion o'quv muhitini yaratishga e'tiborni kuchaytirish lozim.

Rangtasvir fanini o'qitish metodikasini takomillashtirish, innovatsion yondashuvlarning samaradorligini o'rganish, ilg'or tajribalarni ommalashtirishga qaratilgan ilmiy-tadqiqot ishlarini qo'llab-quvvatlash, bu borada grantlar, tanlovlar e'lon qilish maqsadga muvofiqdir.

Xorijiy ta'lim muassasalari, ilmiy markazlar bilan hamkorlik aloqalarini kengaytirish, tajriba almashish dasturlarini joriy etish, qo'shma loyihalarni amalga oshirish orqali Rangtasvir fanini o'qitish sifatini yanada oshirish mumkin.

Ta'lim jarayonida innovatsion yondashuvlarning ahamiyatini keng targ'ib qilish, ota-onalarni farzandlarining ijodiy rivojlanishini qo'llab-quvvatlashga jalb etish, jamoatchilik nazoratini kuchaytirish tavsiya etiladi.

Rangtasvir darslarida raqamli texnologiyalardan, jumladan, grafik planshetlar, interaktiv doskalar, virtual muzeylar, 3D modellash tirish dasturlaridan keng foydalanish.

Dars jarayonida loyiha asosida o'qitish metodini faol qo'llash, talabalarga mustaqil va jamoaviy ijodiy izlanishlar olib borish uchun imkoniyat yaratish.

Talabalar ning psixologik holatini muntazam baholab borish, ularga zarur hollarda individual yondashish, ijodiy to'siqlarni yengishda ko'maklashish.

Rangtasvir darslarini psixologiya, san'at tarixi, madaniyatshunoslik fanlari bilan integratsiyalashgan holda tashkil etish, fanlararo bog'liqliklarni ko'rsatish.

Darslarda art-terapiya elementlaridan, ijodiy yozish, plener mashg'ulotlari kabi innovatsion metodlardan foydalanish.

Talabalar ning ijodiy ishlarini rag'batlantirish, ko'rgazmalar, festivallar, tanlovlar tashkil etish, ular ning yutuqlarini keng ommalashtirish.

O'qituvchilarga innovatsion metodlarni o'zlashtirishlari uchun metodik yordam ko'rsatish, ular ning o'zaro tajriba almashishlari uchun sharoit yaratish.

Rangtasvir fanini o'qitishda o'quvchilarning yosh xususiyatlarini, qiziqishlarini, individual ehtiyojlarini inobatga olish.

O'zbekistonning boy madaniy merosi, tarixiy obidalari, milliy an'analari, buyuk allomalarning ijodiy merosidan dars jarayonida unumli foydalanish, ularni yoshlarga kengroq targ'ib qilish.

Ushbu xulosalar, taklif va tavsiyalar O'zbekiston Respublikasi oliy ta'lim muassasalarida Rangtasvir fanini o'qitish sifatini oshirish, ta'lim jarayonini innovatsion yondashuvlar asosida takomillashtirish, talabalar ning ijodiy salohiyatini ro'yobga chiqarish hamda ularni barkamol shaxs sifatida shakllantirishga xizmat qiladi, deb umid qilamiz.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

I. Normativ-huquqiy hujjatlar:

1. “Raqamli O‘zbekiston—2030” strategiyasini rejalashtirish va uni samarali amalga oshirish chora-tadbirlari to‘g‘risida O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining PF-6079-son Farmoni. 5.10.2020-yil. <https://lex.uz/docs/-5030957>.

2. 2022—2026-yillarga mo‘ljallangan Yangi O‘zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to‘g‘risida O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni, 28.01.2022 yildagi PF-60-son. <https://lex.uz/uz/docs/-5841063>.

II. Ilmiy va o‘quv adabiyotlar.

3. Birren, F. (2018). Color Psychology and Color Therapy: A Factual Study of the Influence of Color on Human Life. McGraw-Hill.

4. Abdullaev, S. S. (2020). Tasviriy san’at o‘qitish metodikasi. Toshkent: Fan va texnologiya.

5. O‘zbekiston Milliy Ensiklopediyasi (2000-2005). Toshkent: O‘zbekiston Milliy Ensiklopediyasi Davlat ilmiy nashriyoti.

6. Hasanov, R. (2006). Rangshunoslik. Toshkent: Yangi asr avlodi.

7. Akbarov, A. (2015). Rangtasvir. Toshkent: Musiq.

8. Arnxeym, R. (2004). Iskustvo i vizualnoe vospriyatie [San’at va vizual idrok]. Moskva: Progress-Traditsiya.

9. Kandinskiy, V. (2001). O dukhovnom v iskusstve [San’atda ma’naviyat haqida]. Moskva: Arkhimed.

10. Volkov, N. N. (1985). Tsvet v jivopisi [Rangtasvirdagi rang]. Moskva: Iskustvo.

11. Itten, I. (2000). Iskustvo tsveta [Rang san’ati]. Moskva: D. Aronov.

12. Alpatov, M. V. (1979). Vseobshchaya istoriya iskusstv [Umumiy san’at tarixi]. Moskva: Iskustvo.

13. Viner, N. (1983). Kibernetika i obshchestvo [Kibernetika va jamiyat]. Moskva: Nauka.

14. Gerchuk, Y. Y. (2000). Osnovy khudozhestvennoy gramoty

[Badiiy savodxonlik asoslari]. Moskva: Uchebnaya literatura.

15. G‘ulomov, M. I. (2010). Tasviriy san’at va uni o‘qitish metodikasi. Toshkent: Fan va texnologiya.

16. G‘ulomov, M. I., & Mirzayeva, M. N. (2018). Rangtasvir fanini o‘qitishda pedagogik texnologiyalar. Toshkent: Fan va texnologiya.

17. Mirziyoyev, Sh. M. (2017). Erkin va farovon, demokratik O‘zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. Toshkent: O‘zbekiston.

18. Ro‘ziyev, E. I. (2009). Tasviriy san’at o‘qitish metodikasidan amaliy mashg‘ulotlar. Toshkent: Fan va texnologiya.

19. Shavkatov, Sh. S. (2019). Tasviriy san’at. Darslik. Toshkent: Yangiyo‘l Poligraph Servis.

20. Yusupov, A. S. (2012). Tasviriy san’at o‘qitish metodikasi. Toshkent: Fan va texnologiya.

21. Saloydinov, S. Q. (2016). Rangshunoslik. Darslik. Toshkent: Sano-Standart.

22. Maxkamov, U. I. (2017). Badiiy ta’limning uzluksizligi va uzviyligini ta’minlash muammolar. Xalq ta’limi.

III. Internet manbalari:

23. <https://art-academy.uz/> - O‘zbekiston Badiiy Akademiyasi rasmiy veb-sayti.

24. <https://lex.uz/> - O‘zbekiston Respublikasi Qonun hujjatlari ma’lumotlari milliy bazasi.

25. <https://n.ziyouz.com/> - Ziyonet axborot-ta’lim portali

26. <https://www.edu.uz/> - O‘zbekiston Respublikasi Oliy va o‘rta maxsus ta’lim vazirligi rasmiy veb-sayti.

27. <https://www.unicef.org/uzbekistan/> - UNICEFning O‘zbekistondagi rasmiy veb-sayti.

28. <https://www.ilo.org/> - Xalqaro mehnat tashkiloti (XMT) rasmiy veb-sayti.

29. <https://www.worldbank.org/> - Jahon banki rasmiy veb-sayti.

30. <https://www.undp.org/uzbekistan> - BMT Taraqqiyot Dasturining O‘zbekistondagi rasmiy veb-sayti.

MUNDARIJA

KIRISH	4
I BOB. TA'LIMDA INNOVATSION YONDASHUVLARNING NAZARIY ASOSLARI VA AHAMIYATI	9
1.1-§. Innovatsion yondashuv tushunchasi va uni pedagogik faoliyatga tatbiq qilish	9
1.2-§. Rangtasvir fanida innovatsion metodlardan foydalanish imkoniyatlari	19
1.3-§. O'zbekistonda va xorijiy davlatlar ta'limi tajribalarida innovatsion ta'lim	25
II BOB. INNOVATSION TA'LIMDA PSIXOLOGIK JIHATLAR VA TALABALARDA IJODIY FIKRLASHNING RIVOJLANISHI	37
2.1-§. Ta'lim jarayonida ijodiy fikrlash va psixologik motivatsiyaning o'rni	37
2.2-§. Rangtasvir mashg'ulotlarida talabalarning psixologik holatini baholash	43
2.3-§. Psixologik to'siqlarni yengib o'tishda innovatsion yondashuvlar	55
III BOB. PEDAGOGIK JARAYONDA INNOVATSION YONDASHUVLAR	64
3.1-§. Tasviriy san'at o'qituvchilarining pedagogik kompetensiyalarini rivojlantirish	64
3.2-§. Rangtasvir fanida innovatsion metodlar orqali dars jarayonini shakllantirish	74
3.3-§. O'qituvchilarni yangicha metodlarga o'rgatishda duch kelinadigan qiyinchiliklar	83
3.4-§. Innovatsion metodlar asosida rangtasvirfanidan dars o'tish tajribalari.....	91
XULOSALAR	96
FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI.....	99

QAYDLAR UCHUN

QAYDLAR UCHUN

**MURATOV XUSAN XOLMURATOVICH
XALILOV LENAR SHEVKETOVICH**

**RANGTASVIR FANINI O‘QITISHDA
INNOVATSION YONDASHUVLAR ORQALI
TA’LIM JARAYONINI FAOLLASHTIRISH
IMKONIYATLARI**

Monografiya

Muharrir: X. Tahirov
Texnik muharrir: S. Meliquziyeva
Musahhih: M. Yunusova
Sahifalovchi: D. Toshboltayev

Nashr. lits № 2244. 25.08.2020 y.
Bosishga ruxsat etildi 22.06.2025 y.
Bichimi 60x84 1/16. Ofset qog‘ozi. “Times New Roman”
garniturası. Hisob-nashr tabog‘i. 6,5.
Adadi 100 dona. Buyurtma № 15.

«ZEBO PRINT» MCHJ bosmaxonasida chop etildi.
Manzil: Toshkent sh., Yashnobod tumani, 22-harbiy shaharcha.
+998 (94) 673-66-56, +998 (97) 017-01-01